

Jacob Steendam

Jacob Steendam, dichter in Amsterdam en New York

Onderzoek

Er zijn de nodige opstellen gemaakt over Jacob Steendam en zijn literatuur.

In 1861 schrijft H.C. Murphy, *J. Steendam, Noch Vaster*, The Hague, 1861. Na een voorwoord van 5 pagina's volgt de eigenlijke tekst, blz 9-59. Het eerste deel, p 9-18, is een memoir. Vanaf blz 19 volgen teksten van Jacob Steendam, in het Nederlands en in het Engels; Het betreft gedichten over de nieuwe wereld:

- Klacht van Nieuw-Amsterdam, in Nieuw-Nederlandt, tot haar moeder: van haar begin, wasdom en tegenwoordigen stand. Amsterdam: Pieter Dirksz. Boeteman, boekdrukker op de Egelantiers-gracht, 1659.
- 't Lof van Nuw-Nederland. Daarin, kort, en grondig word angwesen duytmuntende hoedanigheden, die het heeft in de suyverheyt des lichts, vruchtbaarheid des aardrijks, voort-teling des vees, overvloed des wilds, en visschen: met de welgelegenheyt tot schipvaart, en koophandel. Amsterdam: Jacobus van der Fuyk, boekverkoper in de Stil-steech, 1661.
- Prickel-vaersen, aen de liefhebbers van de volck-planting en broderschap, op te rechten, by de Zuy-revier van Nieuw-Nederland, door Pieter Cornelisz. Plockhoy van Zierck-zee, met zijn medestanders: en de gunstige voor-rechten (tot dien eynde) van de E. E. achtbare heeren burgermeesteren der stad Amstelredam, haer verleend den 9 van somermaend 1662

Enkele jaren later, in 1865, verschijnt een tweede boek van Murphy, getiteld *Anthology of New Netherland, or translations from the early Dutch poets of New York with memoirs of their lives*. In 1970 verschijnt hiervan een reprint. In dit werk vinden we op pagina 23-74 opnieuw een memoir over Jacob Steendam, en de drie gedichten, in Nederlands en Engels, zoals . te vinden in zijn eerdere boek over Jacob Steendam. Daarna volgt vanaf p77 een memoir en de

gedichten van Henricus Selyns, en vanaf pagina 181 een memoir en gedichten van Nicasius de Sillé. Bovenstaande afbeelding komt uit dat werk.

In het boek *New Amsterdam and its people : studies, social and topographical, of the town under Dutch and early English rule* (1902) wijdt John H. Innes hoofdstuk 12 aan Jacob Steendam (pag 127 – 143), ‘the Dutch poet, and his house, his political works, Den distelvink, poems on ne netehrlands and his later years at Batavia’. Het werk van Innes heeft op de titelpagina een gedicht van Jacob Steendam staan:

*Maar gij, o wel, en alder-heerlijkst-Land,
Weest dankbaar, an des milden Gevers hand.
Die u als in een Lust-hof heeft geplant.
Die gij u kind'ren
Meugt laten tot een Eeuwig-eygendom,
Tot dat het Zaad der Vrouwe wederom
Verschijn: tot ons verlossing: Wellekom!
Wie zal 't hem hind'ren?*

JACOB STEENDAM

Innes stelt aan het slot dat hij veel gegevens heeft ontleend aan Murphy.

In 1924 geeft Frederick van Wyck het monumentale boek *Keskachauge or the First white settlement on Long Island*¹ uit. In dit boek wil de auteur aantonen dat Flatlands Village de plaats van de eerste witte nederzetting op Long Island is. De naam die de indianen aan het gebied gaven was Keskachauge, het werd in het nederlands ook wel Amersfoor genoemd. Hoofdstuk 23, p 357-378, is gewijd aan Jacob Steendam, die grond ten oosten van het dorp Amersfoort bezat. In het boek zijn ook oorspronkelijke Nederlandse documenten opgenomen, verzameld uit onder andere de Stoothoff Papers. Een bron waar van Wyck regelmatig gebruik van maakt is de verzameling van Stokes, getiteld *Iconography of Manhattan Island*, uit 1915, bestaande uit 6 delen. Dit werk van Van Wijck heb ik niet kunnen bemachtigen.

In het in 1883 verschenen *Documents relating to the Colonial History of the State of New York* Vol 14 (old series) or Vol III (new series) lezen we op de pagina's 199, 220 en 477 ev ook over Jacob Steendam.

Leendert Jan Joosse heeft in zijn boek *Geloof in de Nieuwe wereld. Ontmoetingen met afrikanen en indianen (1600-1700)* de zendingsactiviteiten in met name West-indië willen vastleggen. Hoofdstuk 3 handelt over West-Afrika en daarin wordt ook geschreven over Jacob Steendam. In een eerder hoofdstuk had hij de vroomheid van deze ziekentrouster ook al beschreven en geïllustreerd met een gedicht van hem. En ook later, bij de beschrijving van Lange eiland komen we Jacob tegen.

---

¹ Frederick van Wyck (1924). *Keskachauge or the First white settlement on Long Island*. With maps and illustrations. New York & London: The Knickerbocker Press. Te raadplegen tegeb betaling van 20 dollar via Ancestry.com <http://search.ancestry.com/search/db.aspx?dbid=19491>

Jan Koopmans schrijft twee artikelen over Jacob Steendam in de “Nieuwe taalgids”, te vinden bij DBNL: http://www.dbnl.org/tekst/taa008191901_01/taa008191901_01_0043.php en http://www.dbnl.org/tekst/taa008192001_01/taa008192001_01_0012.php.

En eerder schreef S. KALFF in de Indische Gids, 1907, 1907, blz. 1459 vgg. en blz. 1624 vgg.

K. Meeuwesse, *Jan Luyken als dichter van de Duytse Lier* (1977²).

<https://www.archivesportaleurope.net/>

In de diisertatie van Danny Noorlander uit 2011, getiteld *Serving God and Mammon: the reformed church and the dutch west india company in the atlantic world, 1621-1674*, vinden we ook de nodige gegevens over Jacob Steendam. Zo verwijst hij naar acta van de classis amsterdam van juni 1640, waar gezegd wordt dat Jacob Jacobs van Steendam vanwege een gebrek aan zijn voeten, alsook vanwege het feit dat zijn belijdenis van het geloof nog maar achttien maanden geleden is nog niet kon vertrekken als ziekentrouster naar de Goudkust. Zie ook <https://archieff.amsterdam/inventarissen/inventaris/379.nl.html#A26190000030>

1615 – 1636   Geboorte en jeugd

Geboorte

Jacob Jacobs Steendam werd vermoedelijk geboren in 1615, of in december 1614. Bij zijn ondertrouw in 1649 in Amsterdam wordt vermeld dat hij dan 34 jaar oud is, en uit Kniphausen komt. Wat is daar over bekend?

Simon Hart, gemeentearchivaris van Amsterdam, deed in de jaren '50 en '60 van de vorige eeuw uitgebreid onderzoek naar immigratie in de 17e en 18e eeuw. Daarbij legde hij een kaartstelsel aan van herkomstplaatsen van niet-Amsterdamse huwelijkspartners in de ondertrouwregisters van Amsterdam. Hij zocht uit waar de plaats lag en, als de plaats nog bestaat, wat de hedendaagse naam is².

De Heerlijkheid Kniphausen, tot in de 17e eeuw ook *In- und Kniphausen* (Nederlands: *In- en Kniphuizen*) genoemd, lag in Oost-Friesland. De regerende families hebben in de Nederlandse geschiedenis een rol gespeeld en later werd het gebied bezit van de Nederlandse tak van de Bentincks. De heerlijkheid ligt op wat nu de stadsrand van Wilhelmshaven heet.

Zijn er verdere aanwijzingen dat Jakob Steendam uit dit gebied komt? Nader onderzoek van het gebied laat zien dat het zeer wel mogelijk is dat hij uit dit gebied afkomstig is. In een overzicht van de historie van het oost-friese schiereiland wordt gesteld dat rond 1435 de Steindammer Groden (=kwelders) ingedijkt werden³. De naam Steendam is dus rond het midden van de 15^e eeuw aan dit gebied verbonden. Steendam lijkt ook de naam van een gehucht of combinatie van enkele boerderijen te zijn. Wanneer Magister Ulrich bezittingen laat overgaan op Lübbe Sibets lezen we dat het bezit niet alleen bestaat uit een Herdstelle in Knipens, maar daarnaast ook nog een aantal pachtboerderijen, waarvan twee te vinden zijn in Steindamm. Eerder werd al gesproken van een grote en een kleine wierde bij Steendam.

In een oorkonde uit Jever van 20 juli 1461 staat te lezen in een opsomming over erfgoederen dat een zekere Hayo Scholer op de dijk bij Steendamme “dre styge grase” heeft. En Mene, de zoon van grote Acken, heeft daar ook “dre styge grase”. Rode Johan bij de Hogewert (=Hohewerth, Häuser, Bauerschaft Steindamm), 40 grase. Tyark Rykerdes heeft land bij de Snappe (=Schnapp, Bauerschaft Steindamm) ter grootte van 30 grase⁴.

In een vervolg op deze oorkonde uit 1461 is een oorkonde die gedateerd wordt na 16 mei 1476. Hayo Scholer op de dijk bij Stendame heeft dan 60 grase, net als Mene. Het betreft erfgoederen die gelegen zijn het Sevenwerder kerspel⁵.

Ook in 1514 wordt in een bericht gesproken over Steendamme, net als in 1522, waar gesproken wordt van de Steendamm bij Inhusen.

In het Urkundenbuch von Jever und Kniphausen (zie bij nrs 200, 238, 477 en 516) staat te lezen dat in 1461 tot het bezit van Tanno Duersen onder andere erfgoederen, die in Senwet liggen, gerekend kunnen worden. “Hayo Scholer up den dyke by Steendamme (*Steindamm*,

---

² http://stadsarchief.amsterdam.nl/archieven/hulp_bij_onderzoek/herkomstonderzoek/herkomstonderzoek.pdf

³ Te vinden in een geschiedenisoverzicht op de webiste van Accum: <http://www.accum.de/inhalt/index2.htm>. Groden zijn kwelders, buitendijks droog land. Op de website van de Evangelisch-Lutherische Kirchengemeinde Fedderwarden staat een artikel te lezen, wat verstoort: <http://home.arcor.de/morgenbesser/kirche/chronik1.htm>.

⁴ Oorkonden, lemma 200, pag 105.

⁵ 238, pag...

Gemeinde Fedderwarden) dre styge grase. Mene, grote Acken sone, by den Steendamme dre styge grase." Want vlak bij Kniphausen lagen twee pachtboerderijen met de naam Steendam.

1495 wird der „neue Siel im Steindammer Tief" urkundlich erwähnt; das ist der Siel bei Mitteldeich für das spätere „Kleine Fedderwarder Tief". (Das zugehörige Außentief verlief früher in Richtung Schöngroden etwa entlang der heutige

en Stadtgrenze.)

um 1435 Bedeichung des Steindammer Grodens

<http://www.burgschenke-kniphausen.de/de/geschichte.php>

nach der Zählung vom 1. Febr. 1840 beträgt 14,860.

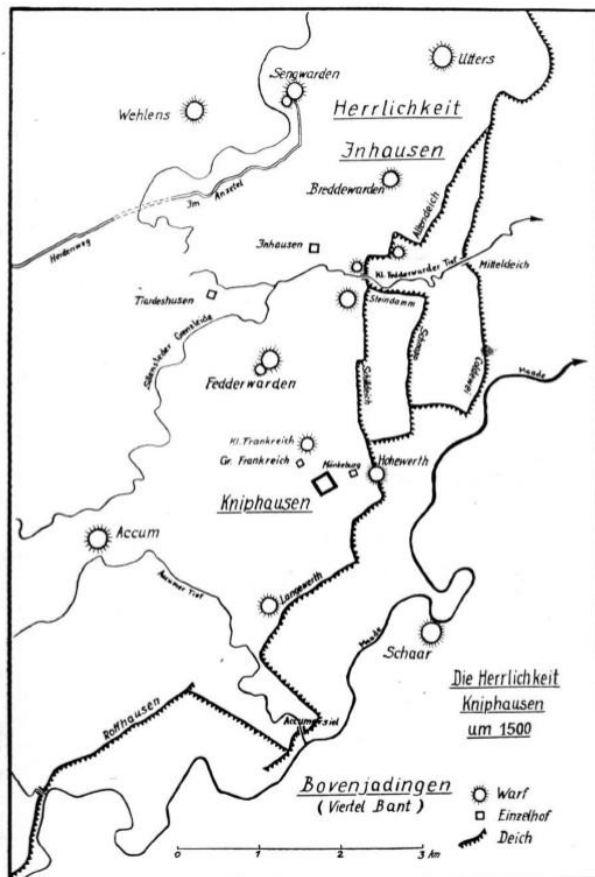
Steindamm. — Dorf, zum Kirchspiel Fedderwarden gehörig. — 14 H. 42 E. — Großherzogth. Oldenburg. — Herzogthum Oldenburg. — Herrschaft Kniphausen. — Reichsgräfl. Bentincksches Landgericht Kniphausen. — Ober-Appellationeger. Oldenburg.

Steindamm. — Einzelne Höfe und Rathen, zum Kirchspiel Glückstadt gehörig. — 55 H. 240 E. — Königreich Dänemark. — Herzogth. Holstein. —

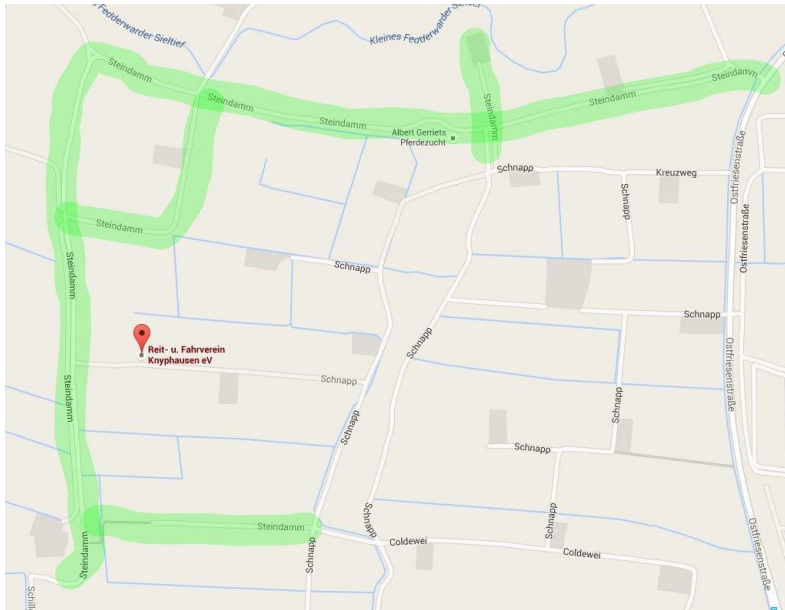
Te vinden in Neuestes und gründlichstes alphabetisches Lexicon der sämmtlichen Ortschaften der Deutschen Bundesstaaten, door Johan Friedrich Kratzsch, 1845.

11 Hallo Stadtlander, Jever, Schnapp, Fedderwarden *1635 Butjadingen, beerdigt 13.5.1687 Fedderwarden, Student der Rechtswissenschaften in Leyden und Groningen 1655. Vom Grafen Anton Günther [nicht eindeutig] für eine besondere Funktion nach Jever geholt, wo er zeitlebens mit Monsieur/ Herr angeredet wurde. Diese Anrede, Studium und Heirat zweier Pastorentöchter sprechen u.a. für eine Abstammung aus der Adelsfamilie Stadtlander in Boitwarden. vh. II.: 1667 Sophia Catharina Ummen aus Schnapp, begraben 21.6.1669 Fedderwarden, besaß drei Lande (Schnapp, Steindamm Coldewey) (filia Pastor Umno Ummenus), vh. III.: Teite Mushards, erwähnt: 4.10.1678-30.5.1686 Hallo Stadtlander wohnte später im Hause des Schwiegervaters in Jever, vh. I.: nach 1655, Dorothea Schwarz (Nigrinus), +um 1665 Jever (filia Pastor/Archidiakon Johann Schwarz *5.8.1581 Friedeberg/Hessen, +10.4.1661 Jever, war dreimal verheiratet, berühmter Prediger in Jever)

Laut Grabkellerinschrift war Eytling Kaufhändler auf dem Knyphauser-
siel Besitzer von Steindamm, Schnapp und Krützelwerk in der Gemeinde
Fedderwarden und Amtsschreiber in Knyphausen, vgl. Rauchheld, Old. Haus-
marken, S. 121.

Carl WOEBCKEN, *Die Anfänge der Herrlichkeit Knyphausen*, in: OldenburgJb 46/47, 1942/43, S. 25-42

Meer info over de relatie Steendam en Knyphausen is te vinden bij:

<http://www.fedderwarden.net/feddmueh.htm>

Jeugd in Enkhuizen ?

Jacob Steindam zou volgens anderen uit Enkhuizen komen. Koopmans verwijst voor deze stelling naar gedicht van Jacob Steendam op mensen uit Enkhuizen, zoals Aafje Cornelis, een vrouwlijke poëet te Enkhuizen, of ook *d'Eerwaarde, Hoog-geleerde, Godvruchtige D. Hieronymus Vogellius, 'n Bedienaar des H. Evangeliums in syn Gemeente Enchuysen*, een predikant aan wie Jacob Steendam zich zeer verplicht voelt. Aannemelijker lijkt het om ervan uit te gaan dat hij wellicht daar (een deel van) zijn jeugd heeft doorgebracht. Zijn geboorte situeren we liever in Kniphausen, conform hetgeen staat bij zijn ondertrouw in 1649 in Amsterdam.

1636 Intrede Jacobus Hollebeek in Amsterdam

In Van der Aa e.a., Biographisch Woordenboek der Nederlanden, staat op pagina 991 het volgende te lezen over Jacobus Hollebeek:

HOLLEBEEK (Jacobus), werd in 1593 te Leyden geboren, in 1623 als proponent te Schermerhoorn beroepen, in 1632 predikant te Amersfoort, in 1636 te Amsterdam, waar hij den 30 November 1650 in den ouderdom van 57 jaren overleed. Hij schreef:

Lijkreeden over 't afsterven van professor Heydanus, 8o.

Over den parable van den verloren Zoon, Amst. 1646 4o.

Boetpredikatiën, 12o.

Bundel predikatiën, 8o.

Geestelijke krijgsman, 8o.

Geestelijke Huijsman, 8o.

Er bestaan van hem onderscheidene portretten; o.a. eene van J. Suyderhove en P. Groos met een vierregelig vers; een ander van Abraham Conradus, insgelijks met een, doch geheel verschillend Holl. vierregelig vers.

Deze Jacobs Hollebeek huwde op 13 oktober 1615 te Leiden, getuigen waren Pieter Hollebeek zijn broeder en Susanna van Baviere haar moeder, met Susanna VAN HEULE, geboren te

Sandwich, dochter van Susanna van Baviere, zuster van Christiaan van Heule (vachteploter en mathematicus). Uit dit huwelijk zijn geen kinderen bekend. Het portret van hem is te vinden in het Rijksmuseum. Zoals gezegd werd Jacobus Hollebeek predikant te Amsterdam, in 1636. Ter gelegenheid daarvan schreef Jacob Steendam een lied, het oudst bekende lied of gedicht wat we van hem hebben. Jacob Steendam was toen ongeveer 21 jaar oud.

An-Spraak.

Tot de Christelijke verbeterde gemeynte der Stadt Amsterdam: over 't an-nemen, en bevestigen, van den Eerwaardigen, en Wel-geleerden

D. Iacobus Holbekivs:

Bedienaar des H. Euangeliums, (voor desen tot Amsfoort en nu) tot Amsterdam.

Stemme: Van den Psalm 89.

Van des Heeren goedhoeft wil ik, &c.

1

VERheft u tot de gonst
Die God den Heer u toond:
Dewijl hy u (uyt jonst)
Met hoge-zeeg'ning kroond:
Verheft u handen, reyn,
Om dit geschenk t' ontfangen
ô! Kudde-Gods: niet kleyn,
Die met een groot verlangen
Verwacht de saligheyt
Van Christo: u Behoeder:
Die ons (als Schapen) weyd
En stut den schalken-woeder.

2

Al is u Haring-hoek
Door d'eerste-dood ontruikt,
So heeft nochtans de vloek
U niet geheel verdrukt:
Want onsen God (die hem
Deed lieflijk ontslapen)
Heeft met een sterke-stem,
Tot zijn verkoren-schapen
Een Harder weer verwekt:
Begaafd met grote wijsheyt:
Die tot zijn eere strekt:
Waar in alleen de prijs leyd.

3

Ontlast u van de ramp,
Misgund hem niet zijn rust,
De Heere heeft zijn Lamp
Genadig uyt-geblust:
Maar heeft een luchtig-licht
Ook beden weer ontsteken:
Een Man die (na zijn plicht)
Gods wille sal uyt-spreken:
Dees heeft hy (boven 'terf
Van 't Heyl) hier toe verkoren.
Die (tegen het verderf)
Gelukkig is geboren.

5

God heeft hem in 't begin
Hier toe ver-ordeneerd:
Na zijn verborgen sin,
Die niet kan zijn geweerd.
Want onveranderlijk
Is onsen God, en goedig,
En in genade rijk,
En waarheyt overvloedig:
Hy is een vaste-rots,
Hy stelt hem tot Op-siender
Over de Kudde-Gods:
En tot zijn s Woords Bediender.

4

Al is den Kandelaar
Van tene licht ontbloot
Den Leydsman heeft (verwaar)
Een ander licht vergroot:
Een licht, een held're-toorts,
Een fakkel voor de ogen:
Die ons van nu an voorts
Sal lichten: na vermogen.
Een klare, Hollebeek:
Wiens koele soete-stromen
De ziele (die besweek)
Tot een verkoeling komen.

6

Ontfangt dan nu de geen
Die u gesonden is:
En hoord zijn wijse-reên:
Vrymoedig en gewis.
Sijn woorden (oversoet
Gelijk als Honig-raten)
Hy (als der Béken-vloed)
Laat vloeyen, boven maten.
Om-helsd dit waarde-pand,
Van Christo u gegeven:
En bied hem uwe hand:
Met een kusse: daar neven.

Rond 1640 bij lezing van boekje van Johannes Becius

In 1640 gaf Aegidius Becius een boek uit, geschreven door zijn vader, die in 1626 was overleden te Dordrecht, waar hij predikant was. De titel van het werk was: *Noah, ofte de historie der Diluvie, in 28 predicatiën*. Naar dit werk verwijst Jacob Steendam in een gedicht opgenomen in de bundel *De Distelvink*.

Een broer van Aegidius is Johannes (Dordrecht, 1590 - Zierikzee, 1628). De vader van Aegidius en Johannes is dus Ds. Johannes Becius, gehuwd met Catelijntje Droogenbrood. Als kandidaat bevestigd te Groote Lindt in 1614, wordt hij ook vermeld als predikant te Nieuwpoort en Fijnaart. Beroepen te Zierikzee op 20 januari 1617. Huwde Helena Koks. Had een zoon Laevinus, predikant te Nieuw-Vossemeer. Was broer van Carolus Becius, predikant te Nieuwpoort, en van Aegidius Becius, predikant te Zwijndrecht. (NNBW). Deze Johannes neemt deel aan een dispuut met Gomarus. Hoogleraar: Franciscus Gomarus (1563-1641)
Respondent: JOHANNES BECIUS⁸

Disputationum theologicarum quinta Contra Romanae ecclesiae falsa quinque sacramenta / Franciscus Gomarus [Pr.], Johannes Becius, Dordracenus [Resp.] Ad Diem 26 Iulii
Middelburgi Zelandorum: ex off. Symon Moulert, 1612; 4o
12 pp.
{vd Woude: Dublin T.C.: EE.gg. 46. nos. 15 & 16 }

In het RD verschijnt van de hand van Dr. H. Florijn op 04 december 2008 een mooi artikel over Becius, wat ik hier integraal laat volgen.

Johannes Becius is een kundig organisator, een scherpzinnig bestrijder van dwalingen en een gevierd, indringend prediker. Oogstte hij met de eerste twee eigenschappen in zijn eigen tijd veel waardering, tegenwoordig wordt hij vooral vanwege de door hem nagelaten preken gewaardeerd.

Johannes Becius wordt op 9 december 1558 geboren in Frankfort. Zijn vader Aegidius Becius is daar voorganger van een Nederlandse vluchtelingengemeente en net zoals hij weet ook Johannes zich later geroepen tot het predikambt.

Hij begint met de theologische studie, eerst in Genève, de stad van Calvin, waar Theodorus Beza dan colleges geeft. Evenals deze leermeester zal Becius altijd het calvinisme blijven voorstaan. Verder voelt hij geestverwantschap met de bekende Hieronymus Zanchius, opsteller van de Heidelbergse Catechismus, want onder hem verdedigt hij in Neustadt een aantal theses.

Met dit alles is de theologische vorming van Becius grondig te noemen; voeg daarbij dat het hem in deze tijd wel duidelijk wordt dat godgeleerden verschillende opvattingen kunnen hebben aangaande allerlei theologische kwesties zonder dat dit tot onenigheid hoeft te leiden, mits natuurlijk over de fundamentele waarheden geen verschil bestaat. Het sterkt hem in een houding die hem zijn verdere leven zal bijblijven.

Antwerpen

Antwerpen wordt zijn eerste gemeente. Becius heeft er geen gemakkelijke tijd. Zijn medepredikant Assuerus van Reghenmortel spreekt zelfs van „de zware dienst van de woeste en lastige gemeente van deze stad.” Het rooms-katholicisme heeft er nog steeds vele al dan

niet openbare belijders, waarbij komt dat de Spaanse troepen onder leiding van de landvoogd Parma steeds verder oprukken.

De Scheldestad wordt belegerd en ten slotte op 17 augustus 1585 ingenomen. Vele gereformeerden verlaten Antwerpen min of meer vrijwillig; de predikanten worden echter gedwongen om te vertrekken. Na een gevaarvolle en moeilijke reis komen ze in Middelburg aan.

In welk licht ziet Becius de gebeurtenissen? Waarschijnlijk is hij dezelfde mening als zijn collega Van Reghenmortel toegedaan. Deze oordeelt dat het „de Heere in Zijn rechtvaardig oordeel behaagd had de kandelaar van Zijn Woord uit de stad en de gemeente van Antwerpen weg te nemen.”

Bij Becius is er tevens sprake van iets anders, want als hij later in zijn preken op de historie van Sodom en Gomorra ingaat, stelt hij op een zondag het vertrek van Lot uit deze steden aan de orde, waarbij Lot zijn huis en al zijn goederen verliest. Mogelijk heeft Becius toen aan het gebeuren in Antwerpen gedacht. In zijn boek „Het ghesette exemplaar der Godtloosen” zegt hij: „Laten onze harten niet zodanig geworteld zijn in de aardse en vergankelijke ijdele dingen dat wij het behoud van onze zielen zouden verzuimen, maar laten we liever gedenken aan dat getrouwe woord van Christus, dat aller aanneming waardig is en dat wij beschreven vinden in Markus 8:36: „Want wat zou het den mens baten zo hij de gehele wereld won, en zijner ziele schade leed?””

Amsterdam

Becius blijft niet werkeloos. Hij reist naar Amsterdam. Daar ontvangt hij in april 1586 een beroep van de gemeente Dordrecht. Hij neemt het aan en zal er de rest van zijn leven predikant blijven.

Het wordt in Dordrecht al spoedig duidelijk dat de nieuwe predikant meerdere capaciteiten heeft. In de eerste plaats is hij een vurig en graag gehoord prediker. Verder blijkt zijn scherpzinnigheid als het gaat om het weerleggen van allerlei onorthodoxe leerstellingen en ten slotte is hij een kundig organisator en onderhandelaar.

Wat dat laatste betreft: op meerdere synodale vergaderingen is hij aanwezig. Nu eens als scribe (1590 en 1593), dan als assessor (1597, 1599, 1600, 1602 en 1605), maar ook als preses (in 1606). In 1608 wordt hij tot synodaal gemachtigde benoemd. En dat is een benoeming die nog een staartje zal krijgen, want aangezien de Staten kort daarop een verbod uitvaardigen om nog langer synodevergaderingen te houden, bekleedt hij deze functie maar liefst tien jaar. Na de Dordtse synode van 1618-1619 hoeft het niet meer.

Als synodaal gemachtigde speelt Becius een belangrijke rol. In deze tijd, met zijn woelingen rond de arminiaanse twisten, ijvert hij voor de leer en het erfgoed van de contraremonstranten. Zo brengt hij de synodale stukken onder in verschillende handen, opdat ze niet door de remonstranten ontvreemd zullen worden. Verder neemt hij actief deel aan allerlei besprekingen.

In 1611 woont hij de schriftelijke conferentie in Den Haag bij, in 1613 gaat hij naar de bemiddelingsconferentie in Delft. Hij heeft de enorme meningsverschillen niet uit de weg kunnen ruimen, wel heeft hij er zijn best voor gedaan. Zijn rechtzinnige ambtgenoot Johannes Polyander zegt zelfs van hem dat hij wellicht de enige is die „in de furieuze tumulten van de synode nationaal zowel daarvoor als erna” bij allen in waarde wordt gehouden „omdat hij vreemd aan iedere partijdigheid naar de waarheid” jaagt en meer „aan Godzalige progressen dan aan meningen” hecht.

Dat het hem inderdaad om de waarheid gaat, wordt bewezen door de Haagse teksten die zijn weergegeven in het boek de "Schriftelicke Conferentie" ('s-Gravenhage, 1612).

Het blijkt eveneens bij andere gelegenheden. Hoe vredelievend deze Johannes ook is, hij aarzelt niet om dwalingen aan de kaak te stellen. Conrad Vorstius ondervindt dit in 1611. Terecht verwijt Becius hem in een geschrift dat hij met anderen zijn arminiaanse sympathieën opstelt. En samen met zijn Dordtse collega's bestrijdt hij verder de bijna geheel vrijzinnige Adolphus Venator.

Preken

Maar in de eerste plaats blijft Becius een bedienaar van het Goddelijke Woord. En hoewel hij zelf geen preken uitgeeft, weten we toch hoe hij zich voorbereidt en hoe hij voorgaat, want zijn zoon Aegidius zorgt dat de leerredenen van zijn vader in druk verschijnen. Daarvoor moet hij ze wel eerst uit het Latijn vertalen, want in deze taal is Becius senior gewoon zijn verhandelingen uit te schrijven.

Het zijn met name de preken over het Bijbelboek Genesis die op deze wijze worden overgeleverd. Ze maken duidelijk dat Becius terecht vermaard is als kanselredenaar. De verklaringen zijn kort en krachtig, het onderwijs is gedegen. Opvallend is dat Becius veel plaats inruimt om allerlei uitwassen te bestrijden. Als hij bijvoorbeeld in zijn boek "Noah ofte de historie der diluvie" spreekt over "die schandelijke overdaad die algemeen gepleegd wordt in deze landen", rekent hij daaronder de dronkenschap (een veel voorkomend verschijnsel in zijn dagen) en de gulzigheid. Men komt dat volgens hem vooral tegen bij „bruiloften, doopmaaltijden, kermissen en andere jaarfeesten van de kinderen der wereld, waar zo'n overvloed aan allerlei kostelijke en lekkere spijsen wordt opgedist dat de tafel die dikwijls niet kan dragen."

In hetzelfde boek ijvert hij ook voor de heiligheid van de huwelijkse staat en hij benadrukt dat die is ingesteld door God Zelf en dat Hij schendingen van het huwelijk evenals allerlei onreinheden en hoererij aan verscheidene landen en steden gestraft heeft.

Het verleent aan zijn preken een actuele trek. Voor Becius vormt het tegelijk een opstapje naar het rooms-katholicisme met het celibaat en het ongehuwde samenleven van veel priesters.

Opvallend trouwens dat deze gematigde man zo antipapistisch is. Regelmatig gaat hij heftig tekeer; misschien is hij zelfs wel feller dan de meeste van zijn tijdgenoten. Verwonderlijk is het niet, want zelf heeft hij aan den lijve ondervonden tot welke kwalijke excessen deze godsdienst zijn aanhangers kan brengen.

Twee vertalingen

Ten slotte moet nog een merkwaardig aspect in zijn prekenbundels genoemd worden: er zijn namelijk twee verschillende vertalingen van de te behandelen Bijbelgedeeltes in opgenomen. De eerste is van Philips van Marnix van St. Aldegonde, van wie Becius een eigen handschrift met diens vertaling van Genesis heeft, en een latere vertaling. De Statenbijbel die in 1636 gereedkomt, heeft hij natuurlijk nog niet tot zijn beschikking. De teksten daaruit zal zijn zoon er later alsnog aan toevoegen.

Er blijkt wel uit dat Becius zijn hoorders de beste vertaling onder ogen wil brengen. Door de genoemde zaken stijgen zijn preken ver uit boven die van zijn meeste tijd- en landgenoten, met als gevolg dat ze ook nu nog worden gelezen.

Johannes Becius blijft werkzaam tot aan het einde van zijn leven. Dat komt op 26 januari 1626 in Dordrecht, de stad waar hij een kleine veertig jaar heeft gewerkt. Zijn arbeid blijft er nog lang in herinnering. Hijzelf is nog steeds niet vergeten.

5019 BECIUS, JOHANNES

Noah ofte De Hystorie der Diluvie ofte Zundvloedt ten tijden Noae. Verhaelt Genesis Cap. VI. VII. VIII. Ende IX. Ende deselve verclaert in XXVIII.

Predication. Ende nu uyt sijne Latijnsche Schriften getrouwelijcken in onse Nederlantsche Tale, ten dienste van eenen yegelijcken, overgheset ende uytghegheven, door Aegidius Becius. Met vierderley Register verrijckt.

1640, Arnhem, Jan Jacobsz.

REPRINT, (titelprent, 25) 304 (14) folia. Half Leer met ribben, 4° (NIEUW, uitgave Robbers, 2010)

Digitale versie is te vinden bij http://www.prdl.org/author_view.php?a_id=2988

Johannes Becius. Onder die godgeleerden, welke zich in den onrustigen tijd der Remonstrantsche en contra-Remonstrantsche twisten door gematigden zin hebben gekenmerkt, komt aan Johannes Becius eene eervolle plaats toe. Het

eerste levenslicht in December 1558 te *Frankfort* aanschouwd hebbende, werd hij, na zich voor het predikambt bekwaamd te hebben, tot leeraar bij de gemeente te *Antwerpen* beroepen. Parma's zegepraal deed hem de wijk nemen naar *Emden* en weldra zag hij zich het beroep naar *Dordrecht* aangeboden. Na eenig beraad werd dit door hem aangenomen, en eenen tijd lang, naar de gewoonte dier dagen, op de proef gepredikt hebbende, werd hij daar ter stede in October 1586 bevestigd. Eene reeks van bijna veertig jaren diende hij de Dordsche gemeente met voorbeeldige trouw en ontsiep, in acht en zestigjarigen ouderdom, den 26 Januarij 1626. Hij was gehuwd geweest met Catlijntje Droogenbrood en liet vijf kinderen na. Zijne vier zonen zijn alle predikanten geworden.

Door nederigheid, minzaamheid, zachtmoedigheid en godsvrucht won Becius, die tevens een bekwaam prediker was, de achting zijner gemeente en niet het minste verplichtte hij *Dordrecht* aan zich, door zijne ijverige en gelukkig geslaagde bemoeijingen tot het oprigten der stads-boekerij.

Wij noemden hem eenen man van gematigden zin en er wordt dan ook vermeld, dat, zoo zijn wensch vervuld ware geworden, Remonstrantsche en contra-Remonstrantsche twisten nooit zoo hevig zouden zijn uitgebarsten, maar minnelijk geschikt. Met die zucht om een zoo gevaarlijk uitbarsten tegen te gaan, was hij lid van de vergadering der zeventien predikanten, die in Mei 1607 te 's *Gravenhage* het houden der nationale synode zouden voorbereiden (*Conventus praeparatorius*). In dien zelfden geest woonde hij de zamenspraak bij van Gomarus en Arminius in 1608 en drie jaren later de Haagsche conferentie, terwijl hij insgelijks tot de drie contra-Remonstrantsche predikanten behoorde, die, op het voorstel van Graaf Willem Lodewijk van Nassau, eene onderhandeling te *Delft* hielden met drie Remonstrantschgezinde leeraars. Het is overbekend, dat zijne pogingen en die van anderen om den vrede te bewaren vruchteloos geweest zijn, maar opmerkelijk blijft het, dat hij, niettegenstaande de hevige spanning der gemoederen, bij allen in gunst bleef en niemand het hem ten kwade duidde, dat hij meer aan de vrucht des geloofs dan aan meeningen hechtte.

Becius, die zelfs in aanmerking kwam om aan de nieuwe

overzetting des bijbels mede te werken en die een uitnemend voorstander der wetenschappen was, heeft bij zijn leven weinig van zijnen arbeid het licht laten zien. Na zijnen dood heeft zijn zoon, Aegidius Becius, predikant te *Zwijndrecht*, uit de vaderlijke nalatenschap uitgegeven:

Noah ofte de historie der Dikwie, 28 predicatien. Arnh. 1640.

Verclaringhe van des H. Patriarchs Abrahams ghezegende ende geloovige vreemdelingschap, verscheijde predicatien. Arnh. 1642.

Het ghesette exemplaer der godtloosen ofte de historie van Sodoma ende Gomorrha in 25 predicatien. Hier is noch bijgevoecht: Spiegel der cleijne werelt. Dat is: vertooninghe van de broosheijt der Allerheijlichste, bewesen in het exempel der sonden Loths. Arnh. 1639.

Het exemplaer der ghesonde woorden ofte corte verclaringe van 't geloove, liefde en hope. Ghedaan in forme van een ghe-meene belijdenisse des christelijken gheloofs nae de ordre des Heijdelbergschen Catechismi. Dordr. 1631.

De onderwerpen en de inhoud dezer geschriften bewijzen het getuigenis, dat Polyander à Kerckhove van Becius heeft gegeven, dat hij *meer aan Godsalighe progressen als aen opinien hechte*.

Zie zijne biographie bij: Schotel Kerk. Dordr. I. blz. 223 verv.

Johannes Becius van Middelburg. Of deze Becius tot de nakomelingen van den in het vorige artikel vermeldten Dordschen leeraar behoord hebbe en, zooals sommigen gissen, zijn kleinzoon geweest zij, is onzeker. Gewis was zijne loopbaan minder rustig, dan die van zijnen naamgenoot. In 1622 te *Middelburg* geboren, werd hij, na volbragte theologische studien, tot hoogleeraar in de godgeleerdheid aldaar beroepen. Was het reeds vroeger gebleken, dat hij tot de gevoelens der Remonstranten en, gelijk sommigen wilden, der Socinianen overhelde, in 1664 kwam hij er rondelijk vooruit met de eerstgemelde in te stemmen. Van dat oogenblik af beijverde men zich vier jaren lang om hem tot eene andere meening te brengen, maar hij weigerde standvastiglijk de zijne te verlaten. Zich naar Holland begeven hebbende, weigerde men daar zijne attestatie aan te nemen, en, toen hij te *Middelburg* geene voldoende, zelfs geene getuigenis van zijn zedelijk gedrag, kon bekomen, achtte hij zich geroepen

In 'tLésen

Van de loffelijke - verklaring over de geschiedenis der Sond - vloed, en Onder - gang van d' Eerste - Wereld:
(gedaan door den seer Geleerden, en Godsaligen D. Ioannes Becius: (in zijn leven) Bedienaar des H.
Euangeliums, in de Gemeente tot Dordrecht:) sprak mijn harte dit volgende:

IN dees' lessen te betrachten,
Spréken (innig) mijn gedachten
't Geen alhier de penne uyt:
So gelijk dit Vaarsje luyd.

Hier toond den yveraer zijn on-gevalschte-yver.
Hier spreekt de Stomme-pen van d' hoog-begaafde Schryver.
Hier leefd hy, levendig die lang gesturven is.
Hier schijnt ons ('t luchtig) licht ook uyt de duysternis.
Hier vloeyen uyt deef Beek sin-rijke soete-woorden.
Hier hoord men Christi-Stem, een Balsem, die het hoorden.
Hier is des Harders-Staf die Christi Kudde hoed
Voor 't grimmend ongediert: en 's Duyvels-list: verwoed.
Hier vloeyd de Soete melk om Kinderen te spijsen:
Hier staat ook harde-kost, dat's wijsheyt voor de wijsen.
Hier waarschoud, en vermaand, hier Predikt, dreygd, en straft,
Hier leerd, troost, en beloofd de witte Duyve-schaft.
Hier is den Gods-dienst recht (de nijd) tot spijt beschreven.
Hier word den mensch geen roem: maar God de Eer gegeven.
Hier leest gy Christen-schaar, den regel van u plicht.
God geef dat Nederland noyt derve sulken Licht.

1637 Inname van Breda door Frederik Hendrik

Uit 1637 dateert een volgend gedicht van Jacob Steendam. Hij schreef toen een *Zegezang* op de inname van Breda door Frederik Hendrik. Sinds Spinola's beleg in 1625 was Breda in Spaanse handen en behoorde bij de Zuidelijke Nederlanden. Frederik Hendrik van de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden besloot 12 jaar later de stad opnieuw in te nemen. Het Beleg van Breda in 1637 duurde van 21 juli tot 11 oktober, tijdens de Tachtigjarige Oorlog.

Zege-sang

Op de (gelukkige) Overwinning, der sterke Stad Breda: door sijn Hoogheyd: den Doorluchtigsten, Hoog-Geboren Vorst, en Dapperen-Held, Frederik Henderik: Prince van Orangien: Grave van Nassau, &c. In 't Jaar Christi 1637.

STEMME: 's Hartogen Bos, gy Stad, &c.

1
Thans (van blijdschap uyt-gelaten)
Juygd een yder over-luyd:
En vervuld het Land met praten,
Van dees nu-getrouwde Bruyd:
Wiens Vryheyd heeft begonnen
Wanneer sy wierd verwonnen.
Ik meen BREDA:
Nu volgd haar na
Een heldre-glans der Sonnen.

3
Haald ons hier een Glas, een Béker.
Schenkt het vol van 't beste Nat:
Want ik seg 'het u voor-séker,
Dat daar meer is in het Vat:
Siet hier mijn Eedle-Baasje,
Wat dunkt u van het Aasje:
Is 't niet een lust
Als men (gerust)
Mach drinken sulken Glaasje?

5
Dit most Ferdinand' an-kijken,
Doch met Ogen Scheel, en Schuyn,
Als ons Prince dus ging strijken
Met de sleutel van de Tuyn:
Dit kon den Mossel-Eter
Niet knopen sonder Véter:
Het was te kort,
Wat of hem schort?
Hy roept an Sinte-Péter.

7
ô! Sunt Jacob met u Schelpen,
Met u Kit, en Hasel-stok,

2
Laat ons dan (ter-zege) branden,
Haald Pek-tonnen by-malkaar,
Suyker-kisten, Turruf-manden:
Want 't is 't eerste van dit Jaar
Dat onsen Prins (kloekmoedig)
Gewonnen heeft (voor-spoedig)
Al-sulken Stad.
Noyt af-gemat
Door Gods Hand: immer goedig.

4
Nu Vrou Ceres is vertrokken
Van BREDA, na Rotterdam,
Om de Brouwers heen te lokken
Daar de Maagd Bellone ,quam
Met FREDRIK in de Lang-sstraat:
Daar 't Beest bedrukt, en bang' staat,
Om dat dees' Vorst
Na Vrijheyd dorst:
En met hem sulken gang gaat.

6
By Sunt-Peter, ook Sunt-Jacob,
Wrede-Spekken u Patroon:
Yder roept hem (droevig) waak op,
Helper van de Spaansche-Kroon,
Siet doch eens op de Ketters,
Die 's Pausen schrift, en letters
Verwerpen heel:
En achten veel
Gods-woords, en waarheyds-setters.

Wild ons arme-Schoyers helpen,
In dees' Kap, en Grauwe-Rock:
De Nikker, en Sunt-Felten

Die ryen hierop Stelten:
Ey helpt ons doch,
Eer dat wy noch
In 't Siltig-vocht versmelten.
8
Papen, Munken, Iesuyten ,
(Stokers in het Vagevuur)

9
Maar gy kloeke Batavieren
's Lands-beminders, trou, en vroom:
Wild ons Prins het Hoofd Laurieren:
Die Spek-lan (als met een toom)
So machtig kon bedwingen:
En door haar Poorten dringen:
Die (als een Held)
Het Spaans-geweld
Dus schielijk quam om-ringen.

Wild (als Maag're-Verkens) krijten,
An het Beest, in Babels-Muur
Met seven Konings-Hoofden:
Die ons van 't Licht beroofden,
En wierp het Volk
In d' Afgronds-kolk,
Die sijnen waan geloofden.

10
Oorlof gy Gereformeerden,
Die de Naam hebt, en de Daad:
In wien dat den Heer verkeerden
Vreemden-dienst, vol eygen-baat:
En veel waan-wijse dromen,
Die u den Paus te Romen
Had in-geplant,
Door 's Vyands Hand:
Wiens macht dus word benomen.

1638 Rederijkerskamer Seghblom te Zegwaard

In 1638 maakte Jacob Steendam een gedicht op 2^e Pinksterdag. Dit gedicht lijkt onderdeel van een serie gedichten, die alle gemaakt zijn voor de Segbloem. Sinds 1615 was een rederijkerskamer in Zegswaard, genaamd 'De seghblom', met als zinspreuk 'Secht waerheyt'. Zegwaard was tot 1935 een zelfstandige gemeente, gespeld als Zegwaart of Zegwaard, nu is het een wijk van Zoetermeer. Ook andere rederijkerskamers hadden namen als 'De willighe rijsen' te Rijswijk en 'Wilt hooren 't woord' in Hoorn. De namen verwijzen zo naar de plaats waar de kamers gevestigd zijn. Deze gewoonte lijkt niet alleen ingegeven te zijn door de voorliefde voor woordspelingen waar rederijkers bekend om staan, maar ook door een vorm van lokaal chauvinisme⁶.

Korte geschiedenis van de kamer: Voor 1600 bestond er een kamer te Zegwaard, die tijdens de oorlog in onbruik raakte. Bestond ze dus voor 1567? In 1600 ontzeggen de Staten ieder het recht deze weer op te richten. In 1600 werd de kamer desondanks opnieuw opgericht, ook al trachtte de classis dit tegen te gaan. In 1607 werd besloten het spelverbod voor de rederijkers te publiceren, en in 1615 werd de kamer te Kethel gedoopt. Tussen 1616 en 1620 organiseerde Zegwaard een wedstrijd, in 1624 te Amsterdam, en in 1639 te Gouda.

⁶ De zeventiende eeuw. Jaargang 16. Uitgeverij Verloren, Hilversum 2000

Blijf - Krans / **O F** **Vreed' en Vryhēydt,**

**Vertoont in de Geden-Gijcke Antwoorden/
op de Vraege :**

**Wat heerlijk is en nut, daer langh is om gestreden ,
En noodigh dient bewaert, tot heyl van Landt en Steden ?**

**Uytgegeven by den SEG-BLOEM, tot Segwaart,
onder 't Woordt, SEGT WAARHEYDT.**

**Op welcke Vraege dertien Kamer - Broeders
(die aldaer met Trom en Vaendel zijn geko-
men) hebben geantwoort/op Maendagh den
25. van Bloepmaent 1676.**

Regel. Dees doen des Lants welvaart, en Staat, en Steden bouwen.

Als mede de Regel van het Knie-werck :

Uyt dese onmacht is soo grooten macht geresen.

**Tot Delf, Gedrukt by Cornelis Blommestejn, Ordinaris druk-
ker vande Maegt van Rethorica, woonende in de Krom-
straatsteegh, in DOOR DRUK GELEERT, 1676.**

Prijsvraag van seg-bloem uit 1676.

Eerste proef-reden.

Op de voorgestelde sin des Seg-bloems tot Seg-waard:
Helpt Heer ons Prins so gy hielpt Josua voor desen.

Stemme: Barst brakke traantjes uyt, &c.

1

OP Heldin, maakt u op:
Wild u verçieren,
En op-waarts swieren,
Na d'hoogste-top,
Van Pallas schoon-paleys:
Voldoet der geesten eys.
Besnoeyd het dart'le-vleys
En poogd
Na d'eer uw's Opper-voogd:
Die 't al be-oogd,
En (goedertieren)
U heeft verhoogd.
Die scheent bedolven
Als in de golven
Van d' Oceaen, die nu verdroogd.

3

Tot dat hy (streng, en straf)
Sich had gewroken:
En 't Staal gebroken
Sijn's Vyands staf.
Die moedig tot hem quam:
Wiens woningen hy nam:
En stichten daar een vlam
Ter plaats,
Van dees' verbannen Maats:
Door weynig raads
By haar besproken:
(Maar vry wat quaaads)
Zijn sy uyt-sinnig:
Als hy haar (vinnig)
Toe-brengt dees' onverwachte kaats.

5

God Vader, Soon, en Geest:
Wiens anschijn heylig
Is, immer veylig
Voor minst, en meest,
Die uwe grote naam
(Ootmoedig en bequaam)
Au-roepen al-te-saam.
Dies wy

2

Op dat het Drie in Een
Goddelijk-wesen
(Van u gepresen)
Sie na beneên:
En help ons dap're-Prins:
Gelijk hy (eertijds gins)
Bood losua (alsins)
By-stand
In 't lang beloofde-Land:
Die zijn Vyand
(Vol schrik) dee vresen
Des Heeren hand:
Die 's Hemels-lichten
Heeft boven plichten
(Als machtig) tegen haar gekant.

4

On-eyndelijke God:
Sonder begin'd'sel:
U onder-wind'sel
Is (als 't Gebod)
Geheel volmaakt: en goed:
Die wat gy wild ook doet:
En schift het suur van 't soet,
En scheyd
Het licht van duysterheyt.
Voor wien men pleyt.
En wiens verblndsel
(So David seyd)
Is vast en bondig
Met ons: die sondig
Zijn over 't Aardrijk uyt-gespreyd;

U bidden: staat ons by.

U goedheyt (vry)

Is nimmer peylig:

Daar-om hoord my:

En Helpt (Heer goedig)

Ons Prins voor-spoedig:

Dat losua zijn voor-spel zy.

Twede Proef-Reden.

Op de voor-gestelde sin des Seg-bloems, tot Seg-waard.
Helpt Heer ons Prins so gy hielpt losua voor desen.

Stemme: Lest maal als ik uyt wand'len ging.

1

ON-eyndelijk Drie-enig God+
ô! Aller Opper-voogd:
Getrouwe Heere Zebaoth,
Die alle ding be-oogd:
Het zy ook waar het zy.
Wy bidden 't Godlijk wesen:
Helpt Heer ons Prins so gy
Hielpt losua voor desen.

3

Gelijk gy Heer hem (wonderbaar)
Hielpt tegen zijn Vyand:
Doen gy de Sonne hel, en klaar
Had op een stee geplant,
So lange tot dat hy
Was boven haar geresen.
Helpt Heer ons Prins so gy
Hielpt losua voor desen.

5

Seg-bloem: ik hoop dat mijn gebed
Is van den Heer verhoord:
Ik heb ge-yverd, en gelet
Op 't voorgestelde-woord.
Mijn galm komt van het Y
In 't singen, en in 't lésen.
Helpt Heer ons Prins so gy
Hielpt losua voor desen.

2

De Paarden worden tot den strijd
Bereyd: en 't geen men heeft:
Maar gy (ô grote-God) gy zijt
Die d' overwinning geeft.
Daarom so roepen wy
Van: die men moet vresen:
Helpt Heer ons Prins so gy
Hielpt Josua voor desen.

4

Dat hy (door onvermoeide-vlijt)
Verkrijg de over-hand:
En Roey (als losua dier tijd)
d'Afgodery uyt 't Land:
Op dat u name, bly
Met juychchen, word gepresen.
Helpt Heer ons Prins so gy
Hielpt losua voor desen.

Hoofdst.

Daden harer Voorvaderen in Rijm op te singen, bijzonder wanneer zij ten strijde gingen; van welke men meend dese Kamers als enige Overblijfsels te wesen, de welke voorgeven de Nederlandse Taal te suiveren, de Spelling te voltoijen, Rijmen en *Gedigten* te maken, haar te oefnen in den Trommelslag, slingen van Vaandels, enl.

haar Getal.

Groot is het Getal geweest deser KAMERS, men spreekt wel van Sestig hier in Holland rondom, en ligt veel meerder.

BLASOENEN.
SINSPREUKEN.

Elk heeft zijn BLASOEN, en geschilderd WAPEN; als ook zijn Sinspreuk, veel komende op de LIEFDE uit en de BLASOENEN, op Bloemen en Boomgewassen als bij voorbeeld?

KATWIJK aan Korenairen,
den RIJN.

Liefd moet blijken;

Jonge Kamer. Korenspruit.

In Liefd vierig.

KATWIJK aan De Kempenbloemen.
de SEE.

In Liefd Akkoord.

Rijnsburg.

Rode Angieren.

Het Woord is kragtig.

Noordwijk.

Lelij onder de Doornen.

Uit Liefd bestaan.

Oestgeest.

Ogentrooftbloem.

Oestgeest Vreugd.

Warmont.

Rode Maagdelieven.

In Liefd verwarmd.

Leiderdorp.

Patientiebloem.

Liefd blijvd sonder end.

Haserswoude.

Hafelieren.

Aansiet Gods kragt.

Jonge Kamer. Meibloem.

Meibloem.

Met Liefd volbragt.

Soetermeer.

Witte Meerbloem.

Met Soetheid Meer.

Segwaard.

Segbloem.

Segt Waarheid.

Wassenaar.

Witte Rosen.

In Liefde wast.

Naaldwijk.

Jerichos Roos.

't Scheid uit Liefd.

Munster.

Blauwe Wijngaard Rank.

Smaakt Druifs Soetheid

Voorshoten.

Witte Violen.

Met Liefd eendragtig.

Rijswijk.

Willige Rijsen.

Wij reisen geneugd.

Voorburg.

Jesus Ogen.

Niet verborgen.

Benthuisen.

Huislookbloem.

Liever verhuisen.

Schip-

Op de voorgestelde sin des Seg-bloems tot Seg-waard: (onder 't woord Segt Waarheyt.)

Helpt Heer ons Prins so gy hielpt Josua voor desen.

Tot Seg-waard vertoond op den tweden Pingster-dag, 1638.

Stemme: Van den 79 Psalm.

De Heyd'nen zijn in u Erfdeel gevallen.

1

HElpt Heer ons Voogd,
En 's Lands trouwe-Behoeder:
Die vutig poogd
Te volgen Vader, Bröeder:
ô! God gedoogd
Dat hy verstreke een Moeder,
Die ons be-oogd,
En geeft ons vryheys-voeder.
Helpt Heer dien vromen Held:
Verstoord het Spaarts-geweld,
Door u Goddelijk-wesen:
U Vader bidden wy,
Helpt Heer ons Prins so gy
Hielpt losua voor desen.

3

Geeft dat hy 't wit
Sijn's yver mach bejagen:
Die Heerlijk sit
Op sijnen Zegen-Wagen:
Voor wien men bid:
(Heer) is het u behagen,
Het grootste-lid
Sijn jok te helpen dragen.
Op dat hy u gemeent
Beschermen mach. (Ver-eend,
In rust, en hoog geresen)
Van Dwingelanden vry
Helpt Heer ons Prins so gy
Hielpt losua, voor desen.

5

Helpt Heer ons Prins,
Den Draak zijn wieken snoeyen:
Als gy hem gins
Hielpt af-doen, en uyt-roeyen
Des Duyvels grins,
Der beelden-dienst: in 't groeyen.
Op dat alsins,
U Kerk in Liefde mach Bloeyen,
Gelijk een Lely, vast,
Onder de Doornen wast.
Breekt doch ons vyands pésen:
Na dit gebed van my.
Helpt Heer ons Prins so gy
Hielpt losua, voor desen.

Antwoord in 't sot.

2

U anschijns blik,
En Weer-licht, zy zijn Sabel:
U wraak verschrik,
En kneus het tweede-Babel:
Beneveld, dik,
Met ménig valsche-fabel.
Breekt Heer de strik
Haar's sterke-streng, en Kabel:
Want buyten u is niet
Daar ons hulp van geschied:
Gy zijt alleen gepresen.
Daarom staat ons doch by.
Helpt Heer ons Prins so gy
Hielpt losua, voor desen.

4

losua won
In 't strijden (seer kloek-hartig)
Sijn Swaard verslon
Der Vorsten een-en-dartig:
Doen Maan, en Son
Sich stelden even-partig.
't Geen haar begon
In 't hart te prik'len, smartig.
Maar hy heeft (straf) vernield,
Verbrand, verworgd, ontzield,
De Heydenen: vol vresen.
Daar u den roem van zy.
Helpt Heer ons Prins so gy
Hielpt losua, voor desen.

Op de voor-gestelde vrage des Seg-bloems, tot Seg-waard: onder 't woord Segt Waarheyt.
Waar door een waan-wijs Sot noch sotter word gebroed?

Van viermaal dartien (twaalf, en dartien geboek-staafde) regels.
Vertoond tot Seg-waard den tweden dach van Pingster, 1638.

DEs Seg-bloems vrage van 't versotten in de sotten,
En raakt geen kindse-gek, misdeeld in het vernuft:
Noch geen gemaakte-sot, ge-oeffend in het spotten:
Noch die (met raserny) door kranke-sinnen suft.
Maar een verwaande-nar: laat-dunkende: Wiens dwaasheyt
(Gebaard uyt eygen-liefde) veel grote dingen waand:
En door hoogmoedigheyt (met snorken, en geraas) seyde
Dat hy met sijn verstand self alle diepten baand.
So ydel is den sot, so dartel, so vermétel,
Dat hy noyt ietsel siet in 't geen hy laat of doet:
En dat hy niet en word gestoten uyt den setel
Is d' oorsaak (so ik recht de waarheyt spréken moet)
Waar door een waan-wijs Sot noch sotter word gebroed.

Siet hoe der sotten-sot (als Midas) is verwonnen
Van 't leveloos metaal: en kanker in de rust.
Begeerten (sonder maat) gelijk die zijn begonnen
Vermeerderen haar graagt, en aselose-lust:
Dus waand den waan-wijs sot noch 't beste deel te kiezen:
En lasterd die het haat, na Godes Wil, en Woord:
En arbeyd so het heyl moet-willig te verliesen:
Mits dat hy gierig zoekt al wat men siet, en hoord:
Gelijk Eusopus Hond hapt (met een groten honger)
Na 't schijnsel van het aas: 't ontsinkt hem in de Vloed:
Een losse-schaduw maakt hem jeugdiger en jonger:
Dit's d' oorsaak (so begaafd met sulken schijn van goed)
Waar door een waan-wijs Sot noch sotter word gebroed.

Dees' wijs-ge-achte-dwaas acht sich begaafd met schoonheyde:
Gelijk Narcissus sich eens spiegeld in de Beek:
Die hem als sinneloos om dees' gewaande-kroon vleyde,
Als hy de schau sijn's beeld maar in het vocht bekeek:
Wat ongemeene glans schijnt hy hier in te vinden?
Maar ach! het is een Schim die hy omhelsde, en hield:
Sijn beyde handen vol van wech-gevlogen winden:
Hy siet het dat hy derfd, en mist het dat hy schoude.
De waan vernietigd ook in hem de volse reden:
Hy word het geen hy waand: mits waan geen reden voed.
Hy word een tere-Bloem, en van het Vee vertreden:
Want d'oorzaak, is (als waan, des waners lusten boet.)
Waar door een waan-wijs Sot noch sotter word gebroed.

Eer dat de lust sich sloopt, moet sy haar minnaar sloopen:
Het harte is vervuld met enkel sotterny:
Een Duyf, een Tulp, een Steen, doet hem veel wonders hopen
Een suur-sien maakt hem droef, en lachchen weder bly.
Nochtans hy op het Ys sal grote-sterkten bouwen:
En op een harde-Rots hy noyt sijn voeten set:
Maar vleys voor sijnen arm hy immer poogde te houwen.
Sijn eygen sin'lijkheyt in stee van Godes wet:

Dus troeteld hy sich self in 't eygen in-gebeelde:
Ontmoet hem dan 't geluk, ontvlied hem tegenspoed
(Wanneer een kakkerlak hem in zijn sotheyt streelde)
't Is d' oorsaak (als men hem niet straffende begroet)
Waar door een waan-wijs Sot noch sotter word gebroed.

Jacob Steendam.

Noch vaster.

Rijmschema van de 4 keer dertien regels:

ABAB

CD CD

EFEFF

1639 Brief aan Aafje Cornelis te Enkhuizen

Sang-heldin.

An de recht-sinnige, Godsalige, Konst, en deugdlievende Poëtesse:

Aafie Cornelis.

Tot Enchuysen. 1639.

Eerbare jonge-Maagd van d'Opper-God gezégend:
Die u met 's Hémels-dau heeft rijkelijk be égend,
Berégend dat gy zijt seer vruchtbaar in u doen:
U Penne groeyd, en bloeyd (als Arons roede) groen.
Geen Penne wast, en groeyd, geen dorre-schaften bloeyen:
Maar u kloek-sinnig-breyn doet uyt haar nebbe vloeyen
Een aangename-geur: verseld met 't heylig-nat,
Dat neder is gedaald in dit verkoren-vat.
Verkoren voor den tijd, en alle eeuwicheden,
In hem, die d' Oude-slang zijn harssens heeft vertreden.
Die u met wijsheyt heeft uyt-nemende begaafd:
In-voegen dat gy die niet achteloos begraafd:
Maar wel te recht besteed u dubbelde-talenten:
So dat gy zijt gelijk een spruyt, dat (sonder enten)
Bequame vruchten draagd, die nimmermeer vergaan.
U Licht verdoofd de glans van Phoebi, en Dyaan:
Want dit vergank'lijk-licht moet eyndelijk verdwijnen:
Maar uwe Sonnens vlam sal ook hier na-maals schijnen.
ô! Phenix van Holland, en aller Vrouwen Beeld,
Wat Luk, en Heyl, heeft u den Schepper mee gedeeld:
Waar door gy overtreft een Geest (daar seven Steden
Lang hebben om getwist) in kennis, deugd, en reden,
In liefde tot Gods Woord? gelijk mijn Heldin tuygd.
Waar onder gy u (als zijn Dienaresse) buygd.
Gy Rijmd, en Dicht, en Sticht, ô! Fakkels van Enchuysen:
Gelijk als Anna was van drie gekroonde Kruysen.
Die d' eelste-Rijmer roemd, van 't gansch Batavia.
Ik sie u voor my gaan, en volg u stappen na.

Jacob Steendam.

Noch vaster.

Liederen bij zes huwelijken en een verjaardag 1639 - 1641

Uit de periode 1639 tm 1641 dateren zeven geedichten bij speciale gelegenheden. Zes keer werden liederen gemaakt ter gelegenheid van een huwelijk, en eenmaal bij een verjaardag.

In 1639, in de *Somer*-Maand, maakte Jacob Steendam een gedicht bij het huwelijk van Joannes Gerritz met Edel Jans Hulk, in Enkhuizen.

Echts Luk-Wensing.

Op het gewenschte Bruydlofs-Feest, van den Eersamen, vromen Jongman, Sr. Joannes Gerritz. Bruydegom: en d' Eerbare Jonge-Dochter, juffr. Edel Jans Hulk, Bruyd.
Beyde te samen verénigd in den heyligen Echten-staat, en Wettelijk bevestigd binnen de Stadt Enchuysen: in Somer-Maand, 1639.

Stemme: Droeve Princesse: &c.

1

THans is ons wenschen
(In Godes namen)
Edele-Paar
Bruygom en Bruyd:
Dat gy twee mensen,
Beyde te samen,
(Binnen het jaar)
Meugt sien een Spruyt:
't Geen gy hebt geteeld
Met onbesmette-leden:
Die (in suyverheden)
Volgen de Natuur:
Waar in gy u beeld
Gedrukt siet, door de zeden)
Als gy het (met reden)
Kust tot aller uur.
Dit geef den Heer,
Des Werelds Opper-Voogd:
Die uwe harten (teer)
Vrucht-baar be-oogd.

2

Voorts wil den Vader
U beyde geven,
Voor-spoet, (door vlijt)
In al u doen:
Dat gy te gader
Lange meugt leven:
En u altijd
Tot deugde spoên.
En wanneer de doo
U leden sal verderven,
Als hy, u doet sterven,
Met de mensen, al:
Wil God (goed, en groot)
Het heyl u laten erven,
En te saam, verwerven
(Voor dit aerdsche-dal)
's Hemels-Prieel,
Voor 't Goddelijk-anschijn:
Daar gy zijt (voor u Deel)
Bevrijd van pijn.

3

Recht dan u Deeldje,
Eygend haar kusjes,
Bruygom: mits sy
U leet geneesd.
't Maagdelijk-beeldje
Dwingt u tot lusjes:
't Beeldje, daar gy
Veel deugd in leest.
En gy Edel, wild
U (vrolijk) gaan bereyen,
Om u te vermeyen
Op het Echte-Bed.
Weest (uyt liefde) mild,
Gy Meysjes, (eer wy scheyen)
Om de Bruyd te leyen,
Daar-se (onbesmet)
Vrolijk verslijt,
Het geen-se oyt verhief.
Hier op (in dese tijt)
Kus elk sijn lief.

5

Roept dan Victory,
Bruygom (met vreugde)
Van dat gy nu
U Helft om-armd
Die u in Glory
Steld, (door haar deugde)
Zegen.
Heerlijkheyt.
En sich by u
In Min verwarmd.
Mits sy haar albast
U (lief'lijk) komt vertonen:
Om u moeyt te lonen,
Die gy hebt gedaan.
Daarom wild (met last)
Haar tweede-Maagdom kronen:
Dat gy drie personen
Zijt, wanneer Dyaan
Tien-maal vervuld
Haar loop, rondom de Aard':
En Edel (met geduld)
Al heeft gebaard.

4

Ach! soete-lipjes,
Soeter dan suyker,
Ach! Nectar, soet:
Vol soetigheyt.
Ach! harde-Klipjes,
Daar den ont-luyker
Sijn lusten boet:
En 't harte vleyd:
Dat de Minnaars, graag
Des Echtens-Band doet streng'len:
Om sich te vermeng'len,
Als den Bruygom dé:
Die om weêr-min, staag
By Edels Deur ging heng'len.
Waarom dat de Eng'len
Heden, hier te sté
Vlechten een Krans
Van groene-maagde-palm
Daar het Gerucht, althans
Verspreyd sijn galm.

Toe-gift.**Op de Bruydlof van Ioannes Gerritsz: en Edel Ians Hull: an de jeugdige-maagden.**

HOord speelnoodjes,
Soete-meysjes,
longe-lootjes,
Let een reysjes
Op het geen ik seggen sal:
Dat ons Bruydje
(In dit Trouwen)
't Maagden kruidje
Sal behouwen:
't Suyvre-deeldje over-al,

Want de tweede
Maagdom, (eerlijk)
Acht men (mede)
Hoog, en heerlijk:
'k Meen den Huwelijken-Staat:
Die de zielen
So verplichten,
Dat geen hielen
Sy verlichten,
Sonder 't derven van haar maat.

Lustig vrijsters,
Soete-Beeldjes,
Singt, als lijsters
Met u keeldjes,
Dat Enchuysen daar van waagd:
Nu men heden
Op dees' Bruyd'lof,
Sal ontkleden
't Eêlste Kruid-hof
Dat het gansch Europá draagd.

Sal vermeren,
Sal vergroten.
Sal (met eren)
Doch ontbloten,
't Geen dat eertijds was bevreesd:
Voor de kusjes,
Voor de soentjes,
Die de lusjes
Voeden, groentjes:
En beroeren so den geest.

Daarom Diertjes,
Volgd haar stappen,
(Met u swiertjes)
Op Mins trappen,
Als Cupido u eens treft,
Met een flitsje,
Van zijn boogje:
Knoot het lits je,
Trekt geen oogje
Van de geên, die 't hart verheft,

Dyanas na-galm:**En klachte, op 't Huwelijk van Ioannis Gerritsz, en Edel Ians. Hulk.****Stemme: Van Helena.**

1

Siet hoe het blinde-Wicht,
Dit Edel-Roosje sleurd:
Siet hoe hy (door zijn schicht)
Haar schone kleding scheurd:
Mijn droeve-ziel, betreurd
Sijn grote dartelheden:
Maar yder heeft zijn beurt,
Gevolgelijke reden,

2

Mijn adelijk-gemoet
En lijd geen sotterny,
Ik trede met de voet
Het laf', en mal' gevry:
Ik voeg daar reden by,
En prijs' de suyv're-kuysheyt.
De herberg is voor my
Daar deugd, en eer, in t' huys leyd.

3

Wanneer ik (in de nacht)
Ben vaardig toe-gemaakt,
En bésich met de jacht,
Noyt heeft hy my geraakt:
Want een, die snédig waakt.
En sal geen dief ver-rassen:
Maar die het harte blaakt,
En kan niet anders passen.

Venus tegen-galm: An Dyane.
Stemme: Coridon ontsteken.

1

KLagende Goddinne,
Slaat een oog op 't zeyl:
Siet: nu krijgt de Minne
Een volkomen heyl.
Daar mijn Blinde-Soontje
Goude pijlen schoot,
Vlecht ik nu een kroontje:
Van veel Roosjes, rood.

3

'k Heb den prijs verkregen
Voor des Hemels -rey,
En in Ida, zegen:
Juno Pallas, bey
Gaven 't my gewonnen,
In het groene-dal:
Hier uyt is begonnen
't Eerste Troyens-val.

5

Schrijft dan vry een cedel,
En onthoud den tijd
Doen gy d' Edle Edel
Zijt geworden quijt:
Want des Huw'lijks banden
Worden niet ontknoopt
+Dan door Atrophs handen:
+Daar men al na loopt.

7

Want men noemd haar namen
beyde, Man, en Wijf:
Om dat sy te samen
Zijn een ziel, een lijf.
Niemand kan my keren,
Wat ik laat, of doe,
En ik sal dit leren,
Tot het eynde toe.

Iacob Steendam.
Noch vaster.

4

Geen menschelijk-gesicht
Mijn kuysse lichaam duld:
Sy treden buyten plicht.
En vallen in de schuld,
Haar straffe wort vervuld,
Actéon zy het voorspel:
Noch blijft het Wicht gehuld,
Schoon ik hem geen gehoor stel.

2

Roosjes, vars ontloken,
Met den dau ver-eend,
Segt gy, zijn gebroken:
So gy waan-wijs meend:
Neen, een roosje geurig,
Dat men Echt'lijk plukt,
Acht men waard, en keurig:
En word niet verdrukt.

4

't Is u wel een quelling
Dat dit Edel-paar
(Na des ziels-verselling)
Beyde zijn te gaar
Nu ver-eend: van Hijmen,
Dio de trou beveeld:
Daar men soete-rijmen,
Schone-deuntjes queeld.

6

Daarom laat maar varen,
Zeylen, d' Ed'le-Hulk:
Want sy door dit paren,
En ook over sulk
Niet en word versminderd:
Maar (veel meer (vermeêrd:
Als sy (vruchtbaar) kinderd,
't Geen den aart haar leerd.

1640 Wilhelm-Henrik van Welevelde en Florentina Rengers

In 1640 schreef Jacob Steendam hielweijkszangen ter gelegenheid van het trouwen van Wilhelm-Henrik van Welevelde Toe der Klinken met Florentina Rengers toe den Berg, te Swolle.

Florentina Rengers werd geboren ca. 1615, zij is een dochter van Zeino Rengers en Wilhelmina Sloet. Florentina huwde Willem Hendrik van Welvelde, op 2 juni 1640. Florentina overleed op 15 mei 1652. Willem was een zoon van Johan van Welvelde en Barbara van Warmelo, hij werd geboren ca. 1610 en overleed 6 nov 1647. De vader van Florentina was dus Seino Rengers tot den Berg, geboren ca 1575 te Farmsum, gehuwd met Wilhelmina Sloet in 1614 in Zwolle en overleden 15 september 1645 te IJsselmuiden in Overijssel en begraven in de Sint Michaelikerk in Zwolle.

De oudste zoon Jan, die na het overlijden van zijn vader Willem Hendrik pas ongeveer zes jaar was, volgde hem op in het huis de Klencke, maar natuurlijk niet voor het bereiken van de meerderjarige leeftijd (dus rond 1665). Zijn moeder Florentina Rengers was namelijk in 1649 getrouwd met Hendrik van Coeverden ten Berge, die in de Overijsselse ridderschap verschreven werd. Maar ook Jan overleed zeer jeugdig en wel in 1666 of 1667. De havezate de Klencke liet hij na aan zijn jongere zuster Wilhelmina J. van Welvelde, die in de herfst van 1667 trouwde met Rutger van Loen ter Harsevoort, vaandrig bij de compagnie van de drost Van den Boetzelaer. Hierdoor wordt Van Loen heer van de Klencke, in welke hoedanigheid hij ook op de landdagen na 1675 als comparant verschijnt.

Kinderen van Florentina en Willem Hendrik zijn Jan van Welvelde, geboren ca. 1640 en overleden ca. 1665; Wilhelmina Johanna van Welvelde, geboren ca. 1640; overleden 7 juni 1688. Florentina hertrouwde met Hendrik van Coeverden op 12 april 1649. Hendrik was een zoon van Herman van Coeverden en Adriana van Hetterscheij, geboren ca. 1615 en overleden 21 apr 1693.

Florentina was erfdochter Ten Berge en Arenshorst. Florentina werd begraven in de kerk te Dalfsen. Ze kregen samen drie kinderen.

1641 Huwelijk Joannes Lambertus Bellaar en Pietertje Schuurmans

VAN WELVELDE.

- 3 GEERT van Welvelde 6 kinderen.
- 1 ARENT van Welvelde, Dom-koster te Spyr.
  - 2 ZEINO van Welvelde, Dom-scholdster toe Worms.
  - 3 AMELIA van Welvelde, gehuwt aan Jan Folkershuysen.
  - 4 WILLEM van Welvelde, Bezitter van Diepenbroek, Drost van Boekholt, was getrouwt met Agnes van Litmaven.
  - 5 ANNA van Welvelde, Weerdige Vrouwe in 't Adelyke Stift Overwater te Munster.
  - 6 MARIA van Welvelde, Weerdige Vrouwe in Thoege-klooster.
- C HARM van Welvelde 10 kinderen.
- 1 ANNA van Welvelde, gehuwt aan Reinolt van Echten toe den Oldengaarden, tot Dwingelo.
  - 2 HENDRIK van Welvelde, legt in de Grote Kerk te Utrecht begraven.
  - 3 ZEINO van Welvelde, jong gestorven.
  - 4 ZEINO van Welvelde, de IIde, leit tot Ooster-heffelen begraven.
  - 5 MARIA van Welvelde, leit tot Heffelen begraven.
  - 6 JURIEEN van Welvelde, leit tot Hasselt begraven.
  - 7 JAN van Welvelde, ter Clenke, Heer van Wolterfum, trouwde Barbera van Warmelo, en verwekte by haar 10 kinderen.
  - 8 GEERT van Welvelde, in Babariën gebleven voor La Bai.
  - 9 MARIA van Welvelde, gehuwt aan Diderik van Harderwyk, toegenaamt Ganfenebbe, wonende te Lier in Oost-Friesland, dewelke overleden zynde, hertrouwde zy met den Collonel Jacob van Rousel, Heer van Harrewets en Du Wai, zoon van den Raadsheer Hayo Rousel by Fouck van Burmania. Zy wort op het jaar 1639 al Weduwe genoemd.
  - 10 JOOST van Welvelde, ter Hachmeulen, trouwde aan Geelt van Folkershuysen, en wan 8 kinderen.
- 1 ANNA van Welvelde, te Ooster-heffelen begraven.
  - 2 GEERT HERMAN van Welvelde, te Heffelen begraven.
  - 3 ZEINO JOACHIM van Welvelde, tot Duifsema en Vredevelt, Heer toe Wolterfum, Ontvanger Generaal van Coeverden en den Landschappe Drenth; is getrouwt geweest met Jofina van Rousel, die tot Wolterfum gestorven en begraven is. Hy hertrouwde naderhand met Aaltie Douma, dochter van Epo Douma, Grietman over Ferwerderadeel in Friesland: Zy hebben het 3de Gebodt gehad te Leeuwarden den 27 May 1655, zynde den zelven dito Attestatie gepassieert. Hy heeft by deze laatste Vrouw geprocreeert 4 kinderen. D
  - 4 SWEER JURIEEN van Welvelde, Capitain-Lieutenant, leit begraven te Ooster-Heffelen.
  - 5 WILLEM HENDRIK van Welvelde, ter Clenke, is getrouwt geweest met Florentina Rengers, Erf-dochter ten Berge en Arenshorst. Hy is te Zwol in de Grote Kerk begraven, en zyn Vrouw in de Kerk te Dalfsum. Hebben verwekt 3 kinderen. E
  - 6 JAN van Welvelde, tot Oosterbroek, was getrouwt met Anna Alegonda Ripperda, en wan 5 kinderen. F
  - 7 JOOST van Welvelde, tot Lenferinge, Ritmeester van een Compagnie Duitsche Ruiters; is verklaart by Sententie van 't Hof van Friesland, de dato den 15 July 1663, universeel Erfgenaam van Jacob Rousel, in leven Collonel van een Friesch Regiment.
  - 8 JUDITH ANNA van Welvelde, is te Groningen gestorven, en te Ooster-heffelen begraven.
  - 9 OTTO van Welvelde, is in den Haag gestorven, en te Heffelen begraven.
  - 10 EVERT van Welvelde, is tot Wolterfum gestorven, en te Heffelen begraven.
- 1 JOSINA van Welvelde, eerst gehuwt aan Tjaard van Rousel, Capitain, voor Breda doodgebleven, en aldaar begraven. Zy hertrouwde met Georg Frenk, Capitain en Commandeur tot Grolle.
  - 2 JAN van Welvelde, toe den Diepenbroek en Arenshorst, getrouwt met Florentina Agnis van Oor, verwekte 10 kinderen. G
  - 3 ANNA van Welvelde, gehuwt aan Roelof Monster, Overste Lieutenant. Hebben verwekt 15 kinderen. H
  - 4 HARM van Welvelde, jong gestorven.
  - 5 AMELIA van Welvelde, gehuwt aan Ernst Lodewyk van der Wajer, Ritmeester van een Compagnie Engelsche Ruiters.
  - 6 ELIZABETH van Welvelde.
  - 7 HARM van Welvelde.
  - 8 JOOST van Welvelde.

In
1641
ook

Tulpengekte als beeld van verliefdheid

Van gekke bollenpoëzie naar gedichten over de tulpengekte. Van een literaire stroming uit de 20e eeuw naar een merkwaardige windhandel uit het begin van de 17e eeuw. De lezer vergeve mij deze gekke overstap. Maar het thema van de tulpengekte moest echt nog een keer aan bod komen. De tulpenmanie was een geheel Hollandse aangelegenheid die woedde van 1634 tot begin 1637. De prijzen van tulpenbollen waren toen tot astronomische hoogten gestegen. Voor bijzondere bollen werden grif honderden guldens per stuk neergeteld. Het record betrof 6000 gulden voor een tulpenbol van de beroemde Semper Augustus. En dan moeten we bedenken, dat 1 gulden van toen in onze tijd ongeveer 50 euro waard zou zijn. De aangetrokken tulpenhandel was al wat langer gaande, maar de escalatie begon pas echt met de komst van termijnhandel en het kopen op krediet. Toen ook nog leken zich in de speculatie drift gingen mengen, was de ontsporing niet meer te stoppen. In februari 1637 spatte de zeepbel uiteen, en daalden de prijzen met 90% of meer met alle gevolgen van dien. Er valt nog veel meer te vertellen over deze uitzonderlijke periode van onze vaderlandse geschiedenis; daarom komen we er in volgende afleveringen op terug.

De tulpenmanie heeft ook zijn sporen nagelaten in de literatuur. Een mooi voorbeeld is van de hand van Jacob Steendam. Hij werd geboren in 1616 in Enkhuizen en overleed in 1672 of 1673 in Batavia. Hij was aanvankelijk predikant in Zaandam. Een groot deel van zijn leven verbleef hij buitenslands. Hij was dan onder meer 'ziekentrooster', zeg maar pastoraal werker, aan boord van schepen van de Verenigde Oost-Indische Compagnie of de West-Indische Compagnie, respectievelijk in hun koloniën. Zo verbleef hij ook enige tijd (1650-1663) in Nieuw Amsterdam, het latere New York, en wordt hij daarom wel de eerste Amerikaanse dichter genoemd. Jacob Steendam was een zeer gelovig man. Hij hoorde tot een groep dichters die in de bijbel hun inspiratie vonden. Zijn poëzie heeft veel weg van die van de bekende Jacob Cats. Een eerste verzamelbundel van zijn hand verscheen in 1649-1650, met als titel 'De Distelvinck'. Uit het deel 'Minnesang' van deze dichtbundel halen we een fragment, dat onmiskenbaar verwijst naar de tulpengekte. Steendam heeft het over de min, de zinnelijke liefde, en over de verblinding en verdwazing die daarbij optreedt, omdat de verliefde vaak alleen op het uiterlijk afgaat. Hij maakt in dat verband de vergelijking met de in zwang gekomen, eenzijdige voorliefde voor de tulp. Steendams beschrijving van de tulp is verre van flatteus. Er deugt van alles niet aan de tulp, toch wordt deze boven andere bloemen gesteld. Maar ja, de tulp is veel geld waard: duizenden guldens en vaak betaald met geleend geld. Het is gewoon gekheid en zotternij, ingegeven en verblind door louter hebzucht. Enfin, leest u zelf. Het vraagt soms wat puzzelen, maar daar komt u met de zojuist gegeven samenvatting wel uit. En onthoud goed: "En wat de sin verkiest daar gaat den jool mee deur".

Den
DISTELVINK.
Eerfte Deel, Minne - fang:

BEHELSENDE
Eerlijke Minne-Sinne-Beel-
den, Vaarfen, en Liede-
kens: op verfcheyden Oude
en Nuwe Sang-konftige
Stemmen.

. Door
J. J. STEENDAM.

AMSTERDAM,
By GERRIT VAN GOEDESBERGH, Boek-verkooper,
op het Water over de Nieuwe-brugh, in de
Delftche Bybel. 1649.

Minne-sinne-beelden.

*BEdenkt in u gedacht een Beeld',
Waar meê gy door de sinnen speeld'.
Het zy een Arend die vernuwt:
En (in't verschiet) twee ongehuwt:
Een longman die een Dochter smeekt,
En dus met rijpe reden spreekt:*

GElijk den Arend sich verjongt in d' oude dagen,
En schijnt een ander vel, en nuwer vacht te dragen,
En schijnt een blijder Geest te huysen in het lijf:
Die d' af-gematte romp maakt jeugdig, vlug, en stijf:
Maakt dat-se niet gelijkt zijn oud' vervallen wesen,
Maar wel een jonge-loot uyt d' oude-stam geresen.
So wort mijn hart verjongt, so wort mijn ziel verjeugt,
Mijn innerlijk gemoet on-matelijk verheugt.
So zijn in my geheel de levendige geesten
Veranderd: en geleyd op hemelijke feesten,
Als ik (ô kuyse maachd) u echtelijke Trou
My eygen, en u waan te hebben tot mijn vrou.
Ik voel geen meerder vreuchd' of and're aardse weelde
Dan als ik u te zijn mijn waarde Helft, in-beelde.
Mijn wesen word versteld, mijn krachtelose-bloed
In alle delen van mijn lichaam, sterkte voed
De oorsaak dat een dier van oud in jong veranderd,
Is d'ingeschappen aart: die alle dingen schranderd:
Is een verborgen kracht geworteld in't gemoet:
Die zijn hoedanigheyt in haast verwis'len doet:
Door toeval, die het lokt tot iet-wes sijns gelijken:
Waar voor gewillig ook de eygenschapen wijken.
De oorsaak lieve-lief dat ik my vind verkeerd,
Is liefdelijke-min: die u in echt begeerd'.
Mijn droef heyt moet vergaan, mijn swakheyt moet verdwijnen,
Mijn sotheyt moet voor u een hoge wijsheyt schijnen:
Daar is in my gansch niet dat zijn gedaante houd',
Als mijn verliefde oog, u eenig-sins an-schoud.

*Hler hoord te staan een vreemde Vis,
Die noyt op onsen tafel is:
Recht van gestalte als een Roch.
En in sich heeft een groot bedroch,
Voor die-se niet en is bekend:
En daar toe hand, of vinger send.*

DE Vische Tijntijnto heeft vreemde eygenschapen:
Die ver te boven gaan ons kennis hoogste trappen:
Want raakt gy met de hand allenig dese Vis
Ter wijlen datse leeft, en vers gevangen is:
U hand, en arm verstijft, en slaapt, in alle leden,
Als door een lammigheyt van boven tot beneden:
En als gy die verlaat ontgaat u ook de pijn:
Die maar so lang by u als gy wilt by haar zijn.
En doodt gy dese Vis so doodt gy ook diens krachten:
Gy hoeft geen ongemak daar meerder van te wachten.
Dit is het eygen Beeld, en schijnsel van de Min:
Want die de Minne raakt verliest zijn hart en sin.

Gy die te vooren waart voorsigtig en nau-keurig,
Zijt nu als sinneloos, bekommerd, droef en treurig:
Gy bent u selven niet schoon dat ghy tast en houd:
Maar voelt ook ('tgeen gy vat) dat het u weêrbenoud.
Gy laat u in een slaap, en sluymeringe wiegen:
Gy laat u van een waan, (in wetens schijn) bedriegen:
Gy grijpt, en 't geen gy raakt, dat maakt u krachteloos:
Gy wild niet dat gy wild, in't geen u wil verkoos:
Gy poogt dit vreemde Ding te hand'len, en te kijken,
En echter lijke-wel dit onheyl ook te wijken:
En na u eerste wensch, so raakt gy't selfde an,
Gy vangt, en word gelijk een slaaf, geleyt daar van.
So vangt den vos de vos en sijn geslacht, met vossen:
En laat gy't selfde los, gy sult u self verlossen:
Dat is, so gy de Min (ik meen) diens grillen doodt,
So zijt gy in 't gebruyk (als wettich) buyten nood.

*GY leeser die dit vaarsje leest;
Bedenkt een Beeldin uwen geest,
Dat u een Tulpanist vertoond:
Die midden in sijn bloem-hof woond:
Daar gy benefpens (in't verschiet)
Een Slons met haren Vryer siet.*

WY hebben in ons Land een eygen Beeld van 't Minnen,
Dat diend te zijn gevat (met kennis) door de sinnen.
Een vreemde handeling, een seltsaam koopmanschap,
(Doch die al is geweest tot op de hoogste trap.)
Gaaf nu ter tijt in swang: met seer geringe Bloemen:
Die dese Handelaars door vreemde namen noemen,
Belachchelijk verdicht, een eyndeloos getal:
Schoon sonder reuk, en smaak en liefelijke val:
So dat den Lely, sy op verre niet gelijken:
Maar moeten billijk ook het minste bloempje wijken.
Een roos, een violet, een slechte matelief,
Geeft reden, hem die oyt dees boven die verhief:
Want dese voên een geur, maar die zijn seer on-aardig:
Nochtans zijn dese niet: maar die veel schijven waardig:
En zijn met pond, noch kroon, maar duysenden betaald;
Van menigh die het gelt noch uyt de lommerd haald.
Siet, dits een sinlijkheyt, en duld noch nau het spotten:
Een gek broed gekken uyt, van sotte komen sotten.
So gaat het met de Min, den Minnaar die verkiest
Een Helft, een wederpaar, waar door hy 't al verliest:
Sy is of slet, of sloy, of sonder deugt, en reden,
Of feeks, of lichtekoy, vol wulpse dartelheden:
Alleen de sin' lijkheyt is voedster van de keur:
En wat de sin verkiest daar gaat den jool meê deur.
Hy neemt een bose Griet, of Kind', of slechte Bely,
En laat de purp're-Roos, en d' angename Lely:
Dat is, hy kiest een beeld, een romp, al blindeling:
En derft de eed'le-geest: daar neffens alle ding.

*Hier hoort d' Afbeelding van een Kat,
Die in een strik wel is gevat:
Die woed, en woeld', en raast, en maut:
En sich noch dies te meer benaut.*

*Daar by een klooster: weynigh min:
Op dat gy recht begrijpt den sin.*

ONs jongens hadden lest twee strikken op-gehangen:
En in den eenen wiert een Wilde-Kat gevangen.
Dit tijger-aartich dier dat Lolde vreesselijk:
En socht (met groot geweld) een vry, een ruymen wijk:
En sprong, en wrong, en socht den strop sich te ontworst'len.
Sijn haeren resen op, als 't wilste swijn de borst'len,
Wanneer dat sich benart, en overwonnen vind:
Van Jagers, vlug en snel, verseld met Brak, en Wind.
So scheen der Muysen vrees, te vechten tegen 't vresen:
So toonden 't al zijn kracht, om vry, of dood te wesen.
Maar hoe het meerder trok, hoe meer 't sich heeft benaut:
Tot dat het eyndelijk in 't woelen is verflaut:
Verwoetheyt doodt dit dier, besaetheyt doet het leven:
't Gewelt door kracht, en kan het geen verlossing geven.
So gaat het met de jeugt, gevangen in de Min,
Als strikken, die geheel verwarren hart en sin:
Wanneer men (met geweld) die yverd te verdrijven:
So lijkt het prijk, om daar in verwt te blijven.
Geen Kloosters streng, en nau, geen schoon verçierde Reën,
Geen fel geparste Dwang, bemachtigen de Leën:
Geen ver gesochte-Wet, geen ydele-Beloften,
Tot valsche Reynigheyt, oyt ziel, noch lijf verkosten.
Wie dan sich selven siet in sulken strik gevaan,
Die soek den genen die hem dit heeft an-gedaan.
Die soek een eerb're maachd in Godes vrees' te trouwen:
Om sijn verderf, en val, en onder-gang te schouwen.
Want die het Huwen haat, 't is seker en gewis,
Dat hy een vyant van de ware kuysheytis.

*EN hier behoort een Hase-wind,
Die door 't gesicht sijn vyand vind:
Schoon die (in 't lopen vlug, en ras)
Hem eerst geheel ontvloden was:
En uyt een boom, door 't eygen oog,
Hem, als het schielijk weêr-licht toog.*

IK sag den Hasewind een vlugge Kat na rennen,
So vaardich dat men nau sijn stappen kon bekennen:
Maar 't gauwe-dier heeft haast sijn snelle run gekeerd,
Door 't vlieden op een boom: dit had hy niet geleerd,
Maar bleef beneden staan met vuur'ge ogen starren,
Om d' ogen van de kat in suys'ling te verwarren:
Tot dat sy door't gesicht (op' haar party gevest)
Als in een swijmeling, van boven viel: op 't lest:
En wiert een eygen proy van diese was ontlopen:
En had in desen geen verlossing meer te hopen.
So gaat het met de jeucht, noch van geen Min verkracht,
Die Minnens raserny als ydelheyt belacht:
En schijnen buyten nood, dit ongeval ontkomen:
Dat sy in anderen maar achten losse-dromen:
Tot dat het oge valt op 't overdekte vuur,
Op schoonheyt, of diens schijn, en kopen 't ansien duur.

So gy een vrouw ansiet die gy niet hoord te zoeken,
Gy laadt op u den val verselt met hoogste vloeken.
Had David Bathseba niet sottelijk besien,
Sijn Overspel en Moort en ware noyt geschien:
Had Simpson Delila, sijn ogen niet gegeven,
Het had hem noyt gekost, sijn macht, en kracht, en leven:
En had Tarquinius noyt Lucretia beschoud,
't Had haar, en hem, en ook haar vrienden noyt beroud:
Had Paris noyt gesien Helena, dien hy schaakte,
(Waar door dat Troyen haaft stont lichter-lay en blaakte.)
Sijn stam en machtig-rijk (dat lange had gebloeyt)
En ware door geen Heyr der Grieken uyt-geroeyt.
Gy dan, die zijt ontgaan het ongerechtig Minnen:
Ontrekt dat ook het oog gelijk gy doet de sinnen.
Want so gy 't oge als uws lichaams vensters biedt,
Gy wort gevangen, ook van 't geen dat voor u vlied.

Noch vaster.

1653 *Deed of Cornelis Aryssen to Jacob Steendam of a house and lot in New Amsterdam*

Series:

[A1882](#)

Scanned Document:

[NYSA A1882-78 VHHpt1 0042](#)

Appeared...before us, ... Cornelys Aryssen van Utrecht, inhabitant of this jurisdiction; and declared to have conveyed to Jacob Steendam, also an inhabitant of this province, a house and lot located on Pearl Street between the lots of Jan Snedyger and Tryntien Jonas; containing 22 rods, 3½ feet; and that by virtue of a conveyance given to him, the grantor, by Jacob Roey, dated 14 April 1645 etc.

Done at New Amsterdam, 28 July 1653. This is the mark **X** of Cornelis Arysens; La Montagne, Brian Newton.

There was, however, a brisk sale of lots during the year just named, as appears from records in the city archives. On the 27th of May, of that year, Jacob Steendam, the earliest resident poet in New York, sold from his possessions in the "sheep pasture," a lot thirty feet front and one hundred and thirty deep, on the east side of Broadway, near Wall Street, to Leendant Aerden; and on the same date he sold another lot ten rods square, in vicinity of Exchange place, east of Broad Street, to the Worshippful Schepen, Jacob Strycker, and Secretary Cornells Van Ruyven. Steendam was a man of varied accomplishments. He indulged in quaint conceits and rhymes, and wrote poems of considerable merit. *The Complaint of New Amsterdam to her Mother*, published in 1659, and the *Praise of New Netherland*, issued in small quarto form, in 1661, are among the legacies of his genius. The action of his poems was usually taken from the Scriptures or classical mythology. Two lots, west of the city wall, abutting on the lot of Moesman, and on the south lot of Govert Loockermans, were sold on the 24th of June to Pieter Cornelis Vanderveen, who had then been married some four years to Elsie Tymans, the step-daughter of Govert Loockermans. Vanderveen was one of the richest men of his time, and is named in the records as "old and suitable" for a great burgher. He built a pretentious house in Pearl Street in 1657, and tried to persuade the authorities to establish a public square near the present Battery, without success.^[2] After his death his widow became the wife of the remarkable and unfortunate Jacob Leisler. Among those concerned in real estate transactions in the immediate vicinity of Wall Street during this year, we find such well-known names as Verplanck, Beechman, Kip, Duyckinck, De la Montague, Rutgersen, Ten Eyck, Bayard, Brouwer, and Van Cortlandt. On the 25th of August, Allard Anthony and Oloff Stevenson Van Cortlandt, sold to Vanderveen a piece of property which is thus described:

1641 Huwelijk Isaac Deurloh met Cornelai van de Rosieren

Cornelia van de Rosiere werd gedoopt op 21 januari 1618 in Amsterdam, Nederduits-gereformeerd. Zij werd begraven op 14 oktober 1662 in Amsterdam. Zij is getrouwd met (1) Arent Jansz van Meeden en (2) met Isaak Deurhoff op 26 februari 1641 te Amsterdam. Ze kreeg een dochter, Anna (1644-1671). Ouders van Cornelia zijn Jacob van de Rosière, geb omstreeks 1584 te Hulst en overleden voor 3 maart 1641. Jacob was klerk ter secretarie van de adminiraliteit te Amsterdam. Jacob was gehuwd op 23 februari 1610 in Amsterdam met Neeltge van Eyndhoven, geb omstreeks 1583 in Antwerpen, begraven op 30 juli 1624 in Amsterdam. Isaac Deurhoff werd gedoopt op 12 januari 1617 te Amsterdam, hij overleed op 24 juni 1658 aldaar. Beroep: Bosiet en bougelmaker. Zijn ouders waren Paulus Deurhoff en Anneke Jandr Rampert.

1641 Huwelijk Balthasar koey-mans en Maria Trippe

Balthasar Coymans (11 september 1589 - 14 februari 1657), heer van Streefkerk, was de zoon van Balthasar Coymans (1555-1634), een schatrijke Amsterdamse koopman. Hij trouwde in 1641 met de 30 jaar jongere Maria Trip (1619-1683), dochter van Elias Trip (1570-1631). Het echtpaar kreeg zes kinderen.

Balthasar Coymans ([11 september 1589](#) - [14 februari 1657](#)), heer van [Streefkerk](#), was de zoon van [Balthasar Coymans \(1555-1634\)](#), een schatrijke Amsterdamse koopman. Hij trouwde in 1641 met 30-jaar jongere [Maria Trip](#) (1619-1683), de dochter van [Elias Trip](#) (1570-1631). Het echtpaar kreeg zes kinderen.^[1]

- Baltina (1642-1709) - trouwde in 1662 met Jan Bernard;
- Aletta (1643-) trouwde met Geleijn [Lampsins](#);
- Maria (1645-) trouwde met Gualterus Boudaen
- Isabella (1647-1705) - trouwde in 1667 met [Jacob Boreel](#);
- Hieronimus
- Sophia 1649-
- Elias 1650-
- Constancia (1652-) trouwde met Johan Carel Smissaert
- Balthaer 1653-

Zijn broer [Johannes Coymans \(1601-1657\)](#) was deelgenoot in het handelshuis van de [Familie Coymans](#) en in 1634 getrouwd met Sophia Trip (1615-1679).^[2] Dat echtpaar had tien kinderen. De beide broers bewoonden aanvankelijk [Herengracht](#) 40, maar lieten rond 1625 een dubbelpand bouwen op [Keizersgracht](#) 177, ontworpen door [Jacob van Campen](#). In totaal woonden er zeker twintig mensen in het grote huis.

In de jaren veertig was de firma de grootste rekeninghouder bij de [Amsterdamse Wisselbank](#) en verrekende vier miljoen gulden met de bank. Coymans en zijn broer verdienden 300.000 gulden alleen al aan interest. Via een filiaal in [Cadiz](#) werd handel gedreven op Zuid-Amerika (zilver) en vanuit Amsterdam in Zweeds ijzer en [teer](#) en speculeerde rond 1638 met Deense [salpeter](#).^[3] In de jaren vijftig investeerde de firma in de turfexploitatie van het Oost-Groningse [Wildervanck](#).^[4]

Keizersgracht 177, de Coymanshuizen in 2008

- De weduwe Maria Trip hertrouwde met Utrechtse notabele Pieter Ruysch van Wayenburg. In het [Rampjaar](#) moest hij de Franse troepen afkopen zodat hun/haar huis niet geplunderd werd.

1641 Huwelijk Valentyn Midden-Dorp en Ester Lee-Pluk

*nventaris ... van
wijlen Valentijn
Middendorp
gewesen
impostmeester
vande XL-en
penning vande
vercofte schepen
ende schuijten
over dese stadt
Amstelredamme
voor den termijn
geeijndicht ultimo
martij lestleden,
soo die tsijnen
woonhuijse
bevonden sijn.
Gemaect op het
versoeck van
d'eersame Joost
Wissinck
deurwaerder als
speciale
authorisatie
hebbende vanden
heer ende mr.
Joan Wtenbogaert
ontvanger van des
gemeene lants
middelen voor
dese stadt
Amstelredamme
ende den quartier
vanden in dato
den 29 julij
lestleden, ten
overstaen en
bijwesen vande
huisvrouw vanden
voors.
Middendorp,
d'welcke
verclaerde geen
meer goederen te
hebben noch te
weten haer ende*

*haer voors. man te
conserveren ...
Postscript: Aldus
[geinventariseert
in presentie van]
Michiel Wissingh
ende Pieter Baen
... getuijgen ...l
den xii-en augusti
xvi C
negenenvijfich.*

Commentary Valentijn Middeldorp collected the 2.5 percent tax on the sale of ships and barges. He provided receipts to Johannes Uyttenbogaert, the general collector of taxes. By the time of his death, he was insolvent. Five days after this inventory was taken, on 17 August 1659, a new one was drawn up by the Boedelskamer (DBK 5072/365), which overlaps almost completely with the present one. The tax is inferred from the portraits of predikanten in the inventory.

Ila Philips le Pluck, caffawerker te Amsterdam (1627), overleden voor 19 januari 1657 (wanneer zijn erfgenamen zijn huis in de Bloemdwarsstraat te Amsterdam verkopen), huwde 1e voor 1612 met Josyntje Pieters, huwde 2e (ondertrouw Amsterdam 16 oktober 1627) met Antoinette Berlo, weduwe van Thomas Provos. Uit zijn eerste huwelijk werd geboren:

a) Philips le Pluck "de jonge", volgt IIIA

b) (mogelijk) Susanna le Pluck, woonde in de Bethaniestraat (1639) en Warmoesstraat (1643), mogelijk begraven als Susanna le Pluck 17 augustus 1679, huwde 1e 1639 Barent van Borssum, huwde 2e 1643 Gerrit Hendriksz. Cistemaker, huwde 3e 1658 Hans Pouschet, huwde 4e 1662 Willem Stoffelsz.

Uit zijn tweede huwelijk werd geboren:

c) Esther le Pluck, gedoopt Nieuwe Kerk 30 juli 1628 (waarschijnlijk vernoemd naar Esther le Pluck-van Couwenbergh).

Hester le Pluck x 21/4/1641 te Adam met Valentijn Jansz

Jacob, ged 17/4/1647 te Adam, z v Valentijn Jansz en Ester le Pluck

Hester, ged 26/12/1649 te Adam, d v Valentijn Jansz en Hester le Pluck

e) Hester le Pluck, gedoopt Oude Kerk 17 maart 1619, huwde (ondertrouw Amsterdam 4 april 1641) met Valentijn Jansz. Middeldorp, bandeliermaker te Amsterdam. Zij kregen 7 kinderen: Jacob (1645), Hester (1649), Johannes (1655), Jacob (1657), Jacob (1643), Anna (1642) en Johannes (1659).

1641 verjaarsgedicht voor de 19 jarige Abiegel Rampaarts

Onderstaand gedicht werd ter gelegenheid van een verjaardag gemaakt. Het was de 19^e verjaardag van Abiegel Rampaarts, geboren op 3 maart 1622. In het gedicht wordt niet duidelijk wat de relatie is tussen Jacob, die dan ongeveer 25 jaar oud is en deze Abiegel of Abigail. In couplet 13 verwijst hij in naar de betekenis van de naam Rampaarts: een rampart is een versterkte aarden wal, ter verdediging, een bolwerk dus.

Spiegel der geboorte.

3 maart 1641

Toe-ge-eygend de Eerbare jonge Dochter Abiegel Rampaarts:
Op hare Verjaring den 3 van Lente-maand. 1641. Oud zijnde 19 Iaren.

1
't IS geleden weynig dagen
Dat ik u eens hoorde vragen.
Na de Dagen van u Tijd:
Gy die thans mijn oog-wit zijt.
Daar op ik (met korte woorden)
't Ongeveynsd bescheyt an-hoorden:
Heb daar neffens ook gesien
Uwe jaren, Negentien.

3
U Abiegel sou ik ménen
Wiens Verjaring (nu verschénen)
My door reden heeft verplicht,
Als door een ontsteken-licht,
Om (in 't val-schot uws Geboorte)
Te ontgrendelen de poorte
Van de al-gemene Stat,
Die des levens heyl om-vat.

5
Hier wil ik u in vermanen,
Dat gy nimmer tracht te wanen
Iet te hebben van u self:
Onder 't blauw en rond-gewelf:
Maar dat God u heeft gegeven
Lijf, en ziel, en lucht, en leven:
't Geen hy alles (door sijn kracht)
In het wesen heeft gebracht.

7
Hier hoord gy des Heeren werken
Met doorsichtigheyt te merken,
Dat hy u gegeven heeft
Sulcken schepsel als hy geeft
Sijne Kind'ren altesamen:
En sijn lieve Erf-genamen:
Dit is dat gy zijt een mensch:
Reed'lijk na de hoogste-wensch.

2
Als een Roosje (schoon in 't groeyen)
Toond haar jonkheyt door het bloeyen,
t' Wijl-se vars ontloken staat:
So u angenaam gelaat
Steld u jeugd en tijd voor ogen,
Als een schaduw wech gevlogen:
Nymph van u Geboortens-dach,
Die een vroege-wenscher sach.

4
Juyst de Jaren Tien, en Negen
Is 't geleden, dat de zegen,
Dat Gods sterke Rechter-hand,
Brak des Moeders nauwe-band:
Na dat u ons' Al-behoeder
In het lichaam van u Moeder
Had gebeeld, van slijm, en bloed,
Tot een schepsel reyn, en goed.

6
Dit sal u (als fakkel) leyden:
Dit sal hart, en mond bereyden
Tot een ongeveynsde-dank:
Door een self-gewilde dwank:
Hier door sult gy eeuwig prijsen
Hem die u heeft op doen rijsen,
Uyt dit niet ge-achte stof:
Dit werkt altijd dank, en lof.

8
Die met op-gerechten hoofde,
Uwen God met kennis loofde:
Die 't al onder-worpen is:
Dieren: Voog'len, Vee, en Vis:
En al 't geen sich meer kan reppen:
Daar hy u had kunnen scheppen
Tot een van het boos gediert:

Dat al woedend raast en tierd.

9

Maar den Schepper seer genadig,
Is an u geweest weldadig:
Want hy heeft U (na zijn beeld)
Schone gaven mé gedeeld.
Zijnde onder 't al verderven,
Heeft hy d'ouden-mensch doen sterven:
En u met zijn Geest begaafd:
Die de ziel verquikt, en laafd.

11

Hier in leyt alleen u welvaard:
Dit bevrijd u van de Hel-vaard:
Dit verlost u van het quaad
Dat noyt dood, noch Hel versaad.
Dit wijst u alleen na boven,
Om u God en Heer te loven:
Die u met genade kroond:
Die u sonder werken loond.

13

Tegen laster, haat, en leugen:
Hier in sult gy u verheugen:
Zijnde door u naam verpand,
Als een krachtig-Bolwerk: want
Om te sterven, leefd gy heden:
Om te leven, sult gy treden
Uyt dit leven in de dood:
Als u God te leven nood.

15

In 't betrachten siet wat varder:
Want ons aller zielen Harder
Sal u lichaam (door zijn woord)
Uyt de Aarde, trekken voort:
En dat met de ziel ver-éenen,
Om een vreugde te verléenen
Die noyt oge heeft gesien:
'k Wensch dat dit u mach geschien.

Jacob Steendam.

Noch vaster.

10

Mits gy weder zijt geboren,
Daar gy voortijds waart verloren,
Door de algemeene-Val,
Die den Vloek vervolgen sal:
Die alleen des Levens-ader
(Ons gesonden van den Vader)
Uyt genaden op hem nam:
Want hy als Verlosser quam.

12

Hier toe brocht hy u te voorschijn:
Hier toe laat hy u gehoor zijn,
Dat gy recht bekennen soud,
Wie u helpt, en u benoud:
Hier toe heeft hy u geschapen
Met een Schild, Geweer, en Wapen,
Waar mé dat gy strijden meugt,
Tegen yd'le-pijn, en vreugd.

14

Dit behoord gy te betrachten:
Woorden, werken, en gedachten,
(In al 't geen gy doet, en laat)
Eyschen hier volkomen Raad:
Sulken Raad die (als een Spiegel)
U vertonen mach (Abiegel)
Waar toe God u heeft gevormd,
Tot een spijs van 't gewormt.

16

Neemt dees Les, en wensch ter harten,
Als u, de bestrijders tarten:
In de Wereld vol verdriet,
God verlaat de sijne niet:
Denkt den Vader van de wesen,
Wil ik, na 't behoren vresen:
En hem dienen na zijn Wet.
Niet en is hier dat my let.

1641 Met De Goede Ree naar Africa in dienst van de WIC

In de loop van 1640 vinden er gesprekken plaats tussen Jacob Steendam en de kerkenraad van Amsterdam. Reden hiervoor is dat Jacob in dienst van de WIC naar Afrika wil gaan. De kerkenraad geeft hem hiervoor toestemming. *Den 3 Dec. 1640 verzoekt Jacob Jacobsz van Steendam te gaan als krankbesoecker na West-Indiën ende is tot het examen toegelaten; midts dat eenige andere die haer presentereen zullen voorgaen, alzoo hij jonck van jaren boven anderhalf jaer niet en is geweest lidmaet der kercke*⁷. Het duurt daarna nog bijna een jaar voordat Jacob, ongeveer 25 jaar oud, als ziekentrooster aan boord van 'de Goude Ree' naar Guinea uitvaart. Met hen vertrekt ook het schip 'Deventer' richting Guinea. En nog veel meer schepen vertrekken, in totaal 27 schepen, of, zoals Jacob het schrijft aan Aafje Cornelis, dat zij *'met een Vloot van seven-twintig Zeylen uyt Tessel zijn gegaan, het vlak des Zee's te keylen, twee wilden na Guiné , en drie (wel toe-gerust), na Kaap-de-verd ', Karsou ,en de Brasilsche-Kust, de and're twee-maal-elf, dat waren Vrankrijk-vaarders'*. Hij schrijft daarover het volgende gedicht:

Vreugde-baak.

Op onse Tesselsche Uytvaard, met het Schip de Goude-Ree
(neffens 't Schip Deventer) na Guinea in 't laar Christi 1641.
Den 11 van Wijn-maand.

Stem: Flora ydel is u roem.

1. Hys din top de Rees, en Seylen Laat den Stuurman snedig peylen Niet en sal daar feylen (Hoop ik) andemaats: 't Schip (gekuyst door swabbers, dweylen) Sal so vlak de stromen keylen: Veylig voor onheylen Op dees' woeste-plaats. Zuyer-Son Gy toond de leste-ton, Daar ik eerst mijn besolding won In dees' begonnen-reys. God geef mijn wensch sijn eys.	2. 't Is een lust om an te kijken, 't Sal geen spijs-graag te wijken, Dat de Schepen strijken Met haar; Seyl en blank Kleyne werelds sy gelijken: Ja Goud-mijn en voor de rijken, Want sy laten 't blijken: God zy lof, en dank. Siet dus yld 't Getakeld-rifgestijld: Dat't slibberige-vochtdoor-kijld: Gelijk op 't Veld het Vee, So springt dit op de Zee.
3. Stuur-boord Tessel ,Bak-boord d' Helder: 'tREETJE maakt sijn gang hier snelder Als't oyt dee, en 't selder So niet sijn gestut: Hier,de baren gieren felder: Of Neptunus d'Afgronds-kelder Eerst ontsloot:als welder Van dees Pekel-put. Sal het zijn? (Ver-aarde Dollephyn) So set u schreden voor de mijn:	En houd my buyten schoots, In 't scheyden van de loots. 4. Spand de Fok, en het Besaantje, Noorder-Zee, een open baandje Veyld de Ree , en 't Swaantje , Ja de gansche Vloot : Bruyne-nacht verleend ons 't Maantje, Met een hel, doch kleyn-gedaantje: Opdat wy (als 't Haantje) Strijden voor de Dood:

---

⁷ Citaat via S. KALFF, in de Indische Gids, 1907, II: *Over de kwaliteit, waarin STEENDAM naar de Goudkust vertrok, behelst het Formulierboek v.d. Classis v. Amsterdam*: en dan volgt genoemd citaat.

So men mocht
(In dees begonnen tocht)
Eens van Duynkerkers ziin versocht:

't Geen hoed' de Vinger-Gods,
Als ook voor Klip, en Rots:

5. Want wy zijn niet uyt-gevaren
Als Voor-vechters op de baren:
Maar met goede Waren
d' Africaansche-Kust
Te voor-sien: wy sagen 't garen:
Handelaars wy ons verklaren:
Yder (in dees' jaren)
Is doch wel bewust,
Dat NEERLAND
Als nu de Krone spand
Van Koopman-schap, en Zee-vaard.
Want Gods-zegen (wijsheys wit)
Den brenger is van dit.

6. Kon men 't Reetje beter wennen?
Dat het nu moet voor haar rennen
Die 't eerst niet wou kennen,
Was dat Redenborg ?
Die Piet-Heyn sijn vaard kon mennen,
En sijn levens-vesting schennen,
Door een schoot. Waar bennen
Krachten, yver, forg?
's Vyands-macht
Versterkt, en geeft ons kracht:
Een saak die waardig diend ge-acht,
Het Swaard van Goliath
Hy met sijn bloed bespat.

7. Nu dan: varen wy te samen
In des Heeren Hoge-namen:
Hy seg ja, en amen
Tot ons hartens-wensch.
Niet en hoeft men sich te schamen,
So men ('t geen ons mach betamen)
Poogd (met lust) te ramen
Als een Christen-mensch.
GUINEA U kuste (sonder scha)
Verwachten wy: (met God) hierna:
ANGOLEAE, en BRASIL:
Hy heeft de macht, en wil.

8. Hier passeerden wy de Hoofden:
Calis, Doever en verdoofden
Prijkels-schrik: en roofden
Angst, en vrees' voor Gom .
Als de Ploeg den Akker kloofden,
Die den Huys-man haast beschoofden,
(Waarvoor hy God loofden)
Houd ons ook niet stom:
Maar bespraakt,
Zy Gode groot gemaakt:
Wiens hulp, ons Lijf, en Leven raakt:
Die alle dingen heeft Beheerd,
En dat noch leefd.

9. 'tRuyschen van de Water-golven
Wild, en wreed, gelijk als Wolven.
Houden ons bedolven
In haar bobbel-schuym:
En de winden (als verbolgen)
Schijnen mee ons te vervolgen:
Wy als ingeswolgen
Vaneen Ionas -ruym,
Sien (van ver)
Des Heylsgenaden-Ster:
De Goude-Ree ,en Deventer ,
De Hinde, en de Swaan
Versékerd daar op gaan.

10. HOLLAND, HOLLAND, siet wy scheyden
Als een Vloot. Maar met ons beyden
Wy ons gaan bereyden
Tot de plaats voor-noemd:
U adieu, adieu, wy seyden:
God die wil ons al geleyden:
Wien wy smeekten, vleyden:
En hy zy geroemd.
AMSTERDAM
(Waar dat ik jeugdig quam)
Van u ik lest mijn af-scheyd nam.
Vaard-wel, mijn Vrienden t' saam,
Ik schey in 's Heeren Naam

En wonder zijn te recht de groot geboude Schèpen ,
Die door den Oceaan de winden kunnen slepen:
Van 't Schip-rijk Amsterdam tot om den Aarden-kloot :
Van daar de Sonne rijst, en daald, in Thetis schoot

Ze zijn nog geen week op zee of er breekt een storm los. Ze overleven de storm in de buurt van de eilanden Wight en Portland, gelegen onder kust van Engeland, dankzij de genadige verlossing door God. Jacob noemt deze twee plaatsen in zijn brief die hij na aankomst in

Guinea in dichtvorm schrijft aan Aafje Cornellis, een dichtster uit Enkhuizen. Het geeft zielsvreugd zo verlost te worden van het *prikeloos* onweer, wat Jacob op 18 oktober 1641 verwoord in onderstaand gedicht:

Ziels-vreugd:

Tot God: over zijn genadige- verlossing van 't prikeloos On-weêr: en Gesongen den 18 van Wijn-Maand 1641:op 't Schip de Goude-Ree.

STEM:Van den 50 Psalm, God die der Goden, &c .

1. Juygd Hemel, juygd : juygd Aard, en Zee van vreugd
Juygd Dieren, Visschen, weest met my verheugd :
En loofd den naam des Heeren-Zebaoth .
Hy is een Heer : en aller Goden-God .
Een God wiens macht is yder onbegrijp'lijk .
Sijn Goedigheyt blijft in mijn harte rijp'lijk .
2. By hem is hulp, by hem is troost, en raad:
Hy is een God die noyt zijn volk ver-laet:
Wie hem an-roept, om-helsd, smeekt, vleyd, en kust ,
(Met het geloof) op zijn genade rust ,
(Door kinderlijke-vrese, en ver-trouwen)
Die sal zijn hulp (in d' hoogste-nood) an-schouwen .
3. Wat uyt' ik eerst, wat midden, en wat lest ?
Mijn ziel (beswangerd) baard, hier al de rest:
God is mijn heyl, mijn troost, mijn vaste borgt:
Die voor myn ziel (gelijk een Vader) sorgd:
En dekt my met zijn Goddelijke-vleug len ,
En kan de macht mijns nijders kragtig teug' len .
4. Sijn hand heeft my bewaard, in dese nacht ,
Wanneer mijn ziel (van angst) schier was versmacht .
De vrese hield mijn in-gewand beklemd :
En mijn gewisse, 't harte, over-stemt :
Ik voeld' een schrik, des doods, in al mijn leden .
ô ! Heer wild niet met my in 't oordeel treden:
5. Riep ik tot God, met een besloten mond:
In bangigheyt: geheel uyt 's harten grond .
Siet : al de Wereld tegen ons gekant :
Van Zee ; en Winden, zijn wy an-gerand :
Een groot gebriesch, van vreesselijke-Golven
Die houden 't Schip dus in haar schuym bedolven .
6. 't Geen swierd, en swayd, en slingerd gins, en weer:
Ia held, en schept het water, meer en meer :
Door kracht van Fok, Besaan, en Schover-Zeyl :
Op hope, noch t'ontkomen meer on-heyl:
By 't Eyland Wicht, de lager-wal te mijden ,
Waar door wy soud'en moeten Schip-breuk lijden .
7. Het Drie-tand-spits des grijsen -Oceaan,
Ons dreygende, tot pletteren te slaan:
AEoli(ook) ont-gespt der winden-reep ,

En brengt te saam een fel, verwoede-sleep .
't Is al in grimmigheyt, op ons verbolgen :
Wy schijnen van de selfde in geswolgen .

8. Dus (hoopeloos) bedompeld, en bedwelmd ,
In 't diepst' elend' : heeft God ons hoofd ge-helmd ,
Met seek're Hoop, Gelove, en Geduld:
En ons ver-lost van Sonde, Straf en Schuld .
Dies sal mijn ziel hem (t' allen tijden) loven:
Die uyt dees' nood, ons heeft ver-lost: van boven .
9. Van daar de Sonne rijst, tot daar-se daald ,
Sal (Heer) u lof (volmondig) zijn ver-haald .
U grote-naam, u werk, u wonderheyt ,
Sal over-al, by allen, zijn verbreyd ,
Laat maar (ô ! God) mijn Lof-sang u gevallen:
Op dat gy meucht gepresen zijn, in allen .

Later verzeilen ze nogmaals in een storm, op de 7^e breedtegraad, op de atlantische oceaan.

Gesongen op d'Atlantische-Zeeen Noorder-breete van 7 graden: in 't Schip de Goude-Ree
Stemme: Lest-maal in 't Krieken van den Dach.

1
Gy Ploegers van den Oceaan
En Eggers in de Zee
't Schip Deventer wil voor ons gaan
Wy volgen met de Ree,
De Swaan, en Hinde mee :
Ons oog-wit is Guiné,
In Africa:
Het Goud-rijk Moren-land:
Daar God krachtig heeft geplant
Onsen Handel: voor en na .

3
Als jonge Harten (door het Woud)
Met suelle-schreden ijld
Ons Schip: getakeld, en getoud,
Gemast, gebrast, gestijld:
't Geen so de Vloed door-kijld ,
En Tritons Schelpen vijld ,
Gelijk of 't vloog
Voor 's Grijsaards drie-tand-spits:
So snel-vluchtig als een slits
Van een wel-gestelde-boog .

2
Wy sweven tusschen Zee, en Lucht ,
Ia vliegen met het Schip :
Seer dikwijls door de vrees' beducht
Te raken op een Klip ,
Die ons (in prijkels knip)
Vertoond des levens-tip ,
Door Schip-breuks nood :
Als 't Water (heel ontsind)
Onses Levens-knoop ontbind:
En dit Aardsche-lichaam dood .

4
An-siet ons woonstee eens te recht ,
Gy die Gods wonder-werk
Door-grond: en an de Wereld segt:
Neemt die tot oge-merk .
Het is een Huys, een Kerk ,
Een Hof, een Stad, een Perk ,
Een holle-romp:
Mijn mening is gewis ,
Dat het als een Wereld is:
In een kleyne houte-klomp .

5

Het zy men slaapt, men leyd en rust ,
Men waakt, men drinkt, en eet ,
Men singt, en lacht, men streeld, en kust,
Men staat, men gaat, en treed ,
Men stookt, men kookt, en kneed ,
Men twijffeld, of men weet :
Ons huys dat rend
Gedurig door de vloed :
Mits het nimmer rusten moet ,
Schoon dat men het niet bekend .

7

Het Schip kort snedig in der ijl ,
Een eyndelose-wech :
Ons leven (snelder als een pijl)
Vertoond het geen ik seg :
Dies elk sijn doen an-leg'
Na 't voorbeeld van de dreg' ,
Gebruylt den tijd:
(De dood volgd op de hiel)
Dat gy an u eed'le-ziel
(In het eynd) geen schip-breuk lijd .

Het Schip gelijkt seer wel een Stad, ja kleyne-Wereld:
Van buyten schoon Verguld, van binnen fray Bepereld.
Niet dat de Wereld heeft, men heeft het in dees romp:
't Gewoel, 't geraas, vervuld dees'wech-gedreven klomp.

6

't Gewoel dat men (dus lopend') siet ,
Is kluchtig, groot, en veel :
Den enen jaagd, den ander vlied ,
En yder krijgt syn deel :
Ia alderley gespeel
Siet men daar in 't geheel ,
Wat dingen zijn :
Het wemeld, kried, en leefd:
't Geen men elk sijn name geeft :
Tot de minste marrelijn .

1641 Aankomst te Guinea 1641

Op 19 december 1641 (de 19^e van de Winter-Maand), komen de twee schepen aan in Guinea, voor 't vaste kasteel Delmina, op de Goud-kust. Eveneens na aankomst in de Goudkust schrijft Jacob op 7 augustus 1642 het volgende bericht op rijm aan de dichteres Aafje Cornelis in Enkhuizen.

Send-brief

An de eerbare, zedige, en seer vernuftige jonge Dochter, en Poëtesse Aafje Cornelis. Tot Enchuysen .

Vriendinne in den Heer, in Christo, lieve-suster,
U waarde my bekend, van heden, noch van guster,
Maar over langen tijd u deugde (my bewust)
Heb ik in mijn gedacht met reden en gekust.
(Na groete) wensch ik u te wijken, wat gequel baard
Ziels-heyl verleen u God, en ware lichaams-welvaard
Dat wat gy wenschen meugt (met een gesonde-drift,
't Zy Aardsch, of Hémels-goed) gy hebt tot uwe gift.
Ik roem des Heeren Naam die my (na tegen-heden)
Dit beyde heeft gegund: hy zy geloofd (met reden)
Hy heft my uyt het stof on-waardig 't geen hy geeft
Mijn Vaarsen loven hem die my gezegend heeft.

De oorszaak (waarde Nymph) van dit myn nietig schrijven
('t Geen in een open hart niet kon verborgen blijven)
Is d'oude kennis van u Christelijke-gonst
Verseld met haar gespeel, gemeenschap in de konst.

Weet dat wy met een Vloot van seven-twintig Zeylen
Uyt Tessel zijn gegaan, het vlak des Zee's te keylen
Twee wilden na Guiné , en drie (wel toe-gerust)
Na Kaap-de-verd ', Karsou ,en de Brasilsche-Kust
De and're twee-maal-elf, dat waren Vrankrijk-vaarders .
By Wicht en Portland, 's nachts genaakte ons wat swaarders
Een vreesselijke wind dreef ons ten lager-wal
Wiens ongestuymes werk ons haast verstroyden al
Daar was geen hoop, tot hoop 't gesicht maar van den oever
Dat maakten hart, en ziel, (hoe nader) noch al droever:
Mijn sméken was tot God mits elken ogenblik
't Schip in den afgrond dook vernuwde steeds de schrik.
Dyana toonden ons een schaars, doch heldre Maanschijn
Wy souden Schip op Schip tot pletteren gegaan zijn,
(In 't gruwelijke-diep, een woonstee van de dood)
So sy haar Fakkels niet medogend' had gebloot
Maar na dien groten-storm is 't quade-weer veranderd
God heeft het met den dach (tot onsen troost) geschranderd.
Na weken twee-maal vijf, wy quamen in Guiné,
Voor 't hoofd Kasteel Delmijn ons lang gewenschte Ree.
Wy hebben kort daarna (met seven kloeke-Schépen)
Den Spek een Fort ontmand dat wy met moet angrépen

+ Den 11 Octob. 1641.

Waarop ik ben geleyd self in het oog van Mars,
Die uytgespogen is het was de sonde wars.

God heeft my ook besocht met siekte deser Landen
En wederom verlost: dies breng ik offerhanden:
Dat is een stage-lof, uyt ware dankbaarheid.
Dit zy u van mijn doen, en laten nu geseyd.
Hier neffens stel ik u vervolgens dese vragen:
Ik bidde, laat de pen u wijsheyt my voor-dragen:
Niet uyt neuswijsigheyt, weetgierig Nymphje doch.
Laat my die eer geschiên versoen, en bid ik noch.
Hoe verre strekt het werk des aller dingen repper ? †
Hoe verre strekt de plicht des schepsels tot den Schepper ?
Hoe verre is den mensch van Godes beeld beroofd ?
Hoe verre krijgt hy 't weer die warelijk geloofd ?
Hoe verre strekt sich hier, en namaals ons vernuwung ?
Hoe verre heeft Gods-kerk met Christo hier haar huwing ?
Hoe verre doold het Schaap van Christi-Kudde af ?
Hoe verre vreest de Bok den dwang sijn's Harders-staf ?
Hoe verre heeft hy hier de Geestelijke-gaven ?
Hoe verre strekt 't verschil van vrye, en van slaven ?
Hoe verre leven sy die buyten Christum gaan ?
Hoe verre sterven sy die in hem blijven staan ?

Vriendinne, waarde-Nymph, in 't schrijven, 't scheen ik hoorden
U uyten dit geheym: met Goddelijke-woorden.
Mijn Sang-heldin verlangt, en zoekt u Weder-galm ,
Die in de schaduw rust van Lauwer en van Palm.
Mijn blijde-ziele springt, mijn vrolijk-harte huppeld:
Die van een Hémels-vocht, en Nectar, zijn bedruppeld.
Wat vreugde sal ik dan genieten door u stem,
Als gy dees' reên verklaard door schrifte, hier t' Axem ?
U yver, kennis, en beleefdheyt, doen my hopen
Dat gy u heusse-mond sult doen tot antwoord open.
Doet dit, en blijft den Heer bevelen, met een groet.
En denkt dat het geschied uyt reyne liefde soet.

In Africa, op de Goud-kust van Guinea in 't Fort Axem:
Den 7 Augusti ,1642.
Uwen gehelen JACOB STEENDAM. Noch vaster

Guinea en Jacobs Afrikaanse vrouw

Joosse⁸ schrijft hierover het volgende: 'Missionair werk onder Europeanen en Afrikanen voltrok zich op vrijwillige basis. Omgang met Afrikaanse vrouwen kwam ziekentroosters soms op klachten van dezelosheid te staan. Dat gold Jacob Jacobsz Steendam, onze poët op zee. In 1642 begonnen de klachten. Hij had zich met een Afrikaanse vrouw ingelaten en bij haar een dochter gekregen. Na terugkeer in de Republiek huwde hij in 1648 Sara de Roschou in Enkhuizen. Als ongehuwd ziekentrooster was hij dus weggegaan. Dat gebeurde ook de in Woerden als wees opgegroeide Bogardus. Maar was Steendams vrouw toen overleden, of was er gewoon sprake van een onwettige relatie? Of wilde zijn Afrikaanse vrouw Afrika niet verlaten? Dat laatste achten we waarschijnlijk. Straks zien we onder ogen hoezeer hij die plicht neerzette voor de vrouw van zijn vriend. Bovendien verweet hij zich in gedichten duister, d.i. zondig, gedrag. Dat is opmerkelijk voor een ziekentrooster als exemplaar voor allen, maar het sloeg ongetwijfeld op illegaal of immoreel gedrag. Mogelijk zag hij de weigering van zijn vrouw met hem naar de Republiek te gaan, als straf op zijn zonde. Het geeft enig reliëf aan de typering van dominee Hendricx die in deze tijd alle ziekentroosters van immoreel gedrag betichtte. Een enkel geval deed hem gemakkelijk alles zwart-wit typeren in een heet milieu. Guinee was domein van Europese mannen. Steendam sprak veel over liefde en trouw van mensen aan elkaar, misschien uit eigen frustratie.'

---

⁸ Over de rol van kranckbezoekers schrijft L.J. Joosse in zijn boek 'Geloof in de Nieuwe Wereld: ontmoeting met Afrikanen en Indianen (1600-1700)'. Citaat p.165

1642 De verovering van fort Axem

In februari 1642 woonde Jacob de verovering van het fort Axem bij op de Portugezen onder leiding van den Directeur-generaal Jacob Ruychaver en leed er verder aan de daar gebruikelijke koorts. Hier meerdere gedichten over de verovering van het fort. Daarop maakt Jacob een gedicht, een *Lof-sang Des Heeren*.

Voor sijnen gewenschten zegen, in 't Veroveren van 't Fort Axem.

Stemme: Van den 24 Psalm:

De Aard' is onses Gods voorwaar.

1

VERheft u stemmen allegaar,
En singt (ô! Goddelijke schaar)
Met vreugd, Psalmen, en Lof-gesangen:
U God, u Helper, in de nood,
En u verlosser van de dood,
Een Heer, een Rechter uwer gangen.

3

Mits dat sy roemen op haar macht:
Maar wy, wy sméken met andacht,
En bidden Israëls-Behoeder:
Wiens oge alle dingen siet,
Want hy en slaapt, noch sluymerd niet:
Hy sorgd voor ons, gelijk een Moeder.

5

Van hem de overwinning is:
Hy maakt dat Mensch, en Vee, en Vis,
Ons (onderdanig) eer bewijzen.
Hy leyd ons (met een sterke-hand)
Ter plaats daar and're ruymen 't Land:
Daarom laat ons hem eeuwig prijsen.

7

Daar-om ô! mensch (van blijdschap juygd,
En u (ootmoedig) neder-buygd,
Voor God: met lof, en dank, op heden:
Singt (over-luyd) een vreugden-Lied,
Ter eeren hem: die milde giet,
Sijn gonstens-dau, op ons beneden.

2

Hy heeft ons 't Heylig-heyl bereyd,
Den hoorne onser saligheyt
t' Hans op-gerecht, en begenadigd.
Hy is ons Schild, ons Burgt, en Rots:
Hy maakt dat self den vyand (trots)
(Met al sijn heyr) ons niet beschadigd.

4

Hy heeft ons heden by gestaan:
Hy heeft ons Vyand, door een waan,
(Veld-vluchtig) voor ons heen doen vlieden:
En na 't seer-yverig Gebed,
Ons in haar vastigheyt geset:
Verheerlijkt, boven and're lieden.

6

De vreemde volk'ren: swart en geel,
Getaande, wilde, ook ten deel,
(Rond-om den ruwen kloot der Aarden)
Staan need'rig onder ons gebied:
Die hy tot heden toe, verstiet:
Daar van, nu veel het heyl an-vaarden.

In yver tot God gesongen, over 't In-nemen van 't Fort Axem, den 9 van Sprokel-Maand 1642.

Stemme: Van den 78 Psalm:

O mijn volk wild mijn leering, &c.

1

IK Dicht een Lied, en heffe an te singen:
En kan van vreugd my selven niet bedwingen:
Mijn swang' re-ziel die vaardigd my tot Rijmen:
Den Arbeyd naakt, en baard een blijden-Hijmen,
Dien sy haar Schepper tot een Offer bied:
Op wien sy steeds: en op geen ander siet.

2

De Heere heeft sijn hulp ons an-geboden:
Ons Vyand is veld-vluchtig wech gevloeden.
Sijn's Donders-stem, en Weerlichts schielijk-
blikken,
Kon 't wrede-hart (met grote vrees') verschrikken:
De haren rijsen, 't Rif ziel-angstig beefd':
De Aarde dreunde, 't sitterde wat leefd'.

3

't Verbastaard-volk, (de Kudde Gods verdrietig)
Verstroyd de Heer, en maakt het hier seer nietig:
En sterkt ons handen, leerd ons vuysten strijden.
Sijn hulp is ons verschénen in dees' tijden,
Als wy (gerechtig) bestreden de macht
Des Spanjaards: ons dood-vyand, ons verdacht.

5

Door 't volk dat sy eerst schénen te verswelgen,
Laat God haar macht nu over al verdelgen:
De Wrake-Gods en laat sich nimmer tergen.
Wie kan sich voor 't al-siende-oog verbergen?
Hy wekt de Kind'ren tot der Vaad'ren wraak,
't On-nosel bloed vervorderd dese saak.

7

Wiens doden-asch (noch wassend' in de Kind'ren)
Kan dus de Run haar's wrede-moorders hind'ren,
En so de Doornen van prikkels besnoeyen:
Op dat Gods-Kerk nach als een Lely bloeyen:
Door d' eerstelingen, van het heylig saad,
Dat (verménigd) daar in verheerlijkt staat.

9

Ons sméken is voor d'oren Gods gekomen,
Ons yver-sucht heeft hy wel waar-genomen,
't Onkuyse-Rot, hy voor ons volk verjaagde:
Wiens an-komst haar verschrikte en ver-tsaagde,
Want siet God daalde, en bood ons de hand:
Van zijn hulpe waagden het gansche Land.

11

Daarom (ô! God) sal ik u name roemen:
En u (met hart, en mond, en sinnen) noemen
Mijn God, mijn Heer, mijn Heyl, mijn Troost, en
Leven,
Mijn Schild, mijn Burgt: daar in wy zijn, en sweven:
Mijn Rots, en toe-vlucht, mijn Heyland, en hoofd,
Mijn beschemer, zijt sonder eynd' geloofd.

Jacob Steendam.

Noch vaster.

4

Die heeft gezocht een Monarchy te krygen,
't Scheen al de Wereld moste voor hem swijgen:
Den Draak tot heul, zijn stoel daar op te rechten,
Om 's Heeren Heir (moed-willig) te bevechten:
Den Wind van staat-sucht, blies 't vervloekte-
schuym,
Als bobbels, door al 's Werelds Ronde-ruym.

6

ô! Nederland, wie sal u niet gedenken?
Wat geest en sal u zijn Vaarsen schenken?
ô! Wrede-moord van so veel Duysend zielen,
Wiens Romp den Bloed-hond-Alba, liet vernielen:
Die selfs het schepsel (zijnde on-gebaard)
In 's Móeders lichaam niet en heeft gespaard.

8

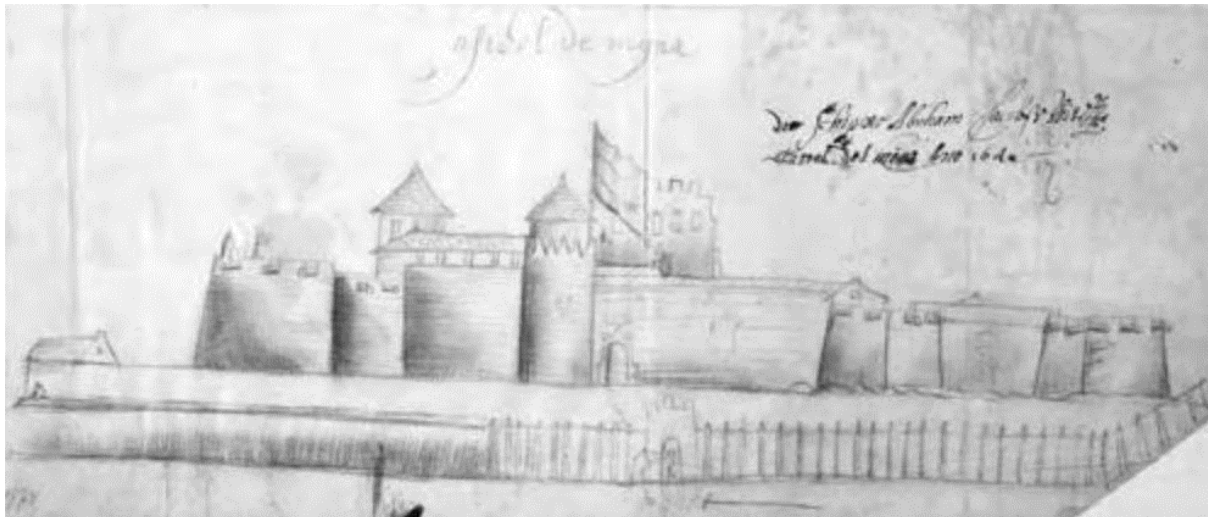
Beneven dat ons God veel van haar sterkten
Gegeven heeft, (waar in hy krachtig werkten)
Gaf hy ons heden (so het hem geluste)
Een vastigheyt, op d' Africaanse-Kuste:
Het Swaard geklonken in haar vuystens-klem,
Ontsinkt haar: en sy vluchten van Axem.

10

D' Aarde, siet: beefde, als hy d' Hémel neygde,
En zijn Vyanden met de roede dreygde:
Der Bergen grond-vest, en de hoge ced'ren,
Beweegden sich: wanneer hy op de ved'ren
Des Winds de Wolken deelde: door zijn glans:
En verstroyde ons tegen-strijders gans.

12

Hoe sal ik (Heer) u weldaad doch vergelden?
Ik sal u lof an al de wereld melden,
Ik sal u prijzen, uyt een groten yver.
In uwe wegen zijn een stage-blijver.
Ik sal met reden, rijm, in maat gelijk:
U Heer loven, door liefelijk Musijk.

Het kasteel Elmina in 1640. Tekening van Abraham Jacobsz. NA, Verzameling Buitenlandse Kaarten, Leupe (4 VEL), 774.

9

Zie ook 12 ziekentroosters bij Joosse (via google)

De verovering wordt bezegeld met een overeenkomst. Onderstaand een engelse vertaling van die overeenkomst.

Agreement between the General Jacob Ruijchaver and the caboceros of Axem, sealed A.D. 17 February 1642.

First that they will declare with us the King of Spain and his allies to be an enemy forever, and as loyal servants acknowledge forever as legitimate authorities the Most Honourable Gentlemen, the States General of the United Netherlands, His Highness the Prince of Orange, and the Honourable Directors of the Chartered West India Company.

That during our government, without our foreknowledge, no correspondence or trade will undertaken with any foreign potentates or republics, of whatever nature.

The Portuguese, Mulattoes, Mamelukes, slaves, and all their appendages, promising to bear witness to us, will not be harmed by us in any way, but we will try as friends to transfer [them] to a proper place.

All civil and criminal matters will be dealt with by the cabeceros and the merchant of the fort, who will act as president. The fines imposed will be for the benefit of the cabeceros mentioned, as is practice in Mina, and all without delay, on punishment of payment of a double fine.

In case of a war being waged against them, by whoever it may be, we shall side and stand with them, as if it were waged against us, as we also make our enemies to be theirs. And all this without either side to fail to perform, to pose opposition, contraveners being punished opportunely.

The excise on fish will be the same as at El Mina, of each 5 a good one, without contradiction, to deliver to the person responsible, and from a big one the head. Someone acting to the contrary will immediately have his canoe broken or confiscated.

---

⁹ Expeditie naar de Goudkust: Het journaal van Jan Dircksz Lam over de ... Ingeleid en bezorgd door Henk den Heijer

All the houses, gardens and compounds, as well as the fort, owned by the Portuguese before, will belong to us, and therefore we shall use these as we wish, and no one be allowed to do any damage to the properties, however small.

Of every newly arriving ship from the fatherland, coming out with cargo for the Gold Coast, the cabeceros aforementioned will together benefit one ounce of gold up front, which will be enlarged or diminished after reception [of the goods].

So, when the blacks are buying any goods here, they will enjoy a dash just as at Mina, namely of each benda four yards of coarse linen, to deliver with the merchant as with other withes in all peace and friendship, without appointing any 'bacherel'.

As to assure that the above-written is more binding, the General on the one hand, Atta Ansi, together with Piter Agoeij on the other side, will sign this document, and to provide more insurance, they will hand over to us one of their sons in confinement.

So done and sealed at the Fort Axem in Guinea, in the year and on the day as above.

[signed] Ruichaver

the mark of Attij X Ansi

the mark of Peter X Agoeij

Hij heeft in 1645 gewerkt te Axem

en in 1646 op Elmina (noot 21, pag 161).

1645 Verjaardag van Joannes Foullon in Lente-Maand

Wie is Joannes Foullon? Ik heb de volgende tekst gevonden, die mogelijk op hem betrekking heeft.

Foullon, (Joannes Erardus) Jesuiet, tot Luyk in 't jaer 1608, van eenen edelen stam geboren; predikte met toejuyging ten tyde van 30 jaeren; hy overlydde schoolvoogd van het Collegie van Doornyk den 25 Octob, 1668, zynde het slagoffer van syne liefde geweest door het dienen der pestsiekene; de H. Schriftuer, de christelyke Zedenleer en de beschryving van zyn land, waeren de besonderste oogmerken van syn letterkunde. Wy hebben van hem: I. Commentarii historici & morales in libros Macahbeorum, Luyk 1659, en 1665, 2 vol. In fol. Seer geagt, II. Vera Ecclesia, omnium in fide errorum commune remedium, Luyk 1655, seer nouwkeurig.

Helaas: de Joannes Foullon lijkt een ander te zijn, over hem zegt Jacob Steendam: *Opperkoopman op 't Fort Nassou, tot Mouré) uyt Guinea gevaren na Holland, met de Fluyt den Eendracht van Enchuysen, den 22 van Winter-maand, 1645.*

Foullon, Jan, van Amsterdam opperkoopman te Elmina (Goudkust), keerde op 22 december 1645 aan boord van de *Eendracht* terug naar Nederland. LV xlv, lv, lvi, 345, 347, 349, 350; - in het *Vervolg op t journaal pr. 't schip Haarlem over Brasyl naart. Patria gesonden* (dagregisters Elmina, 19 januari-16 mei 1645). LV 2, 12, 16-20, 23, 25, 27-28, 31-32, 34-35, 38, 42, 44-47, 50; - in het *Vervolgens vant huys gaende journael pr 't schip Zeelandia ady 27 may anno 1645 opt casteel dl Myna* (dagregisters Elmina, 27 mei 1645-22 april 1646). LV 52, 57, 59, 62-64, 66, 69, 74-75, 77-79, 81-82, 85, 88, 90-93, 95-96, 99, 103-104, 107-108, 110-112, 119, 121-124; - in het *Dachregister door den directeur Jacob van der Wel gehouden en sijn begin genomen den 11en october 1645* (dagregisters Elmina, 11 oktober-21 december 1645). LV 132-133, 134, 138-140, 145-147, 150-151.

Ree, Gulden jacht dat rond 1645 tussen Nederland, Brazilië, de Goudkust en São Tomé voer; - in het *Vervolg op t journaal pr. 't schip Haarlem over Brasyl naart. Patria gesonden* (dagregisters Elmina, 19 januari-16 mei 1645). LV 20, 36.

Deventer plaats in Overijssel, op de route van Frederik Gijsbert van Dedem naar Constantinopel in 1785. XCVII 50.

- schip van de Kamer van Amsterdam der WIC in de jaren veertig van de zeventiende eeuw; - schip dat in 1642 bij Elmina (Goudkust) aankwam. LV 13; - in het *Vervolgens vant huys gaende journael pr 't schip Zeelandia ady 27 may anno 1645 opt casteel dl Myna* (dagregisters Elmina, 27 mei 1645-22 april 1646). LV 62, 126, 130; - schip voor anker bij Olinda in maart 1646, in het *Vervolgens vant huys gaende journael pr 't schip Zeelandia ady 27 may anno 1645 opt casteel dl Myna* (dagregisters Elmina, 27 mei 1645-22 april 1646). LV 124, 128.

55. Vijf Dagregisters van het kasteel São Jorge da Mina (Elmina) aan de Goudkust, 1645 - 1647.

Bezorgd door K. Ratelband, 1953. cx, 439 p. (uitverkocht)

Daarin citaat:

De swerten die van bovene comen, dienen ons aen dat 't voorsz. schip voor Tacrary leyt geanckert. Vinden ons volcomen gereet oft op te seylen ginck.

In handel gaet sonderlingh niet om. Heden vertreckt Jan **Gelendonck**, adsistent, na Cabo Cors om als opperhooft dito comtoir als onder comys sal waernemen. en sal voortaan van 12

Valckenburgh aan landt noodigen; 's middags werd De Ruyter met zijn kapiteins en verdere officieren op het Kasteel op een maaltijd onthaald. Wilre heeft ongetwijfeld ook aangezeten aan het afscheidsdiner, dat

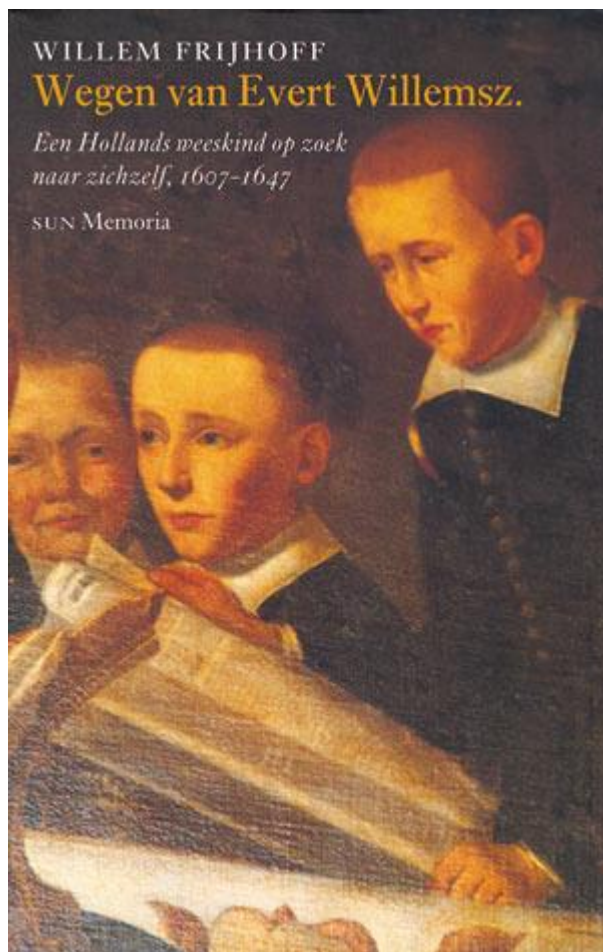
als opperhoofd 't comptoir Cabo Cors waernemende. Desen Jan Gelendonck is gesprooten uyt een seekeren Portugysen capiteyn, welck in de jare 1623 of 1624 sijn schip door een Compagnies schip wiert

Wilre heeft ongetwijfeld ook aangezeten aan het afscheidsdiner, dat **De Ruyter op 18 januari aan boord van zijn schip** aanbood³". Nu het gevaar geweken was, zou Wilre met De Ruyter naar huis hebben kunnen varen ; zijn **stiefmoeder** en zijn **zuster** sloten zelfs een **verzekering af** op hem en zijn scheepskist, maar dat was te voorbarig: **Wilre bleef om onbekende**, misschien 'familie' **redenen** nog te Elmina en stuurde alleen een blote brief van dato den 27 february (1665) uyt Elmina geschreven, de dag, waarop De Ruyters vloot de ankers lichtte om de vijand in de Antillen op te zoeken³⁷. Inmiddels was, wellicht in september 1664, Dircks broer Jacob als **kapitein van het slavenschip Juffrouw Catharina** voor de tweede maal naar Elmina gekomen³⁸. Dirck is echter ook met hem niet naar huis gegaan, maar hij is mogelijk in de **zomer of de herfst van 1665** met één van de schepen van de Compagnie - misschien de Eendracht onder schipper Andries Cornelisz. Vertholen - van de Goudkust . . .

In dienst van de Compagnie had Wilre immers de mulattin Helena Correa leren kennen, de **dochter van een Emanuel Correa**. weleer gouverneur op Axem geweest, te Elmina, waar zij in 1659-60 gewoond heeft ⁴⁰. Zij was minstens tien jaar

Helena hertrouwde de 18de november 1646 te Elmina met Jan **Gelendonck**, mulaet, ondercommies (in dienst der w.1.c), als opperhoofd 't comptoir Cabo Cors waernemende. Desen Jan Gelendonck is gesprooten **uyt een seekeren Portugysen** capiteyn, welck in de jare 1623 of 1624 sijn schip door een Compagnies schip wiert ontnoome, en sijn moeder, een slaefinne, **heeft deese melaet te voorschyn gebracht**, en door goet comportment (is hij) dus verder geraeckt

de Compagnie verlaten om zich als zelfstandige handelaar **op de Goudkust te vestigen, waarbij** het een open **vraag** moet blijven, of hij nog met zijn vrouw **bleef** samenleven.. Helena was niet onvermogen : men zou haar het beste kunnen vergelijken met haar **blanke zusters** in de toenmalige **Republiek**, die evenals zij, als koopvrouw, zelfstandig de kost moesten verdienen om haar kinderen groot te brengen ".

van Steendam bewaard gebleven.¹² Benaïve de predikant en de directeur-generaal komen we in de bundels verschillende malen de Hollandse opperkoopman Jan Foullon tegen, Steendams intieme vriend; voorts de Middelburger Vincent Adriaensz. van Roskam, in 1647 gehuwd met de jeugdige weduwe Maria Rodrigo, een halfbloed van Portugese herkomst; en de mulat **Ian Gelendonck** een assistent (lage ambtenaar) voor wie Steendam op fort

Vriendschaps-vragen, An Joannes Foullon.

Hoe word een ware-vriend (in allen) wel beschreven?
 Wat namen worden hem (met billijkheyt) gegeven?
 Wat is het geen hy geeft zijn vriend dien hy ver-eerd?
 Wat is het liefste-deel dat hy van hem begeerd?
 Waar in is doch de daad zijn's vriendschaps oyt gelegen?
 Wat kan hem tot den haat (in tegen-deel) bewegen?

Hoe lange houd hy doch de ware-naam van vriend?
Wat is des vriendschaps-wit, en grond-vest dat haar dien?
Foullon dat is gevraagd. Beliefd het u te seggen?
Uyt vriendschap wilden ik u dit te voren leggen:
Uyt vriendschap wederom be-antwoord dese reên:
Ik weet het wien ik vraag, mijn vriend is't, die ik meen.

HOord mijn Heldin, hoord haar singen:
En haar Weer-galm over Zee.
Merkt haar oog-wit, sonderlingen:
Voor een regel steld daar twee.
Om den rechten sin te vinden,
(Eyscht de reden meerder swier)
Wild u an geen regels binden:
Voor hier een, steld gy daar vier:
Noch vaster.

Eygen na-galmende antwoord, op de vriendschaps-vragen.

IN 't werk van Ionathan word recht een vriend beschreven.
Diens namen worden hem (met billijkheyt) gegeven.
Sijn hart is 't geen hy geeft een vriend dien hy vereerd.
En is ook 't liefste-deel dat hy van hem begeerd.
In trouheyt is de daad sijn's vriend-schaps staag gelégen.
Geveynstheyt (in diens schijn) kan hem tot haat bewégen.
So lang hy vriendschap pleegd houd hy de naam van vriend
De deugd is 's vriendschaps-wit, en grond-vest, dat haar diend.

SOete-vriendschap, uwe krachten,
Uwen yver, u geweld
Gaet te boven alle machten:
Daarom word gy noyt ge-veld.
Gy verwind des doods verwoedheyt:
En bedwingt den dwingeland:
Gy ver-acht des levens-soetheyt:
En ontscherpt des Tijgers-tand.
ô! Gy twee Pijthagorijnen
(Die men nau vol loven kan)
Hoe waarachtig doet gy schijnen
Dese Son: als Ionathan.
Noch vaster.

1645 Vertrek van Ruychaver en Foullon naar Holland

1646 De 23e verjaardag van mulat Jan Gelendonk

Joosse schrijft over Jan Gelendonk: 'Hij (Jacob Steendam) bezong in zijn liederen zijn vriend, mulat Jan Gelendonck, vermoedelijk leerling van dominee Benderius, alsook Gelendoncks vrouw Helena Core, eveneens mulat. Volgens de ziekentrouster (Jacob Steendam) bewerkte de religie sociale cohesie. Op hun 'bruydlofs-feest'prees hij beider Bijbelse huwelijksmotief. Van jongsaf was Helena christelijk opgevoed. Volgens Steendam was ze met hart en ziel gereformeerd en was zij kerklidmaat. Hij verwachtte dat ze in de 'tenten van Japhet'bleef wonen en haar geboortegrond zou verlaten.' In april 1646 maakt hij een lied ter gelegenheid van de 23^e verjaardag van Jan, en in november een lied bij de bruiloft van Jan en Helena.

Tyds-beginsel:

Gepast op de Verjaring van Ian Gelendonk, Mulaat:

Geveest den 21 van Gras-maand, 1646: Op't Fort Axem in Africa, op de Goud-Kust van Guinea. Oud zijnde 23 laren.

DAt voor Drie-en-twintig Jaren
U, u Moeder heeft gebaard,
Acht men waar, mits u verklaren:
Dies gy heden zijt Verjaard.
In 't Verjaren staat te letten
Op u Selfs-Geboortens-Tijd,
Doen (na aller Vrouwen Wetten)
Gy in 't licht gekomen zijt.

Dat gy zijt uyt twee geslachten
(Cham, en Iaphet) voort-geteeld:
't Een als dienst-baar is te achten,
't Ander toond des vryheys beeld:
Dat gy ook zijt voort-gekomen
Uyt de Heyd'nen (Geest'lijk) blind:
Dat gy weer zijt an-genomen,
Immer als een Christen Kind:

Daar is recht in an te merken,
U ellende, u geluk:
Niet als vruchten van u werken:
Want haar loon is angst, en druk:
Niet des Blinde-maagds beleyding,
Maar Gods-zegen die dit raakt:
So gy wederom geen scheyding
Tusschen u, en Christum maakt.

'k Wensch u dan (in dees' gestalte)
Iaphets Vryheyt, lang voorseyd:
Die een nau-bepaalde smalte
Op den wech der éren leyd.
'k Wensch u dat gy meugt bedenken
U Geboorte, uwen Doop:
'k Wensch u dat u God wil schenken,
't Geen ik uyt mijn Doopsel hoop.

'k Wensch u (boven dese wenschen)
Vruchten van u Moeders-Land,
Dat alhier dé Christen-Menschen
Schijnt te leyden, met de hand:
So veel als gy wenscht, met oordeel
(Na de billijkheyt) gezond:
Die u eygend, dat (tot voordeel)
Gy hier u Geboort-plaats vond.

Om mijn wenschen te vergelden
(Volgens uwen schuld, en plicht)
Wil ik van geen Taarten melden,
Want die krijgt men hier niet licht:
Vlees van Schapen, Verkens, Hoenders,
Is by-sonder schone-spijs.
Trouwe-harten der wel-doenders
Geeft men (boven al) den prijs.

Noch vaster.

1647 Huwelijk van Vincent Adriaansz Roskam en Maria Rodrigo

https://archive.org/stream/daghregistergeh00rijkgoog/daghregistergeh00rijkgoog_djvu.txt

Anna Maria Rodrigo

1649 Terug naar Holland met de Melkmeyd

Acht jaar na zijn vertrek keert Jacob Steendam terug naar Nederland. Op 3 juli 1649 passeert het schip *De Melkmeid* Tessel, op weg naar Amsterdam. Daarover schrijft Jacob in het volgende gedicht.

Ziel schatering

Geuyt tot God, over zijn Vaderlijke bescherming, in mijne langdurige Guinésche Reyse, en gelukkige t' huyskomst, met het Schip de Melkmeyd' (het Tessel gepasseert) den 3. Iuly 1649.

STEM: Van den 148. Psalm. Gy Hemelsche Creatures.

1

Myn ziel is in den Heer verheugd
Mijn geest is thans vervuld met vreugd
Mijn tonge juygd, en lacht, en singt
Mijn hart(siet) huppeld, danst, en springt
Mijn ingewand en alle sinnen
Zijn op-getogen, en beginnen
Den Heerscher die het al gebied,
Te loven, met een vrolijk lied.

2

Mijn harssens dichten een gesang
Mijn penne vind sich buyten dwang
Mijn hand schrijft blyde vaarsen op
Mijn stemme voerdse in den top,
Omhoog, en door de vochte-wolken,
Ver uyt het oor van aardsche volken
Tot lof, tot roem, tot prijs en eer,
Van God, den aller Heeren HEER.

3

Mits hy mijn Leydsman is geweest,
Met zijn genade, gonst, en Geest,
(Ook boven wenschensvolle eysch)
In d'acht-jarige buyten reys,
Van dat ik eerst ben over-varen
De groote Zee, vol woeste baren
Van Amsterdam, en Tessel-land
Tot d'Africaansche dorre-strand.

4

In 't midden van de hoogste nood,
In 't worst'len met de wrede dood,
In d'anvechting, wreed, bits, en sel,
Ia in de kaken van de hel
In 't vuur, en in de waterstromen
Heeft mijnen God my waargenomen
Dat my geen vlam en heeft verseerd,
Dat my geen zeeën heeft gedeerd.

5

't Gevaar mijns levens dach, en nacht,
Des nijds verbolgentheyt, en kracht
(Waarmeê ik eeuwig was verseld)
Heeft my vervolgd en steeds gequeld
De Honden, Stieren, Leeuwen, Wolven,
De Winden, Stormen, Vloeden, Golven,
't Gedrocht, des afgronds ingewand
Heeft my bevochten nietvermand.

6

Het gift, en dubbeld, giftig gift
Van valsche tongen, en haar drift,
De hete koortsen veelderley,
d'Uyt-téring, quyning, alle-bey
De wrevelheyt van aardsche-Goden,
Achtende (tegen Gods geboden,)
Het quade goed, het goede quaad,
En mijn berisping waard gehaat.

7

Gehaat, gehoond, veracht, belast,
Op my, en al mijn doen gepast,
Om yet te vinden tot een verf
Van haar bedrijf, en mijn verderf
(Daaruyt my God heeft willen rukken.)
Was om mijn drukkers rever drukken
Want dit is recht by God altijd,
Hy wreekt hem die zijn Naam belijdt.

8

Van 't Worrem-stekig oud Guiné
Axem, Delmina, en Mouré,
Van Santomé (dat sich verwon)
Van Kaap-de-Loop, en Annabon
Zijn wy (ô Heer) door u geloopt
Over de Zee van AËtiopen,
d'Atlantsche, Spaansche, NoorderZee,
Tot Tessel, en hier op de Ree.

9

In allen hebt gy my geleyd,
In allen my den wech bereyd,
In allen my een baak verstrekt,
Ja met u vleugelen bedekt
My tonende veel wonderheden,
Wijd boven menschelijke reden,
Schoon eerst bevestigd in den aart,
Voor die dit ronde Rondon-vaart.

11

Want duysend tekens, en noch meer
Heb ik van uwe gunst (ô Heer)
Die my beloning geeft voor straf
Bespeurd van mijn geboorte af
Doen ik in Adam was verloren
Hebt gy my in u Soon verkoren:
    So dat het quaad, en tegenspoed
    Ten goede my gedynen moet.

10

Daarom sal ik mijn leven lank,
(O God) u geven lof en dank,
Met tong, en mond, uyt hart, en ziel,
Hetgeen u altijd wel beviel.
U gunst en Goddelijke goedheyt,
U liefde, en genadens-soetheyt,
Heb ik in mijn gemoed gesmaakt,
Heeft my het binnenste geraakt.

12

Hoe sal ik u weldaden al
(Mijn God) begrijpen in getal?
Hoe sal ik u vergelden yet
Daar men mijn dankbaarheid in siet?
Ik sal u (met een hart boetvaardig)
Den roem opdragen, (schoon onwaardig)
Geeft dat ik u recht loven kan,
Ontfangt den lof door Christum dan.

.

1649 Huwelijk met Sara de Roschou

1649 12 nov ondertrouw met Sara de Roschou

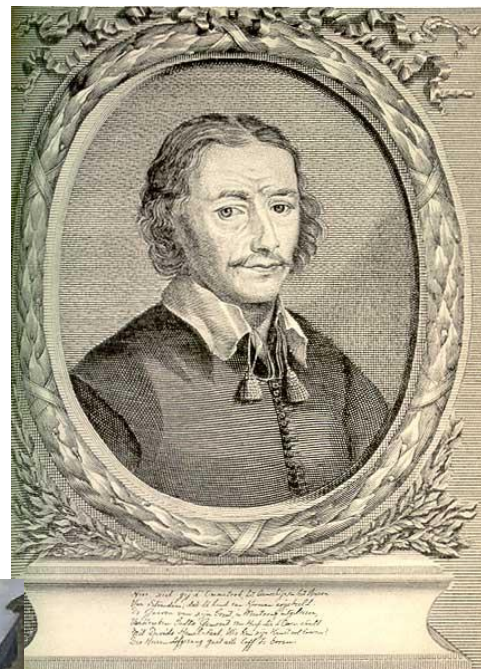
Hij huwde in 1649 met Sara de Rosjou, een dochter van Abraham de Roschou. Ze kregen samen acht kinderen. In Amsterdam werden twee zoons geboren:

- Jacob, gedoopt op 4 oktober 1650
- Abraham, gedoopt op 4 februari 1652
- Dochter Vredegund gedoopt 04 april 1655
- Samuel 18 november 1657
- Jacob op 4 december 1658
- Pieter, resp. 31 augustus 1661,.
- Johannes op 10 oktober 1663
- Vrijheit gedoopt op 28 april 1665

Hij was gehuwd met Sara de Rosjou, samen kregen ze drie kinderen in Nieuw Amsterdam, het huidige New York. In Amsterdam werd geboren Jacob, gedoopt op 4 oktober 1650

Zoon Abraham werd gedoopt op 4 februari 1652. Mogelijk is Abraham de Roschou de vader of een broer, zijn naam wordt genoemd bij de doop van Samuël.

Na terugkeer naar Amsterdam werden daar de kinderen Pieter, Johannes en Vrijheit gedoopt op resp. 31 augustus 1661, 10 oktober 1663 en 28 april 1665.

JACOB STEENDAM — THE KOOMAN PORTRAIT.
From a print in the Lenox Library, New York.

Jacob was in 1640 ‘kranckbesoecker’ geweest op de Goudkust en werd later voorzanger te Zaandam. In Amsterdam woonde hij in de Anjelierstraat (1648 – 1650), later heeft Jacob ook in de Spuistraat (Achterburgwal Nieuwezijds) gewoond.

Hiernaast staat een schilderij van Jan van der Heyden, De Nieuwezijdsvoorburgwal met de Oude Haarlemmersluis te Amsterdam, ca. 1670.

1649 Uitgave dichtbundel

In 1649 gaf hij *Minne-Sinnebeelden* en andere verzen uit in de bundel *De Distelvink*, verdeeld in drie deelen, bevattende het eerste Minnesang, het tweede Zegenzang en het derde Hemelzang. In het laatste deel hiervan bezingt hij in een aantal verzen zijn vrouw Sarah de Roschou.

JACOB STEENDAM — THE KOOMAN PORTRAIT.
From a print in the Lenox Library, New York.

1650 Biddag en overlijden van Lucas van Kipshaven

Hij maakt een gedicht bij overlijden Lucas van Kipshaven. Lucas werd geboren te Doesburg, rond 1603. Lucas was boekhouder, en overleed in Amsterdam en werd begraven op 22 februari 1650. Hij was op 12 december 1633 gehuwd te Amsterdam met Christina Raets. Zij overleed in 1679. Zijn zoon Isaac werd schilder, een stilleven van hem uit 1661 is te vinden in het Rijksmuseum, zie afbeelding.

Power of attorney from Jan Gillissen Verbrugge to Johannes de Peyster to attend in his place to the affairs of Jan Pietersen Verbrugge and Styntje Raels, widow of Lucas van Kipshaven

Lyk-klacht

Over de Dood van d' Eersame Sr. Lucas van Kipshaven:
Boek-houder in de Wissel-bank, binnen Amsterdam.
Seer gerustelijk, in Christo ontslapen: den 19 van Sprokelmaand 1650.

1 YDel, nietig, ongestadig
Is de Wereld: in 't geheel:
Fel, en bitter, ongenadig
Is de Dood: in yder deel:
Gras, en Hoy is hier het Leven
Van de menschen hoe bemind:
Haast vervlogen, snel verdreven:
Als een damp, een rook, een wind.

2 't Blijkt an onsen Vriend, Kipshaven,
Die men (na zijn Sterflijkheyt)
Heden heeft (met rou) begraven:
Mits hy die heeft af-geleyd.
Mits de Ziele is ontbonden,
Is ontslagen, is bevrijd
Van het Lijf des doods, der sonden:
Van 't verdriet, en tegen-strijd.

3 'k Heb wel reden om te klagen:
Maar (ô! recht bedroefde-Vrou,)
Meerder last hebt gy te dragen:
Groter is ook uwen rou:
Die nu sit bedroefd, te treuren,
Als de Duyf, en Dadel-boom
(So haar Echt eens komt te scheuren)
Eenig: by de water-stroom.

4 Staakt (Bedrukte) staakt u klachten,
Matigd doch u droef geweest:
Heft u harte, en gedachten
Na den Hemel: van beneên.
En gy sult Gods-stemme horen:
Mijn Beminde: hebt geduld:
'k Heb u Man, u Vriend verkoren:
En zijn tijd (tot rust) vervuld.

5 'k Heb hem u (uyt gonst) gegeven,
Tot een tijdelik vermaak:
'k Heb hem weer tot my geheven:
Struykeld niet in dese saak.
'k Ben een Vader van de Wesen,
En een Man der Weduwen:
Wild geen nood, geen kommer vresen
Mits ick u Beschermer ben.

6 Neemt (Christina) dese reden
Recht ter harten: steld u Self,
Met u Huysgesin te vreden,
Onder 't lopende-gewelf:
't Was Gods wil, en most geschieden:
Hem tot Heyl: en God tot eer:
't Is een Goddelijk-gebieden
Niet te murmurén, weer.

7 Siet u Man is niet gestorven,
Maar hy Leefd (te recht) nu eerst:
Die den Hemel heeft verworven,
Word niet van de dood beheerst:
Maar hy is daar door gekomen
Tot de eyndelose-vreugd:
En hy Leefd by alle Vromen,
Door zijn ongeveynsde-deugd.

8 Na zijn echtelijk-verlangen,
(Even als den Adelaar)
Heeft hy 't Leven weer ontvangen,
In zijn Kind'ren allegaâr.
Dese sullen u verstreken
Stutten in u Ouderdom.
Dese sullen u verwekken
Vreugd, en Blijdschap: wederom.

9 De Vromen vworden vvech-geraapt,
Voor 't nakend ongeluk:
De ziele leefd, het lichaam slaapt,
Haar treft geen nood, geen druk.

1652 Reis naar New Nederlandt

Jacob Steendam betaalde 120 gulden voor de overtocht van hem en zijn vrouw naar Nieuw Nederland. Hij maakte de overtocht met het schip *'t Hoff van Cleeff*. Voor dat bedrag mocht hij slapen in de *kajuit* en werd hij voorzien van eten en drinken. Dat was niet blijkbaar niet standaard inbegrepen in de prijs. Kapitein op het schip was Adriaen Bloemmaert. Denk niet licht van de overtocht. De schepen vertrokken vaak in april of mei en waren dan twee tot drie maanden onderweg. Dat was voor passagiers, die het leven op zee en op een schip niet gewend waren, vaak verre van prettig. In 1638 bepaalde de WIC de prijzen voor een overtocht als volgt: een gulden per dag in de kajuit, een luxe vertrek, 12 stuivers per dag in een hut (gewonen kabine) en acht stuivers voor accomadatie benedendeks. Een werker in die tijd verdiende ongeveer een gulden per dag, wat de overtocht tot een kostbaar en vbaak ook onmogelijk maakte. In het geval van Jacob Steendam werd dus een vaste prijs afgesproken, die zelfs bij een overtocht van drie maanden beduidend hoger lag dan een gulden per dag. Maar kreeg hij daarvoor dan ook nog eten en drinken.¹⁰

Contract tussen Adriaen Bloemmacrt, schipper op het schip 'Hoff van CleeffT, en de Amsterdamse koopman **Jacob Steendam** betreffende de overtocht naar Nieuw-Nederland, opgemaakt voor notaris Jacob de Winter, 25 januari 1652¹¹.

Afb. 1. Contract tussen Adriaen Bloemmaert, schipper op het schip 'Hoff van Cleeff', en de Amsterdamse koopman Jacob Steendam betreffende de overtocht naar Nieuw-Nederland, opgemaakt voor notaris Jacob de Winter, 25 januari 1652. Steendam en zijn vrouw

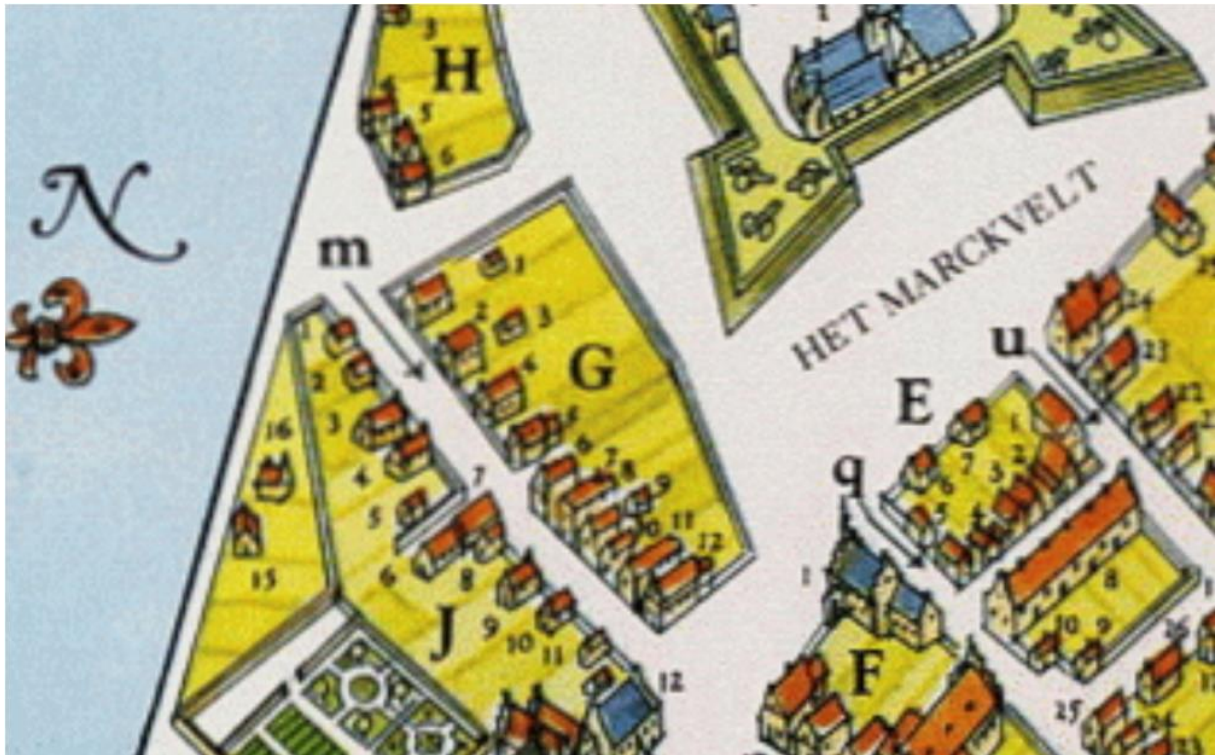
---

¹⁰ Jaap Jacobs, *New Netherland. A Dutch Colony In Seventeenth-Century America*, p.45

Auteur: Jaap Jacobs

¹¹ Bulletin, Volumes 83-84, van de Koninklijke Nederlandse Oudheidkundige Bond, 1984, p 148

1653 koop van huis aan de Pearl Street

Volgens Stokes¹² woonde Jacob Steendam in het huis nr 2 van Block G, aan de Paerel Straet¹³. Het huis werd gebouwd door Cornells Arissen uit Utrecht. Jacob heft hier gewoond van juli 1653 tot juli 1660, toen hij huis en bijbehorende grond verkocht aan Cornells Langevelt. Op basis van het Castello plan omschrijft Stokes het als een redelijk groot huis met een schuur of stal achter het huis en een goed onderhouden tuin met fruitbomen. Mischien niet ‘a very Eden’, maar ongetwijfeld een comfortabele woning. De relatie met de burens was niet altijd even goed. Zo was er grote ergernis in de jaren 1655-1656 richting de burens aan de overzijde (wonende op J8), Jacob Stevensen en zijn vrouw.

Deze ergernis werd breder gedeeld door de burens. Ook Jan Schepmoes klaagde bij de magistraat over Jacob Stevensen en zijn vrouw Marie Joosten. Op 31 mei 1655 staat in het verslag dat een aanklacht was ingediend bij de schout, burgemeesters en schepenen van de stad over het goddeloze, afschuwelijke, beestachtige, schrikbarende en immorele leven van Jacob Stevensen en zijn vrouw Marie Joosten, die recent hierheen gekomen zijn vanuit het vaderland. De magistraten, die al eerder bekend waren met voornoemd gedrag end it veroordelen, waarschuwen voor de tweede en laatste keer en dragen hen op zich zo te gedragen dat er geen klachten meer komen van hun gemeenschappelijke burens. Ruim een jaar later is er opnieuw een klacht, nu van de eerbiedwaardige Jacob Stryker. Hij klaagt dat de schoorsteen van Jacob Stevensens huis – blijkbaar waren daar problemen mee – niet is

¹² I. N. Phelps STOKES: The Iconography of Manhattan Island, 1498-1909; Arno Press, NY, 1967.

¹³ Stokes, 2, 270

gerepareerd of verwijderd. Als naaste burens moet hij – en met hem de hele straat - vreezen voor het onverwachts in de brand vliegen van zijn huis. Daarop dreigen de magistraten Jacob Stevensen uit zijn huis te zetten. Mogelijk is dat ook gebeurd, hun namen worden hierna niet teruggevonden in de verslagen¹⁴.

Uit de verslagen geven een beeld van de wijze van bouwen in die tijd. We lezen dat de meeste huizen grotendeels werden opgetrokken uit hout, met daken van riet, vaak met houten schoorstenen. Daarom werd in 1649 gesteld dat schoorstenen vanaf nu niet langer van hout of hout met pleisertwerk gemaakt mogen worden. Deze regel geldt voor de huizen in het gebied tussen fort en vers water, maw binnen de stadsgrenzen. In 1656 wordt gesteld dat stro of riet niet langer is toegestaan als dakbedekking, en dat schoorstenen niet langer van hout gemaakt mogen worden. In december 1657 volgt dan de bepaling hooi-rekken en hooistapels afgebroken en verwijderd moeten worden, binnen een termijn van vier maanden¹⁵.

Jacob Steendam handelde in onroerend goed. In 1653 kocht Jacob Steendam op een openbare veiling een stuk land (B, 5A en 5B), wat eerst eigendom was geweest van Aert Teunissen uit Putten. Hij werd door Indianen vermoord te Pavonia, in 1643. Drie jaren later verkoopt Jacob Steendam dit stuk land, in twee delen. Het zuidelijk gedeelte gaat naar Harman Smeeman, die er een huis op bouwt, en er gaat wonen tot 19 februari 1659. Het noordelijke deel wordt verkocht aan Leander Aerden, op 27 mei 1657. Deze Leander had sinds 1645 een ‘bouwery’ aan de East River, waarover de nodige conflicten waren met directeur-generaal Stuyvesant, ten aanzien van wegen en weilanden. Uiteindelijk werd Stuyvesant eigenaar ervan, wel bleef de naam van de eerste eigenaar eraan verbonden.¹⁶

Cornellis Thomassen uit Rotterdam, een smid, kwam met zijn vrouw Anna naar Nieuw Amsterdam. Onderweg maakten ze een stop bij Ilfracombe, bij het Bristol Kanaal. Op maandag avond, 8 december 1636, gingen enkele passagiers aan land om wat te drinken in de taveerne. Daar kreeg Hans van Sevenhuysen, de knecht van de smid, ruzie met zijn baas. In het gevecht wat volgde kwam de smid om. Anna, nu weduwe, vervolgde haar reis, en bij aankomst in Manhattan, trouwde ze op zondag 22 maart 1637 met Arent Steffenierszn, die met haar deze reis had gemaakt. Na diens overlijden in 1653 verkoopt de weduwe Anna Thomassen, uit Gravesend, een van hun huizen aan Jacob Steendam¹⁷.

Jacob Strycker, kleermaker, werd in 1655 verkozen tot schepen, wat hij zou blijven tot 1663 (met uitzondering van de jaren 1659-1661). Samen met Cornelis van Ruyven kocht hij in 1656 dit stuk grond van Jacob Steendam.¹⁸

Hier bouwde Jacob een klein huis, echter, het huis was geheel buiten de lijn van de straat (Hoogh Straet, nu Stone Street) gebouwd, en dat zonder toestemming van grens opzichters of het hof. Jacob bleef erbij dat het hem vrijstond te bouwen op zijn grond waar hij dat wilde. Op 1 februari 1656 tracht hij het hof te vermurwen hem toe te staan dat het huis mocht blijven waar het stond. Zijn verzoek werd ingewilligd, met dien verstande dat hij niet verder mag uitbouwen. Jacob gaat dan naar de concessieverlener, Jacob Hendricksen Varrevanger, en legt hem voor dat hij begonnen is met de bouw, maar met het verbod verder uit te bouwen richting de straat. Daarbij verzoekt hij dat er niet langer verplichtingen zullen rusten op het stuk grond.

---

¹⁴ Gegevens via Stokes, vol 2, p 281

¹⁵ Stokes, 2, 211/525

¹⁶ Gegevens via Stokes, vol 2, p 228/542

¹⁷ Block C, 15 en 16; Stokes, vol 2, p 239/553

¹⁸ Block L No 7. (Stokes, 2, p. 290)

Varrevanger verwijst de kwestie terug naar zijn concessieverlener, Cornelis van Tienhoven. Deze antwoordt dat de kavel vrij is van voorwaarden, maar dat hij wel opmerkt dat de bevindingen van de inspectie desnoods gedwongen moeten worden gevolgd. Steendam verzoekt dan dat hem wellicht kan worden toegestaan zijn huist te bouwen op het strand. Maar na dexe cynische opmerking besluit Steendam de bouw van het huis conform het vereiste te bouwen. Dit is de eerste tansactie die onder de aandacht van burgemeesters en schepen komt, vanuit de bevoegdheid hen verstrekt door de Amsterdamse Kamer¹⁹.

Op 15 november 1655 verkrijgt Solomon Pietersen permissive van de burgemeesters en schepen om een taveerne uit te baten in het huis van Teunis Kray (op de hoek van de huidige Stone Street en Broad Street. Deze Solomon woonde in één van de huizen van Jacob Steendam the poet, en had daar gewoond “een kwart’wanneer een proces volgt vanwege achterstallige huur, op 6 maart 1656²⁰.

Volgens een acte werd op een publieke veiling verkocht aan Frederic Gysbertsen, krachtens een acte hem toegestaan and that in virtue of the deed granted to him, the appearer, dated May 20, 1654, by Pieter Kock at the Secretary's Office of the Director-General and Council of New Netherland which afsd. lot he, the appearer, Jacob Steendam, with the consent of the afsd. Frederic Gysbertsen, cedes and conveys unto²¹

1653

Oct. 15

Deed. Anna Thomassen (of Gravesend) to Jacob Tysen. (HH: 47.) Desc: A ho. and lot in Broadway bet. Jan Peeck and Matys Capito, in length and br. the equal half of what is contained in the gr-br.

¹⁹ Block O, No 5 (Stokes, 2, p. 315)

²⁰ Stokes, 4, 162

²¹ Block B, 5; Stokes, 2

Oct. 15

Deed. Jacob Thyssen (j-ic) to Jacob Steendam. (HH: 48.) A ho. and lot in Broadway, bet. Matys Capito and Geurt Coertsen; in length and br. as by the deed given to the grantor by Anna Thomassen.

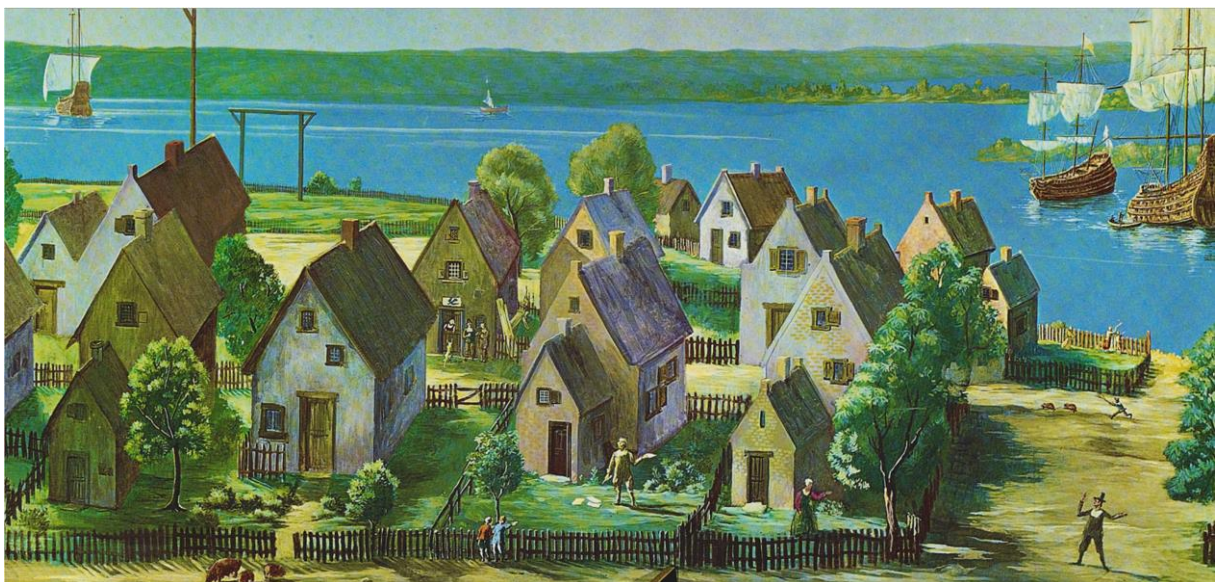
1656

Jan. 8

Deed. Jacob Steendam to Cornells Jansen Coppen-bergh. (Lib. A, Deeds, N. Y. Co.: 33.) Desc: Ho. and lot on Great Highway, bet. ho. and lot on N. side of Geurt Coerten and on S. side of Matys Capito and that large and small wide and long as same belongs to Steendam according to gr-br. to R. Aersten, July 13, 1643, being }4 thereof Recites deed Oct. 15, 1653, Jacob T. Van der Heyden to Jacob Steendam. Deed. Claes Dangeloppen, who m. the wid. of Cornells Jans Coppenburgh to Adam Onclebagh. Not found of record. Recited in conf set forth below²².

Castelloplan

Het Castelloplan is een 'Afbeeldinge van de Stadt Amsterdam in Nieuw Nederlandt'. Het manuscript in pen and inkt, afmetingen 25 bij 28 inch, is een kopie, gemaakt door een onbekende tekenaar, van een origineel getekend door Jacques Cortelyou, van Lower Manhattan. Rond 1667 heeft de cartograaf Joan Blaeu deze tekening, samen met een aantal andere plattegronden, gebonden en verkocht aan graaf Cosimo III de Medici te Toscane. Rond 1900 werd de tekening ontdekt in de villa nabij Firenze, waaraan het zijn naam ontleent. Nu bevindt de tekening zich in de openbare bibliotheek te New York. De tekening wordt uitvoerig beschreven om volume 2 van Isaac Newton Phelps Stokes' zes delige werk getiteld 'The Iconography of Manhattan Island (1915-1928)'. Onderstaand een artistieke impressie, het tweede huis rechts is van Jacob Steendam²³. In het huis rechts van hem woont Trijn Jonas, zij is vroedvrouw, die zich haast in reactie op kreten van de aanstaande vader. De geboorte van een kind was reden tot groot feest in Nieuw Amsterdam, wat maakte dat een vroedvrouw toen in aanzien was.

²² Block C, Lot 11, Stokes, 2

²³ Deel van groo panaroma. Zie New Amsterdam History Center <http://www.localarchives.org/nahc/Default.aspx>

This plot of ground is shown as vacant on the Plan—an evidence of the accuracy of this survey. It was sold to Jacques Cousseau at public sale, April 10, 1659. Before the deed was recorded, July 31, 1659, the buildings had been "pulled down" by Cousseau (so recited in Liher Deeds, A: 171). The old house had harboured some very undesirable citizens, of whom the neighbours, Jan Schepmoes, Jacob Steendam, and others, frequently complained. Under date of May 31, 1655, the record says:

.

---

later een huis aan de Hoogh Street. Daar werd naar alle waarschijnlijkheid dochter Vredegund geboren.

Ook was hij eigenaar van een huis aan de oostzijde van Broadway.

Van 1659 is zijn *Klacht van Nw. Amsterdam*, van 1661 *'t Lof van Nieuw-Nederland*, van 1662 dagtekenen zijn *Prickel-Vaersen* achter het plan van kolonisatie van P.C. Plockhoy. Ook schreef hij te Amsterdam, den 27 Mei 1665, een Toe-sang op de Christelijke Voor-bereyding tot des Heeren H. Avondmaal, God-vruchtig en Geleerdelijk voorgesteld, in konstige Sangvaarsen door Mr . Joan Blasius: Rechts-geleerde. Den 12 Julij van 't gemelde jaar schreef hij een: Toezang op de Bedenckingen van den Heer en Mr. J. Blasius. Weldra was hij weer in het land terug;

De dooprecords uit Nieuw Amsterdam laten ook iets zien van de relaties die Jacob en Sara hadden, omdat bij de doop steeds getuigen worden vermeld. Zowel getuigen bij de doop van de kinderen van Jacob en Sara brengen ons op het spoor van hun netwerk, alsook de doopouders bij wie Sara of Jacob getuige waren.

Bij de doop van Vredegund was Sara niet aanwezig, getuigen waren Pieter Wolfertszen Couwenhoven en Lydia Van Dyck. Bij de doop van Samuël waren Jacob en Sara beiden aanwezig, getuige was zoals boven vermeld Abraham de Roschou. Bij de doop van Jacob wordt opnieuw alleen de vader vermeld, en geen getuige(n).

Samen met Annetje Damels was Jacob getuige bij de doop van Catharyn, de dochter van Pieter Janszen Wit in 1654. Samen met Hendrickie Duycking was hij getuige bij de doop van Hendrick, de zoon van Coenradus Ten Eyck en Maria Boel. In 1652 was Sara Steendam samen met Gerrit Bicker en Engeltje Jans getuige bij de doop van de dochter van Pieter Janszen Wit, genaamd Maria. In 1654 was ze samen met Evert Duycking getuige bij de doop van Coenraedt, een zoon van Coenraet ten Eyck.

Coenraat van Eyck was gehuwd met Maria Boel, later met Sara van Vorst. De naam van de echtgenote van Pieter Janszen Wit heb ik nog niet kunnen achterhalen. Evert Duycking was gehuwd met Hendrickje Simons. Hindrickie Duycking is ofwel een zus, maar zeer waarschijnlijk wordt hier Hendrickje Simons, de vrouw van Evert Duycking mee aangeduid. Annetje Damels zal ongetwijfeld Annetje Daniels zijn (transcriptie fout), deze was gehuwd met Joseph Waldron. Lydia van Dyck was gehuwd met Nicolaes de Meyer. Pieter Wolfertszen was gehuwd met Tryn Hendricks. Hij komt alleen regelmatig voor als getuige, niet als doopouder. Gerrit Bicker was wwel gehuwd en laat eenmaal een kind dopen, de naam van zijn echtgenote wordt niet vermeld. Engeltje Jans komt geregeld voor als getuige, onduidelijk blijft of en met wie ze gehuwd is. Het gaat dus om de families

Steendam-Roschou,

Eyck-van Vorst,

Wit,

Duycking-Simons,

Waldron²⁴-Daniels,

Bicker²⁵

Wolfertzen-Hendricks²⁶ en

Jans

die via de doopplechtigheden met elkaar verbonden zijn.

NB: bijgaand portret van Jakob Steendam is ook te vinden in '*New Amsterdam and its People*' van de hand van J.H. Innes, October 1902 uitgegeven door Charles Scribner's Sons, University press- John Wilson & Son, Cambridge, USA), tegenover pagina 130

Volume 3

Eindig op pag 813 met een gedichtje:

Gelukkig Land, ... God geef u vrede.

God geef u heyl, en voorspoed, troost, en rust.

God bann' de twist, en tweedracht van u Kust.

Jacob Steendam, Noch vaster, Nieuw-Amsterdam, 1661

---

²⁴ <http://worldconnect.rootsweb.com/cgi-bin/igm.cgi?op=AHN&db=:1030407&id=I49890939>

²⁵ zie voor veel Bickers <http://www.angelfire.com/ma/bikker/bikkerstamboom.html>. En ook <http://databases.tanap.net/ead/html/1.04.01/index.html?N1179C>.

²⁶ <http://freepages.genealogy.rootsweb.com/~ddoranwood/fam00775.htm> . Pieter was één van de eerste schepenen in Nieuw Amsterdam, en van 1655-1659 burgemeester, zie [http://nl.wikipedia.org/wiki/Nieuw-Amsterdam_\(Nieuw-Nederland\)](http://nl.wikipedia.org/wiki/Nieuw-Amsterdam_(Nieuw-Nederland)). Zie ook de sites <http://worldconnect.rootsweb.com/cgi-bin/igm.cgi?op=REG&db=leola&id=I20725> en <http://www.geocities.com/Heartland/Garden/7021/millardmiller/dat146.html#21>.

12 oktober 1654: Cornelis van Tienhoven owned the lot next to Loockermans, but on October 12, 1654, he sold it to Jacob Hendricksen Verravanger. Jacob Steendam, the poet of New Netherland, who built upon it between February 1, 1655, and September 23, 1656.

Volume 4

History

1654, 9 februar

At the instance of President Arent van Hattem, an order is " passed that Jacob Steendam, the poet of New Netherland, deliver to the court messenger twelve cushions, made for the burgomasters and schepens, and the messenger brings them into court (at the city hall).—;?ec. N. Am., I: 158.

1656, 13 maart

On June 19, Sybout Claessen, Jacob Steendam, Adolph Pietersen, Sybrant Jansen (also called Galma), Adriaen Blommaert, and Jacob SchelHnger (son-in-law of Cornelis Melyn) appeared at the city court as neighbours and expressed their unanimous consent "to construct the sheet piling before their lots near the City Hall on the Strand," but asked that some provision be made for the work in front of the lot of Jochem Pietersen Kuyter, deceased, as nobody came forward to represent that property. They also asked for a confirmation of "the survey of the sUp and their houses and gardens." These petitioners "were ordered to proceed with the work, and Secretary [Jacob] Kip, as Vendue Master of the property of the deceased," was instructed to pay the expenses against the Kuyter property's proportion. The street inspectors or city surveyors were ordered "to complete, with all diligence, the survey of the sheet piling, houses and lots;" but Jacob Schellinger's house, which lay "in the canal and on the road," as projected by the survey for public improvements, was not to be proceeded with any further. — Ibid., U: 113.

1659

E. W. Moes, *Iconographia Batava*, Amsterdam, 1897-1905, — II: 417, lists a miniature portrait of Jacob Steendam, the poet, by — J. M. Quinkhard, in the *Fanpoeticon Batavum*, in the Rijksmuseum at Amsterdam. It is not clear whether this is the same portrait as that of which Murphy gives a lithographic copy by E. Spanier, The Hague. Innes, in *A[^]ra; Am. and Its People*, has a reproduction of the Murphy portrait "from an original print in the Lenox Library."

Volume 5

No mention of Jacob Steendam

Volume 6

12 okt

By an oversight, the first deed recorded by the burgomasters 12 and schepens of New Amsterdam was omitted from the Chronology. It was placed on record on the above date in Liher A, Deeds, N. Y. County, p. I, in accordance with permission granted by the Amsterdam chamber on May 18 of this year (Rec.N. Am., i: 219). It shows a conveyance from Cornelis van Tienhoven to Jacob Hendrick Varrevanger of property at the present 61 Pearl St. and 26

Stone St. Later, this property belonged to Jacob Steendam. It is referred to in the description of the Castello Plan (2: 316) as Lot 5, Block O; and is also set forth in the Key to the Dutch Grants (2: 404). This deed is to be distinguished from the first ground-brief recorded on Manhattan I.,—namely, that to Andries Hudde on July 20, 1638 (q.v.).

Literature

Andrews (William Loring), editor. Jacob Steendam noch vaster. A memoir of the first poet in New Netherland with translations of his poems descriptive of the colony. New York, 1908. 12°. Illustrated. The translations are Henry C. Murphy's (5. v.); otherwise this little volume has a sketch of Murphy, a memoir of Jacob Steendam, notices of Sandys and Morrell, respectively first poets of Virginia and New England. The edition consisted of lis copies on Van Gelder hand-made paper. Andrews had an earlier article on "The first poet of New Netherland" in The Bookman, vol. 19 (1904). pp. 464-471.

Murphy (Henry Cruse). Anthology of New Netherland or translations from the early Dutch poets of New York with memoirs of their lives. New York, 1865. Royal 8°. Illustrated. 75 copies printed for the Bradford Club. Contains Dutch texts with English translations of "the earliest poems written within the bounds of the state of New York, so far as is known." The poets are Jacob Steendam, Henricus Selyns, and Nicasius de Sille. —Jacob Steendam, noch vaster. A memoir of the first poet in New Netherland with his poems descriptive of the colony. [In Dutch and English.] The Hague. 1861. 8°. Portrait.

Steendam (Jacob), 't Lof van Nuw-Nederland. Daar in, kort, en grondig word angewesen d'uytmuntende hoedanigheden . . . t'Amsterdam . . . 1661. 4°"The Praise of New Netherland," in verse, by the first Dutch poet of the province. For a memoir of the author and selections from his writings translated into English, see Murphy (H. C.) Jacob Steendam; also same title under Andrews (W. L.).

Steendam, Jacob, poet, i: xxx; buys lot from Varravanger and builds on, 128; buys lots of Aert Teunissen, 2; 228-29; sells to H. Smeeman, 229, 366; sells lot and house to Leandert Aerden, 229; buys house of Arent Stefieniersz., 239, 370; house of. built by Cornells Arissen, No. 2, Block G, Castello Plan, sold to Cornells Langevelt, 270; other lots bought by, 270; notes on, 270-71; sells No. 7, Block L, Castello Plan, 290; compelled to build house at No. S. Block O, on line of the street, 31S-16; sells to Jan CorneHssen van Hooven. 316; deed, 404; fishermen's sheds on lot. 315; deed from P. Koeck and, to H. Smeeman. 366; deed to L. Aerden, 366; deed from C. Arissen, 386; deed to, and deeds from, 394; deed to, from A. Heermans, 395; to deliver twelve cushions for burgomasters and schepens to court messenger, 1654 F 9\ summoned to court for erecting house without consent of city surveyors, 1655 Ja 28; consents to finish sheet-piling before his lot, 1656 Mr 13; asks for confirmation of survey, Mr 13; poem by, "The Complaint' of New Amsterdam to her Mother," 1659; poem by, "The Praise of New Netherland." 1659, 1661; portraits of, 4 A 1659. Sec also Jacob Steendam. No<h vaster, ed. by Wm. Loring Andrews (1908)

Volume 2

Steendam led a busy, prosperous, life in the ten years of his stay here. The first deed recorded under the municipal government of 1653 was the one conveying a lot (Block O, No. 5)

running through from the road to the river, sold by Cornells van Tienhoven to Jacob Hendricksen Varrevanger, and immediately turned over to Steendam. — Liber Deeds, A: i. On the next page, is recorded his purchase of Brian Newton's large grant (see Key to Dutch Grants, Block L, No. 5). — Ibid., A: 3. On the first named lot, he built, in 1655, the house which he sold in 1656 to Jan Cornelissen, from Hoorn. During its erection, he had many disputes with the city authorities. He insisted "that he could build on his lot as he pleased," but finally was forced to yield, and to "abide by the common laws of this place." — Rec. N. Am., 1 : 275, et seq. (Now No. 61 Stone Street; Block O, No. 5.) [2] Jacob Steendam was born in the year 1616, probably at Enkhuizen, in North Holland,

[1] *The rest of his garden was confiscated to his Royal Highness, May i, 1668, when Steendam "had been absent and gone of [from] this country for the space of above eight years."* — PaUnts, III: 13, (Albany).

[2] *For other holdings of Steendam, see Blocks B, C, L, and O, in Key to Map of Dutch Grants.*

Block N

Nos 1 and 2 (p. 304)

The "two stone houses, both dwelling house and brewhouse" of Jacob Wolphertsen van Couwenhoven, so-called in a mortgage dated June 7, 1656. — Alortgages, 1654-60 trans, by O'Callaghan, 33. Erected after September 15, 1646 (Liber GG: 158, Albany), and before February, 1655, when Jacob Steendam refers to his own house (Block O, No. 5) as being "opposite J. v. Couwenhoven." — Rec. N. Am., I: 286. The tax-list of April, 1665, assesses the brewery building (No. 2) to Jacob van Couwenhoven, and the dwellinghouse (No. 1) to Joannes van Couwenhoven, his eldest son.

1667

May 30

Conf. Governor Nicolls to Adam Oncleback. (Pats. Alb., II: 37.) Recites transport by Jacob Steendam, dated Jan. 8, 1656 unto Cornelys Jans Coppenborgh. Further that the right, title &c. devolved upon Claes Dangeloppen who m. the wid. of Cornelys Jans afsd. and Reynout Reynoutsen, as atty. for the said Claes Dangeloffen {sic} having sold and transported the same to Adam Oncleback, therefore the conf is to the latter. Desc: s. a. preceding instrument.

Block G

Lot 2

1662

Nov. 28

Deed. Jacob Strycker, as agent of Jacob Steendam, to Cornells Langevelt. (Lib. A, Deeds, N. Y. Co.: 284.) Desc: Ho. and lot N. of Pearl St. bounded W. by passage by the fort, 41 ft., 4 ins.; N. by lot of Steendam, 32 ft., 10 ins.; E. by ho. and lot of J. Blanck, 41ft., 4 ins.; and S. by Pearl St., 32 ft., 10 ins. Recites, measured by J. Cortelyou, Nov. 17, 1662. Bill of Sale, July I, 1660; deed July 28, 1653, granted to Steendam (supra).

1668

May I

Conf Governor Nicolls to Thomas Lourensen. (Pats. Alb., III: 13.) Recites Whereas there is a cert, lot of ground, N. side Pearle Street, to the W. of the lot of Juriaen Blankes, and behind the ho. and lot of Thomas Lourensen, towards the fort, cont'g in br. on the S. side, 2}i r., 2 ins. and on the N. side, 2K r-i in length on the E. side, 7>2 r., i ft. and on the W. side, 7K r.; which said lot of ground did heretofore belong to Jacob Steendam. Now whereas said Steendam hath been absent and gone of this country for the space of above eight years, during which time

said lot is unfenced, unimproved and building thereon gone to ruyne, therefore forfeited to his Royal Highnesse. Gives, grants and confirms, &c.*

*This is for the northerly part of Steendam's lot.

Block L

Lot 4

1668

Jan. 16

Conf. Governor Nicolls to Cornelys Van Ruyven. (Pats. Alb., II: 158.) Recites gr-br. to Van Ruyven, 16 Apl., 1654, in the Shaap Weytien; S. by Albert Pietersen, 7 r.; N. to the street or lane, the like; E. side, against fence of Mr. La Montagnie's, 10 r., i ft., 6 ins.; and on W. side, the like, with reserve of a passage for a watercourse. And whereas Jacob Steendam did, 27 May, 1656, transport and make over unto said Van Ruyven and Jacob Strycker, part of his lots lying in the lane afsd. and adj'g to the former, having to the W. [E.] Mr. La Montagnie's, and to the E. [W.] Mr. Van Ruyven's, on E. and W., 10 r. and the like in br. as Mr. Van Ruyven's. Conf. of balance untransported.

LOT 5

1651

Apl. 27

Gr-br. to Brian Newton. Not found of record. Re- cited in Lib. A, Deeds, N. Y. Co.: 3.

1654

June 23

Deed. Brian Nuton (Newton) to Jacob Hendricksen Varrevanger. Not found of record. Recited in deed set forth below.

1654

Oct. 12

Deed. Jacob Hendricksen Varrevanger to Jacob Steendam. (Lib. A, Deeds, N. Y. Co.: 3.) Recites deed dated June 23, 1654, B. Nuton "in his favor" (i. e.: in favor of Varrevanger) through his gr-br. of Apl. 27, 1651. Desc: A lot in Sheep Pasture; to W. the lot of J. La Montague; to E. of Albert the Trumpeter, is br. on S. side, 6 r., less i ft.; N. side 3 r., 9 ft., 9 ins.; long both E. and W. sides, 20 r.

1656

Aug. 5*

Deed. Jacob Steendam to Isaack Kip. (Lib. A, Deeds, N. Y. Co.: 61.) Recites in virtue of deed of J. Varrevanger to Jacob Steendam. Desc: Lot in Sheep Pasture, bounded W. by ho. and lot of Albert the Trumpeter, in rear 9 r. and 6}4 ft.; N. by Mr. J. Strycker; E. by the lot occupied by Jacob Steendam; S. by the street, in front, 52 ft.; beginning at cor. of Albert the Trumpeter's unto the garden of Mr. Strycker, along the E. side, 9 r., 5^ ft. * Probably delivered May 27, 1656.

1667

Sep. 16

Conf. Governor Nicolls to Isaac Kip. (Pats. Alb., II: loi.) Desc: s. a. in deed above set forth.

1656

Sep. 23

Deed. Jacob Steendam to Jan Cornelissen Van Hoorn. (Lib. A, Deeds, N. Y. Co.: 72.) Desc: Lot in Sheep Pasture bet. lot conveyed on May 27 last to J. Kip and lot of La Montague, abutting in rear or on N. side lot of J. Strycker; br. in front on S. side, 24 ft.; rear, 20 ft.; long

from front on street to lot of Mr. Strycker, being remainder conveyed to Steendam by deed Oct. 12, 1654 by J. H. Varrenvanger.

1656

May 27

Deed. Jacob Steendam to Jacob Strycker and Cornelis Van Ruyven. (Lib. A, Deeds, N. Y. Co.: 46.) Recites Varrevanger to Steendam, Oct. 12, 1654. Desc: Part of lot in Sheep Pasture, abutting W. of the lot of Mr. La Montagne; E. of the lots of Strycker and Van Ruyven, being on E. and W. sides, 10 r. or br. of 2 lots. Street to be cut off from E. side of said lot.

1660

July 19

Agreement. Jacob Strycker with Cornelis Van Ruyven. Not found of record, but recited in Lib. B, Deeds, N. Y. Co.: 159. This agreement which concerned the Van Ruyven grant and the land which Steendam sold to Strycker and Van Ruyven on May 27, 1660 (Lib. A, Deeds, N. Y. Co.: 46) was effective in apportioning the northerly part of the tract to Van Ruyven and the southerly part to Strycker.

Lot 7

1660

Aug. 28

Deed. Augustine Heermans to Tielman Van Vleck, as agent and atty. of Daniel Gabry. (Lib. A, Deeds, N. Y. Co.: 214.) Desc: 2 lots numbers 3 and 4, W. of Smee St.; bounded S. by lot of Heermans; W. by lot and brewery of I. de Foreest and J. Vervelen. N. by lot of Heermans; E. by street afsd.; lot Number 3: E. and W. sides, 25 ft.; N. side, 6 r., 5 ft.; S. side, 5 r., 7 ft.; lot Number 4: E. and W. sides 25 ft.; S. side, 6 r., 5 ft.; N. side, 7 r., 2 ft. Lot Number 3; W. of Smee street, bounded S. by lot of T. Van Vleck, 7 r., 2 ft.; bounded W. by lot of Isaac de Foreest and J. Vervelen, 25 ft.; N. by lot of Jacob Steendam, 8 r., 8 ins.; E. by Smee St., 25 ft. Recites measured by J. Cortelyou, Aug. 28, 1660; recites gr-br. May 15, 1647.

Aug. 24

Deed. Augustine Heermans to Jacob Steendam. (Lib. A, Deeds, N. Y. Co.: 210.) Desc: Lot W. of Smee st. Number 6: bounded S. by lot of Heermans, 8 r., 8 ins.; N. by lot of Heermans, 9 r.; W. by Brewery and lot of I. de Foreest and J. Vervelen, 25 ft.; E. by above street, 25 ft.; recites measured by J. Cortelyou Aug. 21, 1660; recites gr-br. May 15, 1647.

Aug. 28

Deed. Augustyn Heermans to Tielman Van Vleck, atty. of Daniel de Gabry. (Lib. A, Deeds, N. Y. Co.: 214.) Lot Number 7, W. of Smee St.; bounded S. by lot of Jacob Steendam, 9 r.; W. by land of I. de Foreest and J. Vervelen, 25 ft.; N. by lot of Augustyn Heermans, 9 r., 10 ft.; E. by Smee St. 25 ft. Measured by J. Cortelyou, Aug. 26, 1660; recites gr-br. May 15, 1647.

Block O

Lot 3

1656

May 16

Declaration of Sale. Mattheus de Vos to Adolf Pietersen. (Lib. A, Deeds, N. Y. Co.: 42.) Recites same as adjoining lots by virtue of Director General to De Vos, Sep. 20, 1651. Desc: Lot on East river, abutting on W. side the lots of Sybout Claesen; on E. side, lot of Jacob Steendam; N. side, St. opposite ho. of Jacob van Couwenhoven, 20 ft.; S. side, the river; br. S. side, 25 ft. running along. N. side, 20 ft. Timber measure.

(...)

1654

Oct. 12

Deed. Jacob Hendrick Vaervanger to Jacob Steendam. (Lib. A, Deeds, N. Y. Co.: i.) Recites s. a. van Tienhoven to Vaervanger (Varrevanger). Note: This deed was re-recorded Oct. 23, 1654. (Lib. A, Deeds, N. Y. Co.: 6.)

1656

Sep. 23

Deed. Jacob Steendam to Jan CorneHssen Van Hoorn. (Lib. A, Deeds, N. Y. Co.: 72.) Desc: Ho. and lot on East river opposite ho. of J. Van Couwenhoven, bounded E. by G. Loockermans; W. by M. de Vos and as large and small, br. and long as it was conveyed by J. H. Varrevanger to Steendam, by deed of Oct. 23, 1654 and by him improved, &c., except what has been cut off it.

End of Volume 2 of Stokes, 52 references to Steendam

1652

In 1652 was Sara Steendam samen met Gerrit Bicker en Engeltje Jans getuige bij de doop van de dochter van Pieter Janszen Wit, genaamd Maria. Gerrit Bicker was wwel gehuwd en laat eenmaal een kind dopen, de naam van zijn echtgenote wordt niet vermeld. Engeltje Jans komt geregeld voor als getuige, onduidelijk blijft of en met wie ze gehuwd is.

1653

1653.11.11

Petition of the Burgomasters and Schepens of Amsterdam for an order transferring to them the excise on beer and wine with a minute of the appearance before the above magistrates of the principal citizens consenting to contribute to the expenses of the city.

To the Yery Worshipful, their Honors the Director General and Council of New Netherland.

Show with due reverence the Board of Burgomasters and Schepens of the City of New Amsterdam.

Whereas the Honble Director-General on the 11th Novbr last past verbally granted to this Board, that the excise of wine and beer, which is now being paid to the Honble Company's office, shall be paid to their Board from and after the 1st of November, whereupon the Magistrates of this City called together some of the principal burghers and inhabitants to inform them thereof and

Whereas they have no ready money on hand now, but are nevertheless called upon for it, Therefore the Magistrates asked them, whether they would be willing to subject themselves to all the general taxes, which we might decide to impose in behalf of the city, to which they unanimously consented, as shown by the annexed copy of their act, and

Whereas further we have as yet not received any official document relating to the excise, notwithstanding our repeated requests to the Honble Director-General and Council, We once more respectfully request to be furnished an official act relating to the excise on wine and beer, as paid at the Honble Company's office (excepting the export to Fort Orange),

the more so as we have informed the community of it and will be held in contempt and scorned by everybody, if we fail to obtain it. If hereafter, our petition not being granted, some misfortunes should happen, which God may avert, the aforesaid Magistrates declare themselves not responsible for the same and further, that they cannot exist without money and to their regret must see all the work already done go to destruction and ruin ; wherefore they request a favorable decision and the document. Thus done and enacted at the session of the Burgomasters and Schepens, this 25th of November 1653 at the City Hall of New Amsterdam.

*By order of the Burgomasters and Schepens,
Jacob Kip, Secretary.*

Copy of the enclosure in the foregoing petition.

Tuesday, Novbr 11, 1653.

Present at the meeting in the City Hall of New Amsterdam.

Their Honors Arent van Hattem and Martin Cregier, Burgomasters, Paulus Leendertsen van die Grift, Pieter Wolfertsen van Couwenhoven and Wilhelm Beeckman, Schepens.

Some of the most influential burghers and inhabitants of this City having been lawfully summoned, the following appeared :

Johannis van Beecq, Pieter Cock, Jan J. Schepmoes, Jan J. Kuyper, Peter Caspersen van Naerden, Claes Bordingh, Francois Fyn, Jan J. de Jongh, Jacob Steendam, Conrad ten Eyck, Hans Kierstede, Isaac de Forest, Dirck Schelluyne, Ilendrick Kip, Lambert Huybertsen Mol, Peter Cornelissen van der Veer, Abram La Noy, Jan Lawrensen Appel, Govert Loockermans, Johannis Petersen Verbruggen, Daniel Litschoe, Jacob van Couwenhoven and Oloff Stevenson,

To whom the said Honble Burgomasters and Schepens propose, that, whereas they have asked the community to provide means for paying the public expenses and keeping in repair the works and were answered, if the Honble Director-General will allow the excise to be paid to the treasury of the City and for the City's benefit, they would willingly contribute, therefore the Burgomasters and Schepens declare, that they have obtained the consent of the Honble Director General to have henceforth the excise on wine and beer paid into the office of the Burgomasters and Schepens for the benefit of this City, But as for the present no ready money is on hand and yet is much needed during these dangerous times and therefore some general taxes should be considered, the aforesaid Magistrates ask the community, whether they will submit to such ordinances and taxes, as the Magistrates may consider proper and necessary for the government of this City. They all answered " Yes" and promised to obey the Honble Magistrates in everything, as good inhabitants are in duty bound to do confirming it with their signatures.

1653.11.25

Answer of the Director-General and Council to the foregoing request.

The Director-General and Council stand by their verbal promise given upon the proposition and reciprocal promise of the Burgomasters and Schepens on the 11th inst, to wit, that the Director-General and Council shall provisionally and subject to the approval of the Lords-Directors cede and grant to the Burgomasters and Schepens the collection of the common excise on wine and beer, consumed within this City, provided that the Burgomasters and Schepens, according to their promise and instruction, fumisli means for the maintenance of the public works in the City and the subsistence of the ecclesiastical and political officers [of the Company] and that the excise shall be publicly let to the highest bidder according to the custom of the Fatherland.

New Amsterdam, Novbr 25th 1653. By order of the Director-General and Council.
Cornelis van Ruyen, Secretary.

Remonstrance of the Merchants of New Amsterdam against the Ordinance fixing the rates of import duties, passed on the 19th of november 1653.*

To the Noble, Very Worshipful, their Honors the Director-General and Council of New Netherland.

Noble, Very Worshipful Gentlemen.

Your Noble Worships have been pleased to publish on the 20th of this month of November an ordinance, containing regulations for the sale of and trade in goods imported here from the Fatherland or hereafter to be imported, similar to which an ordinance was passed and promulgated in September last. Your Noble Worships have also been pleased to call together on the same day some of the principal merchants and traders of this City of New Amderdam, in order to communicate to them the aforesaid ordinance and recommend its execution. The said merchants deemed it then advisable to deliberate with others and to submit their opinion on this matter in writing to your Noble Worships, after having first communicated the same to the Hon^{'''} Burgomasters and Schepens, the lawful authority of this community. Thereupon the merchants and traders generally (with all the respect and obedience, which they all acknowledge to owe to their superiors and will at all times prove, when called upon in reason and justice) declare, that after having considered and examined among each others the matter they are of opinion, the said ordinances and regulations can be introduced and carried out here only with very great loss, damage and decrease of the commerce, which with submission should rather be animated and favored with liberal privileges and exemptions, than burdened and hampered with captious limitations. For as to the price fixed upon some goods, and the permission to ask 120 p. cent profit on others, upon which no price is set, from the purchasers, the said merchants believe that they cannot well do business in that way, as the great and sometimes excessive leakage of liquid goods and the perishable nature of dry goods has already notoriously caused and will always cause such losses to each of the merchants, that if they are compelled by the enforcement of the said ordinances (which they hope will not be done) to sell their stock accordingly, they would scarcely get a return of their first cost, much less a cent per cent profit. The heavy export and import duties paid here and in the Fatherland, the charges for convoy and direction, the heavy freight bills and premiums for assurance, interest on capital invested in merchandise added to the dangers of leakage and decay make the first cost of goods delivered here more than 70 or 80 p. ct. higher than abroad. The said merchants therefore respectfully request, that your Noble 'Worships will please to suspend the enforcement of the aforesaid ordinances, as they cannot conform to them without great loss to themselves or their principals and to allow them to sell according to the usages of the Fatherland and other countries, where commerce has a free course, their goods at such prices, as they think just and reasonable considering the conjunctures of the time, the first cost and expenses. In case of refusal they are, with due reverence, resolved, to keep their goods until the return of better times rather than to sell them at a loss or at least small profit. But as they understand and are informed, that the intention of your Noble Worships in and the motive for passing and publishing the aforesaid ordinances were principally, that the community and the burghers of this City might be properly supplied with such goods as they needed for the wants of their bodies, to wit socks, shoes, linen and such other necessary articles, they herewith unanimously declare, each for himself, that it is by no means their intention to overcharge any burgher or inhabitant in the sale of necessary clothing or to demand unfair prices, but that they will act towards them in the sale and

delivery of goods like honest traders and good fellow-citizens, so that no one of the community shall have occasion to complain. Awaiting your Noble Worships favorable decision, they remain.

1654

Samen met Annetje Damels was Jacob getuige bij de doop van Catharyn, de dochter van Pieter Janszen Wit in 1654. De naam van de echtgenote van Pieter Janszen Wit heb ik nog niet kunnen achterhalen. Annetje Damels zal ongetwijfeld Annetje Daniels zijn (transcriptie fout), deze was gehuwd met Joseph Waldron.

In 1654 was Sara samen met Evert Duycking getuige bij de doop van Coenraedt, een zoon van Coenraet ten Eyck. Coenraet van Eyck was gehuwd met Maria Boel, later met Sara van Vorst. Evert Duycking was gehuwd met Hendrickje Simons. Hindrickie Duycking is ofwel een zus, maar zeer waarschijnlijk wordt hier Hendrickje Simons, de vrouw van Evert Duycking mee aangeduid.

1655

Dochter Vredegund werd gedoopt op 04 april 1655,
Bij de doop van Vredegund was Sara niet aanwezig, getuigen waren Pieter Wolfertszen Couwenhoven en Lydia Van Dyck. Lydia van Dyck was gehuwd met Nicolaes de Meyer. Pieter Wolfertszen was gehuwd met Tryn Hendricks. Hij komt alleen regelmatig voor als getuige, niet als doopouder.

1656

1657

Dochter Vredegund werd gedoopt op 04 april 1655, Samuel op 18 november 1657 en Jacob op 4 december 1658. 1657.11.18
zoon Samuel op 18 november 1657
Bij de doop van Samuël waren Jacob en Sara beiden aanwezig, getuige was zoals boven vermeld Abraham de Roschou

1658

Dochter Vredegund werd gedoopt op 04 april 1655, Samuel op 18 november 1657 en Jacob op 4 december 1658. 1658.12.04
zoon Jacob op 4 december 1658.
Bij de doop van Jacob wordt opnieuw alleen de vader vermeld, en geen getuige(n).

1659

1659

Klacht van Nw. Amsterdam

1660

1660

Council Minute : Magistrates for Middelborgh, (Newtown, L. I.) appointed ;
Land MATTERS IN AMERSFOORT ; CHURCH MATTERS IN BeOOKXYN.
July 5\ 1600.

Elbert Elbertsen and Peter Cornelissen, Magistrates of the village of Amesfoort on Long Island, appeared in the Council Chamber and stated that a few days ago Jacob Steendam, had sold to Allert Albertsen a parcel of land near the said village; they requested, that this parcel be acquired by the Company for them, because on account of the meadows belonging to it, it would be of great advantage to the inhabitants of said village. They offered and promised, that, if it were acquired for their village, they would collect and pay over, when due, the sum agreed upon as purchase-money between Albert Albertsen and Jacob Steendam. The proposition having been heard and considered, Jacob Steendam was informed by the following resolution, that on behalf of the Lords-Patroons possession had been taken of the aforesaid parcel of land. Date as above.

Upon a report, made to the Council by the Magistrates of the village of Amesfoort on Long Island, the Director-General and Council resolve, that on behalf of the Lords-Directors of the W.L Company, Patroons of this Province, they will resume possession of the parcel of land, sold by Jacob Steendam, a resident of this City, to Albert Albertsen, and take it on the same conditions, under which it was sold to Albert Albertsen pursuant to the deed of sale, made before the Notary Van Vleeck and certain witnesses on the 17th of June last past and entered here below;

Because the said parcel of land is considered necessary for the better accommodation of the inhabitants of said village of Amerfoort. Jacob Steendam, being present, was informed hereof and that, when due, the buckweat agreed for, would be promptly paid to him on behalf of the Director-General and Council. Date as above.

To-day, the 17th of June 1660, before me, Tielman van Vleeck, a Notary Public, appointed by the Yery Worshipful, Honorable Director-General and Council and residing at New Amsterdam in New Netherland, and before the witnesses named below, appeared the Worshipful Jacob Steendam, who acknowledged to have sold and hereby to sell to Albert Albertsen, also present and acknowledging to have bought, as he hereby buys, a parcel of land, as large or as small as the patent bounds it, east of the village of Amesfoort ; the same which the vendor together with Auke Jansen obtained as a freehold from the Director-General on the 12th of November 1652 and upon which he lived for some time, subject to the Lord's right, for the sum of 190 schepels of good, marketable buckwheat, to be paid in two installments, to wit : ninety-five schepels on the 15th of October next and the balance of ninety-five schepels a year later, on the 15th of October 1661. The aforesaid land shall remain pledged to the vendor for the payment without expense and loss of the purchase money, until the same has actually been placed into his hands : it is also expressly hereby stipulated by the seller, that Albert Albertsen shall have the free use of this land during the

years 1660 and 1661, when he may take possession of his parcel of land, while the seller binds himself to deliver, upon payment of the last instalment, at his own expense a deed and conveyance in due form. The parties on both sides promise to uphold and fulfill this agreement honestly and inviolably, under legal engagements, and consent, that a copy hereof be made and delivered in the usual form.

Done at Amsterdam in New Netherland in presence of the worthy Solomon Lachavie and Henrick Tiboel, called in as witnesses, who signed the original record hereof in my, the Notary's charge with the parties in interest.

This copy agrees with the original record. Quod attestator : Tielman van Vleeck, Not. Public.

The 12th of August 1660.

*Honorable, Very Worshipful, Wise and Very Prudent
Gentlemen. Honorable Director-General and Council.*

Gentlemen,

Your obedient servant Jacob Steendam requests with all due respect, that he may have a written order, properly signed, upon some honest man for the 190 schepels of buckwheat for the land, of which the West India Company has taken possession for the village of Amesfoort on the 5th of July last, that, when due, the grain may be received upon the strand pursuant to agreement by the party, who had bought the buckwheat already, before the Company resumed possession of the land : because your petitioner is now about to leave and desires to fulfill his promise to the purchaser, so that he too may receive by his attorney the stipulated payment for the grain.

*Which doing etc New Amsterdam,
This 6th of the Harvest Moon.*

*Your Honors obedient subject and servant
Jacob Steendam.*

It was answered :

The petitioner shall receive a proper assignment by the Director-General and Council upon Elbert Elhertsen and Peter Comelissen from the Receiver-General. Date as above.

??

Samen met Hendrickie Duycking was hij getuige bij de doop van Hendrick, de zoon van Coenradus Ten Eyck en Maria Boel.

1653

Het gaat dus om de families

Steendam-Roschou,
Eyck-van Vorst,
Wit,
Duycking-Simons,
Waldron²⁷-Daniels,
Bicker²⁸
Wolfertzen-Hendricks²⁹ en
Jans
die via de doopplechtigheden met elkaar verbonden zijn.

---

²⁷ <http://worldconnect.rootsweb.com/cgi-bin/igm.cgi?op=AHN&db=:1030407&id=I49890939>

²⁸ zie voor veel Bickers <http://www.angelfire.com/ma/bikker/bikkerstamboom.html>. En ook <http://databases.tanap.net/ead/html/1.04.01/index.html?N1179C>.

²⁹ <http://freepages.genealogy.rootsweb.com/~ddoranwood/fam00775.htm> . Pieter was één van de eerste schepenen in Nieuw Amsterdam, en van 1655-1659 burgemeester, zie [http://nl.wikipedia.org/wiki/Nieuw-Amsterdam_\(Nieuw-Nederland\)](http://nl.wikipedia.org/wiki/Nieuw-Amsterdam_(Nieuw-Nederland)). Zie ook de sites <http://worldconnect.rootsweb.com/cgi-bin/igm.cgi?op=REG&db=leola&id=I20725> en <http://www.geocities.com/Heartland/Garden/7021/millardmiller/dat146.html#21>.

Hoofdstuk 5: 1660 – 1665 Opnieuw in Amsterdam

1661

t Lof van Nieuw-Nederland

Na terugkeer naar Amsterdam werden daar de kinderen Pieter, Johannes en Vrijheit gedoopt op resp. 31 augustus 1661, 10 oktober 1663 en 28 april 1665.

1662

Prickel-Vaersen achter het plan van kolonisatie van P.C. Plockhoy.

1663

Na terugkeer naar Amsterdam werden daar de kinderen Pieter, Johannes en Vrijheit gedoopt op resp. 31 augustus 1661, 10 oktober 1663 en 28 april 1665.

To the Noble, Very Worshipful Director-General
and Honorable Council of New Netlierland.

Show with humihty and respect Dirck Volckertsen, Gysbert Teunissen, Hendrick Willemsen, Barent Joosten, Peter Jansen Witt, David Joghensen, Jan Maillart, Barent Gerritsen and Mr. Jacob Strycker as attorney for Jacob Steendam, that they have considered the great expenses, which each of them would have to incur by fencing in his lands, especially as wood is growing scarce around there and hard to obtain and the fences would cost a great deal. The petitioners would be willing, to enclose all their lands near Boswyck on Long Lsland by a ring fence, which would run from the Noormans kil North along the village of Boswyck to Mespats kil and each of the petitioners would pay his share of the expenses for this ring fence in proportion to his acreage. About 450 morgens could be enclosed in this fence, which would probably cost 400fl ; while if each petitioner were to put up a fence around his land, it would cost altogether 4000fl, which is too heavy a tax on the petitioners.

It is also to be considered, that this ring fence can be so put up on the petitioners' lands, that it will not overlap on or injure any of the neighbors' lands or give offence to them. To close the fence and allow a passage for wagons, carts, people and animals, it would be necessary to make a turnstile, which, under correction, should be placed near the end of Peter Jansen Witt's lot. But as your petitioners are aware, that they cannot make such a fence and turnstile without your Honors' consent, they turn to you with the humble prayer and request, that your Honors will allow them to build the fence and make the turnstile, as described, for the above reasons. Which doing &c

Your Honors' humble servants

Gysbert Teunissen   Peter Jansen Witt
David Joghensen   Heinderick WiUemsen

In the name and behalf of all th.eir above mentioned neighbors.

1665

Na terugkeer naar Amsterdam werden daar de kinderen Pieter, Johannes en Vrijheit gedoopt op resp. 31 augustus 1661, 10 oktober 1663 en 28 april 1665.

Dichter overzee

Hij was lid van de 'Dightschool' van Jan Zoet.

Nieuw Amsterdam (1654 – 1659/60?)

NB: bijgaand portret van Jakob Steendam is ook te vinden in '*New Amsterdam and its People*' van de hand van J.H. Innes, October 1902 uitgegeven door Charles Scribner's Sons, University press- John Wilson & Son, Cambridge, USA), tegenover pagina 130

Weeshuis vader in Batavia 1666 – na 1671

In 1666, he left Amsterdam, this time for the Orient, having already visited Africa and America. The Amsterdam Chamber commissioned him as "Visitor of the Sick," at Batavia, in the island of Java. Arriving at Batavia, October 18, 1666, he continued, by his own request to the consistory, to Bengal. From thence he returned in January, 1668; in 1671, he is said to have been "Vader," or superintendent, of the orphan house at Batavia. The date of his death is unknown. His wife's name was Sara de Rooschou, who was known as Sara Abrahams in the records of the Reformed Dutch Church at New York. On the margin of the page is the comment, "left for the East Indies." It is known that she accompanied the poet to Java, and died there before September, 1673. Mr. J. H. Innes, in *New Amsterdam and its People*, has devoted a sympathetic chapter to New York's*earliest poet. In the preparation of these notes, the author is indebted to the delightful study of the poet's life and works to be found in Mr. Murphy's *Anthology of New Netherland* (Stokes, vol 2)

in 1666 ging hij als ziekentrouster naar Indië. Hij had tot zinspreuk: Noch vaster. Zijn vriend, P. Verhoek wenschte hem in dichtmaat eene goede Reis naar Batavia³⁰. Hij werd in 1668 weevader en bestuurder van een weeshuis te Batavia, waar hij 1670 een *Lofdicht op de Stad Batavia* schreef en aldus onze eerste koloniale dichter werd. Hij stierf daar in 1671, zijn vrouw bleef daar tot haar overlijden in 1673 de zorg dragen voor het weeshuis. Over hem verscheen een studie van S. Kalff in de *Indische Gids* van 1907. Hij schreef een satire op rijm tegen Vondels *Adam in Ballingschap*:

Gij sijt den Adam,
die in Ballingschap Gods Eden
En waerheit mist....

Het Indische circuit

Ook in de Oost zelf zijn er gedichten geschreven: voornamelijk gelegenheidsgedichten bij belangrijke voorvallen in het leven van de gouverneurs-generaal, raden van Indië en andere hoge functionarissen. Ter gelegenheid van geboorte, huwelijk en sterfgevallen, bij benoemingen, inhuldigingen en bij afscheid en vertrek. Bij belangrijke wapenfeiten te land en ter zee.

Een van de weinige dichtbundels geschreven door een inwoner van Batavia en bestemd voor een Bataviaas leespubliek, en bovendien gepubliceerd in die stad, was de *Zeede-sangen voor de Batavische jonkheyt*: b³¹ehelsende verscheyden bedenkelijke, en stichtelijke stoffen door Jacob Steendam en gedrukt 'by Pieter Walberger: Boekdrukker en Letter-gieter, der E. Oost-Indise Comp: wonende in de Prinçestraet, in de Batavische Mercurius'. Het bundeltje dat dus de censuur doorstaan heeft, kwam in 1671 uit.¹⁰ Het merendeel van de teksten heeft een melodie-aanduiding en kon gezongen worden. Jacob Steendam (1615-vóór 1673) had in Nederland reeds gepubliceerd, voornamelijk stichtelijk en emblematisch werk, gebundeld in *De distelvink*. Als ziekentrouster in dienst van de West-Indische Compagnie werkte hij van 1640-1661 in Nieuw Nederland, dat wil zeggen de handelspost Nieuw Amsterdam aan de Hudson. Vanwege zijn gedichten over Nieuw Amsterdam en Nieuw Nederland wordt hij wel de eerste dichter van Nieuw Amsterdam/New York genoemd, zelfs de oudste dichter der

---

³⁰ Zie P. Verhoeks *Poezy*, bl. 156

³¹ Het enig bekende exemplaar bevindt zich in de New York Public Library (*kb 1671).

Verenigde Staten (avant la lettre). Na overplaatsing naar Elmina aan de Afrikaanse westkust (het huidige Ghana), besloot hij dienst te nemen bij de Oost-Indische Compagnie, en zo belandde hij in Batavia waar hij de functie van binnenvader van het weeshuis kreeg (Paling Funk 1992 en Niemeijer 1996, 312-314).

Steendam, die als toepasselijk motto voerde 'noch vaster', droeg de Indische bundel op aan Elisabeth Abbama, de echtgenote van gouverneur-generaal J. Maetsuycker. Uit zijn onderdanige en vleierende toon valt al spoedig op te maken dat hier een bewonderaar en geen criticus van de Compagnie aan het woord komt. Behalve bijbelstoffen en Compagniesdaden, worden ook persoonlijke levensfeiten gethematiseerd: God heeft hem in alle werelddelen beschermd. De overwinning die Cornelis Speelman behaalde op de Makassaren (1669), die een eind maakte aan de smokkelhandel en piraterij, werd door Steendam uitbundig bezongen in een 'Dank-offer': God wordt gedankt omdat hij de Nederlanders van het Spaanse juk bevrijd heeft, hen naar Indië geleid heeft, de zeevaart tot bloei gebracht en de stichting van Batavia gesteund heeft. De Compagnie hield stand en versloeg zelfs de gevaarlijkste tegenstanders:

*De trotse stoute Macassaren,
die yder soo ontsach'lijk waren,
hebt gy geboogen, voor de macht
van onsen Staat: haar kracht verkracht:
haar eygen-dom, voor onse scharen.*

Steendam hoopt dat ook het 'heidendom', dat wil zeggen de overige wereldgodsdiensten op de joden na, eens Gods naam zullen leren kennen. Als zedenmeester prijst hij deugden als vriendschap, liefde, trouw en geloof en veroordeelt hij ondeugden als trots, hebzucht, weelde, wulpsheid en ontrouw. Maar de felle bezieling die de gedichten van Matthijs Cramer kenmerkt, ontbreekt bij hem. Hij spreekt dan ook over algemeen menselijke ondeugden en niet over specifiek Indische!

Opvallend te midden van graf- en bruiloftsdichten zijn een bijschrift bij de afbeelding van Cornelis Speelman en een afscheidsdicht voor Johan Nieuhoff (1670). Deze Chinareiziger verbleef van 1664 tot 1670 in Batavia, tekende stadsgezichten en natuur en landschap rondom Batavia, die opgenomen werden in zijn postuum gepubliceerd reisgeschrift *Zee en lant-reize* (1682). Steendam prijst diens artistieke gaven:

*Uw schrijf-, en dicht-, en teeken-kunst:
(schoon verre van Mecaenas-gunst)
verbeelde ons batavia:
't geen haar eeuwig, sal hier na,
den roem van wond'ren geven:
en doen leeven.*

(Steendam 1671, 75)

Deze vermelding kan erop duiden dat Nieuhoffs reisverslag met de bijbehorende gedichten en tekeningen in ongepubliceerde vorm al in een kleine kring bekend was. Hoewel op de titelpagina vermeld wordt dat deze bundel het eerste deel van de *Zeede-sangen* is, heb ik een tweede deel nergens vermeld noch gecatalogiseerd gevonden.

Geschriften van Jacob Steendam

0. In 1636 komt hij reeds als dichter voor, gaf het volgende jaar een rijm uit op de verovering van Breda

1. De Distelvink. Eerste deel: Minnesang, behelsende eerlyke minne-sinne-beelden vaersen en liedekens. Tweede deel: Zegensang, Stichtelyke lof-dichten, zegen-sangen, enz. Darde deel: Hemel-sang, Aartige bedenckelyke - vaersen en liedekens, Amst. 1649 en '50
2. Klacht van Nieuw-Amsterdam in Nieuw-Nederlandt, tot haar Moeder. Van haar begin, wasdom en tegenwoordigen stand, T'Amsterdam : By Pieter Dircksz. Boeteman, boeck-drucker, op de Egelantiers-gracht., 1659.
3. 't Lof van Nuw-Nederland. Daar in, kort, en grondig word angewesen d'uytmuntende hoedanigheden, die het heeft in de suyverheyte des luchts, vruchtbaarheid des aardrijks, voort-teling des vees, overvloed des wilds, en visschen: met de wel-gelegentheyte tot schipvaard, en koophandel, Amst. 1661.
4. 1670 een *Lofdicht op de Stad Batavia*
5. 1662 dagtekenen zijn *Prickel-Vaersen* achter het plan van kolonisatie van P.C. Ploekhoy
6. Ook schreef hij te Amsterdam, den 27 Mei 1665, een Toe-sang op de Christelijke Voor-bereyding tot des Heeren H. Avondmaal, God-vruchtig en Geleerdelyk voorgesteld, in konstige Sangvaersen door Mr . Joan Blasius: Rechts-geleerde
7. Den 12 Julij van 't gemelde jaar schreef hij een: *Toe-zang op de Bedenckingen van den Heer en Mr. J. BLASIUS*.
8. Op Joost van den Vondel, of Adam in ballingschap. Tot Uytrecht : gedrukt by Gijsbertus van Veelen by de Ganse-merckt, 1664.
9. Tooneel-schilds verplettering. Of Grondig bewijs, van d'ongesoutenheyte der pleyt-reden, voor het toonel-recht. t'Amsterdam : voor Ernestus Bakin de Gast huys-molen-steeg, 1661.
10. Zeede-sangen voor de Batavische-jonckheyt: behelfende verscheyden bedenckelyke, en stichtelyke stoffen: op bekende, en vermakelyke sang-toonen gepast: Batavia, By Pieter Walberger [1671?]

11.

Kort en klaer ontwerp : dienende tot Een onderling Accoort, om Den arbeyd / onrust en moeyelijckheyt/van Alderley-hand-wercx-luyden te verlichten door Een onderlinge Compagnie ofte Volck-planting (onder de protectie vande H: Mo: Heeren Staten Generael der vereenigde Neder-landen;en bysonder onder het gunstig gesag van de Achtbare Magistraten der Stad Amstelredam) aen de Zuyt-revier in Nieu-neder-land op to rechten; Bestaende in Land-bouwers, Zee-varende Personen, Alderhande noodige Ambachts-luyden, en Meesters van goede Konsten en wetenschappen.

In:

Lauwer-stryt
Tusschen
CATHARIN A QUESTIERS,
EN
CORNELIA van der VEER.
Met eenige By-dichten aan, en
van haar gefchreeven.

t' AMSTERDAM,
By ADRIAEN VENENDAEL, Boek-
verkooper in de Molfteegh. 1665.

By-dichten

In het Stamboek
van de Konstminnende Poëters luffr.
CORNELIA van der VEER.

DE Dichtkunft die in Sion blonk,
Doe Pharo in de zee verdrong,
    Blinkt nu in onfe tijden
Niet op Parnas, of Helikon,
Of aan de Beek, of Henghfte bron,
    Dat ken geen toetfteen lijden,
Maar aan de zilten Amftel-ftroom,
Het Y en haar geweyde zoom,
    Ten offer van de Godtheydt,
Die Jakob uyt de dienftbaarheidt
Door zee en wilderniffen leydt,
    (Tot fpot der Griekfe zotheydt)
Die Nederlandt het Spaanfe jok
En wrede dwinglandy ontrok,
    En ftelden in haar vryheydt;
Daar zy haar Tortel-duyve ftreeldt,
En haar de rijkfte gaven deeldt,
    Met d'aldergrootfte blyheydt.
Hier praald' de Dichtkunst boven al,
Hier ftaet haar gulde ftandaardt pal
    Voor 't aangezigt der wereldt,
Daar zy haar hoge zaal betreedt,
In 't Hemels blaauw gefternde kleedt,
    Met eel gefteent beperelt,
En toont van waarze is gedaaldt,
En wie haar maat, en toon bepaaldt,

En Goddelijke driften:
In 't Hooft waar datze is geplaatft,
En door de ſtem haar rede kaatft,
Om waan van weet te ſchiften;
Wiens ſchrandre herffens voor de Heer
Vol luyfter, in de hoogſte eer
Als 't brandendt toors-licht lichten;
Niet enckeljk in 't werk des Mans,
De Vrouwen komen meé ten dans
Met puyk van rare dichten.
O VEER ! Hoe veer loopt uwe veer
In deſe baan de konſt tot eer !
De eer tot u en gy tot Gode:
Die haar in uw gezet gemoedt
En teeld', en baardt, en queekt, en voedt,
Als of hy zandt een bode,
Die door haar bootſchap herten trekt,
En zielen raakt, en boezems wekt,
En duffe zinnen wakkerdt;
Ten opſicht van het hoogſte wit,
Dat niet in ſtof en aarde zit,
Hoe kant geploegd' geakkert.
Geen Saffo leeft in uwen Geeft,
Gy ſchoeydt vry op een beter leeft;
Gy huwdt de konſt aan wijsheydt:
De wijsheydt aan de vreeſe Godts,
Gegrontvelt op der rotſen rots,
Waar in dat d'opperprijs leydt,
Vaar voort in konſt doorlugte Maagt!
Blijft van de waarheyd onderſchraagt,
Poogd' na de wetenſchappen
Van Chriſtus uwen Bruydegom;
Zoo zult gy 't waanrijk Heydendom,
Voorby ten Hemel ſtappen.
Het eelft van d'aldereelfte wijn
Vertoondt in 't helder Chriſtalijn
Op 't beſt haar deugd en eelheydt:
De konſt heeft tienmaal meerder glans,
In 't breyn der Vrouwen, als in Mans,
Na waarden en na veelheydt.

Noch valter:
Jacob Steendam.
In Amſterdam den 4. van
Grasmaant. 1663.

Uit: Batavia, van Miemeijer

Het nieuwe weeshuis moest volgens de bewindhebbers worden georiënteerd op de vaderlandse opvoeding. Is dat gelukt?

Het gebouw staat met enkele racket-spielende kinderen fraai bij Nieuwhof afgebeeld. Een idyllische situatie, zo lijkt het. Met de aanstelling van de ziekenbezoeker Jacob Steendam tot binnevader in 1667, kreeg de instelling een serieuze pedagoog die een strikte religieuze opvoeding voorstond. Zijn vrouw deed dienst als binnemoeder, want het kwam toch het meest op de dagelijkse leiding van een ijverige vrouw aan.

In 1671 zijn bundel *Zeede-sanegn* voor de Batavische Jonkheyt.

Gedichten met de titels

De liefde

De rijkdom

De vriendschap

De laster

De weereld

Self-stryd

't Vertrouwen

Gods Voorsienigheyt

Ook schreef hij een op rijm gestelde Gods Tien-Gebooden

In 1677 (na het bewind van de Steendams) werd de kwaliteit van het weeshuis als opvoedingsgesticht minder.

Pieter Rixtel kwam zeker al in 1662 op de bijeenkomsten in 'De zoete rust'. Er is gezegd dat de sfeer in de dichterskring er één was van afwisseling van vrolijke momenten en van gekrakeel. Dat laatste is niet verwonderlijk met een gastheer als Jan Zoet, die opvliegend van aard was, en in menig geschrift zijn duidelijke en soms controversiële standpunten naar voren bracht. De jonge dichter bevond zich daar in een gezelschap waarvan de toonaangevende leden veel ouder waren. Zoet was in 1609 geboren, diens vrienden Jacob Steendam in 1615 en Karel Verloove in 1633, terwijl ook Pieters vriend Verhoek tien jaar ouder was.

Misschien heeft Rixtel wel de sterke neiging gevoeld zich te manifesteren tegenover zoveel oudere leden en zich een duidelijke plaats willen verwerven. In ieder geval is hij een veel besproken dichter geworden in dit gezelschap.

Dat kwam onder andere door een gedicht op de melodie van het lied *Malo mori quam occultare rerum* (vrij vertaald: 'Liever sterf ik dan de dingen voor me te houden'). Het was een antwoord op een vraag die Verloove had bedacht: wat moet een zoon doen tegenover vijandige ouders? Verloove had Rixtel kennelijk onheus bejegend en kreeg in ieder geval in dit gedicht lik op stuk. Rixtel zegt daarin open te staan voor kritiek, maar niet met zich te laten spotten. Met een verwijzing naar de titel van de melodie belooft hij alles te bekritisieren wat hij niet goed vindt. *En passant* neemt hij in de slotregel nog een andere dichter op de korrel, Steendam, wiens devies 'Noch vaster' was. In zijn eigen woorden klinkt het zo:

1.

Wie onbenijd, vol-deugdig voor Gods oog,
Op aard' een schat, die nooit versterft, naar 't leven,
Begeert, en zoekt, en raakt nimmermeer zoo hoog,
Tenzij hij 't hart, zijn tochten heeft ontdreven [zijn emoties beheerst]

2.

Hij [=Verloove] die dit vraagt, hoe 't haten is t'ontgaan,
Benijd mij zelf, want 't is de Dichters eigen,
Dat zij, uit haat, die in haar vaarzen raan [verzen raden],
Met laster-schrift, in 't licht of heimlik dreigen.

3.

Maar 't zij, wie 't zij, wiens haatzucht op mij woelt;
(Want veel' aan 't oog, alleen mijn vrienden schijnen)
Die weten, dat mijn hart geen lijding [lijden] voelt,
En ik niet haat, dat hij zichzelf gaat pijn.

4.

Is ook mijn Zang vol feilen, naar de konst;
Hij toon ze, ik zal zijn onderwijzing prijzen.
Veracht hij 't al uit haat; ik acht het gonst,
En zoek 't gebrek, dat hij me haat te wijzen.

5.

Wie ziet, en weet, dat hij gebrekk'lik gaat,
 Naar beter tracht, hoewel hij 't niet kan krijgen,
 En and'ren ook tot zijn begeerte raad,
 Werd wel gehaat, maar niet van God, door 't zwijgen.

6.

Daarom hoe 't loopt; of elk mij haat, en vloekt,
 Ik wil mijn haat VERLOOVEN, en niet treuren.
 Mijn dicht-lust, die, de beste voorgang zoekt,
 Zal VASTER STAAN, en al wat mank gaat steuren.⁶⁰

Hoe terecht Rixtels verweer was, valt moeilijk na te gaan. Wel is duidelijk dat de jonge dichter ferme taal en een stevig standpunt niet schuwde. Deze aanval op Verloove heeft voor nogal wat beroering gezorgd, uiteraard in eerste instantie bij de aangevallene zelf. In zijn lofdicht op de winnaar van het beste antwoord, Jacob Steendam, verweerde Verloove zich uitgebreid. Het ging hem niet om Rixtels persoon, maar om zijn wilde beschuldigingen: 'Ik haat niet zijn persoon, maar haat zijn haastig haten'. Met een verwijzing naar het gezegde boven Rixtels gedicht zegt hij geen Latijn te kennen, maar zijn moedertaal te gebruiken: ieder vogeltje zingt zoals het gebekt is. Uit deze reactie valt op te maken dat er kennelijk ook in deze kring een onderscheid werd gemaakt tussen de dichters die het Latijn beheersten en hen die zich uitsluitend van de volkstaal bedienden. Mogelijk wilde Rixtel als latinist imponeren. Kennis van de klassieken betekende een sociaal onderscheid. Of hij later spijt heeft gekregen van zijn aanval op Verloove, blijkt niet uit een reactie. Hoe dan ook, hij heeft dit gedicht niet in zijn *Mengel-Rymen* van 1669 opgenomen, maar wel twee andere bijdragen aan de bundel *Parnassus*.

Ook Jacob Steendam voelde zich aangesproken door Rixtels gedicht. In een gedicht dat moest handelen over de kenmerken van hoogmoed, zinspeelde hij duidelijk op Rixtels aanval op Verloove en diens zijdelingse opmerking naar hemzelf. Misschien hebben andere verzen van Rixtel hierbij ook een rol gespeeld.

Rixtels gedichten zijn vaak niet van een datum voorzien. Dat bemoeilijkt de interpretatie. Daarom is het gissen of een drietal ongedateerde gedichten waarin Rixtel zich zeer kritisch over Steendam uitlaat, ook heeft meegespeeld. Het eerste gedicht is gericht aan een zekere I.S., met wie Jacob Steendam bedoeld moet zijn. Het betreft een buitengewoon onheus gedicht waarin deze bespot wordt om zijn paarse neus in een gezicht dat op een ezelskop lijkt. Dat beeld speelt ook een rol in de twee andere verzen waarin een puttertje (distelvink) beklaagd wordt dat dorst lijdt omdat zijn meester meer aandacht voor de wijn heeft dan voor het water voor het vogeltje. Pesterig wordt Rixtel als hij hieraan toevoegt dat de Romein Plinius, de schrijver van een beroemde *Natuurlijke Historie*, schrijft dat de distelvink schrikt

60 Zoet (red.), *Parnassus*, 114.

Portret van Jacob Steendam door J.M. Quinkhard, Rijksmuseum Amsterdam.

van een ezelskop. Deze gedichten zijn stekelig en polemisch.⁶¹ Steendam was immers bekend geworden door zijn dichtbundel *De Distelvink* (1649), maar had zijn sporen ook op andere terreinen verdiend. Zo was hij ziekenbezoeker in West-Indië en koopman in Nieuw-Amsterdam geweest en had aan de Goudkust gewerkt. Kortom, hij was een man met veel meer levenservaring dan de jeugdige Rixtel. Die riep kennelijk soms zoveel weerstand op dat hij eens met geweld bedreigd werd. In een drietal (ongedateerde) verzen, misschien uit deze tijd, spreekt Rixtel over een zekere Albert die hem gedreigd had te slaan. Deze rookte volgens Pieter zoveel dat zijn geest erdoor beneveld raakte. Die kritiek kwam kennelijk zo hard aan dat de rook uit zijn oren kwam, aldus Rixtel, die denkt dat de dreiging bedoeld was om zijn 'steek-pen' het zwijgen op te leggen.⁶²

Op grond van deze teksten heeft men Rixtel eens een querulant genoemd.⁶³ Ik vind dat deze kwalificatie hem geen recht doet. Als je naar de inhoud van de ge-

61 Cordes, *Jan Zoet*, 472, heeft het over 'een bepaald soort studentikoze pesterijtjes'. Op het portret van Steendam valt geen drankneus te ontwaren.

62 Rixtel, *Mengel-Rymen*, 110.

63 Meeuwesse, *Jan Luyken*, 295, noemt hem een 'querulant' zonder daarvoor concrete argumenten aan te voeren. Rixtel was zeker geen ziekelijk klager. Misschien gebruikte Meeuwesse het verkeerde woord en bedoelde hij dat Rixtel een ruziezoeker was. Ook die kwalificatie is te eenzijdig, zeker gezien het polemische klimaat in de dichterskring.

in 1669 schreef hij nog een grafdicht voor de heer Copes, in leven resident van de keurvorst van Brandenburg, van wie Eggers zoveel opdrachten had gekregen.¹⁸

Gelegenheidsgedichten

Rixtel heeft een aantal gedichten geschreven voor een bepaalde gelegenheid, zoals bijdragen aan een vriendenboek, huwelijks- en verjaardagsgedichten. Opvallend is de afwezigheid van enig gedicht over Rixtels privé-leven, afgezien van het merkwaardige gedicht voor zijn eigen trouwdag. Zijn sociale omgeving lijkt slechts uit contacten via het werk en de rederijderskamer te bestaan, tenzij we aannemen dat hij er bewust voor koos zijn privé-leven buiten zijn publicaties te houden. Omdat een aantal gedichten niet te plaatsen en niet te dateren is, kunnen we de volgorde waarin ze geschreven zijn slechts proberen te reconstrueren. Rixtel was zowel in Purmerend als in Haarlem procureur, zodat contacten met juristen in beide plaatsen kunnen zijn ontstaan. Een voorbeeld daarvan is Boëthius van Elslant, die hij vanuit Purmerend, maar mogelijk ook via rederijderscontacten in Haarlem heeft leren kennen. Een vriend als Snellinx kan hij evenzeer in Amsterdam ontmoet hebben als in Purmerend en Haarlem, want deze oudere dichter was zowel in Amsterdam als in Haarlem werkzaam.

Hieronder worden de gelegenheidsgedichten van Rixtel kort besproken. Daar zijn allereerst de bijdragen aan de vriendenboeken (*libri amicorum*) van de dichter-jurist Joan Blasius en de remonstrantse predikant Gozewijn van Nijendaal. Ze zijn in verbeterde vorm ook in *Mengel-Rymen* opgenomen. Daarom komen ze hier ter sprake.¹⁹

Een groot aantal dichters droeg aan de bundel voor Blasius bij. Aan het gedicht van Rixtel gaat er een van Vondel vooraf. Daarna volgen de toneelschrijver Jan Vos, de veelbelovende dichter Antonides van der Goes, Rixtels vriend Snellinx en zijn dichtgenoten uit de kring van Zoet, Karel Verloove en Jacob Steendam. De genoemde bijdragen zijn allemaal gedateerd, die van Vondel het vroegst, namelijk op 16 november 1659. De andere stammen uit 1663. Het ligt voor de hand Rixtels ongedateerde gedicht dus ook in deze tijd te plaatsen. Boven zijn bijdrage plaatste hij een citaat van Horatius (*Ars Poetica*, vs. 447-448), dat hij voor de gelegenheid aanpaste: *ambitiosa recidet ornamenta [...] superbus e corde leonis*. Vrij vertaald betekent het dat een dichter trots en met het hart van een leeuw al te barokke taal moet besnoeien. De keuze van het beeld 'leeuwenhart' behoeft enige toelichting. Blasius had als voornamen Joannes Leonardus. Rixtel noemt hem dus Jan Leeuwenhart. Het citaat betreft een voorschrift van Horatius omtrent het schaven aan dichtregels,

¹⁸ Rixtel, *Mengel-Rymen*, 37. Eggers maakte ook het grote grafmonument van Jacob van Wassenaar Obdam in de Haagse Grote Kerk en een groot reliëf in de gevel van de Kaaswaag in Gouda.

¹⁹ Joannes Leonardi Blasius, *Liber amicorum* 230v0; Goswinus van Nijendaal, *Album amicorum* 362; albuminscriptie van Pieter van Rixtel, jurist (sic) en dichter. Voor Van Nijendaal zie Joannes Tideman, *De Remonstrantsche Broederschap. Biografische naamlijst van hare professoren, predikanten en proponenten, met historische aantekeningen omtrent hare kweekschool en gemeenten* (Amsterdam 1905). Het gedicht voor Blasius staat in Rixtel, *Mengel-Rymen* op p. 103, voor Van Nijendaal op p. 23.

Er rolde divers drukwerk van de pers. Behalve drukwerk voor particulieren zoals rouwbrieven,¹⁰ werden er ook dichtbundels, nieuwsbulletins en naslagwerken gedrukt. Bijvoorbeeld de gedichtenbundel van weesvader Jacob Steendam (1616-voor september 1673), getiteld Zeede-Sangen voor de Batavische jonkheyt (1671). Deze religieuze bundel was opgedragen aan Elisabeth Abbema, de echtgenote van Maetsuyker. Een jaar later verscheen er een ander boekje voor de jeugd. Het was de bewerking van de fabels van Aesopus door de predikant van Portugese afkomst Joaõ Ferreira A. d'Almeida (1628-

Het is opvallend dat Maetsuyker zijn gang kon gaan en in de officiële Compagniesdrukkerij teksten kon laten drukken over oorlogshandelingen en een aardbeving in OostIndië, zonder daarvoor door de Heren Zeventien op zijn vingers te worden getikt. Maar ook dat hij toestemming gaf tot het drukken van poëzie en naslagwerken. Blijkbaar achtte Maetsuyker cultuur en opvoeding even belangrijk als het verzendklaar maken van handelswaar. Hij was de eerste gouverneur-generaal die dit toestond, zonder zichzelf op de voorgrond te plaatsen. Wellicht kon hij zich vinden in de relativerende woorden die Jacob Steendam voor zijn vrouw Elisabeth Abbema schreef in het opdrachtgedicht van 9 J.A. van der Chijs, Dagh-Register gehouden int Casteel Batavia op 17 juli 1668 (123). 10 De Haan 1922 (§1444-1446). TS •> MMX # 28 113 Zeede-Sangen: „'t Is maar een speel-tuygh, voor de jeugd:/ nochtans een wijser tot de deugd.“ 11

11 Jacob Steendam, Zeede-Sangen voor de Batavische jonkheyt: behelsende verscheyden bedenkelijken, en stichtelijke stoffen: op bekende, en vermakelijke Sang-toonen gepast. Eerste Deel. Batavia: Pieter Walbergen 1671, katernsignatuur *3v

too has written odes for such occasions in New Netherland, as he had done earlier for weddings at Fort Elmina. Of course poems were written for weddings in the Dutch Republic too, but Selijs's *Bruydloft Toorts* differs from these through its reference to the Indians.⁶⁰

Two incidents in New Netherland express public opinion concerning the sealing of marriage vows. When Philip Schoof left the church in New Amsterdam with his bride Janneke Cray, daughter of Teunis Cray, Anneke Sibout shouted 'that they slept together and therefore did not deserve to have palm strewed'. This casual reference to the tradition of decorating the marital bed with palms and flowers was, of course, not the reason that this matter came to court. Philip felt that his good name had been seriously called into question by the insult. Before the court Anneke said that they were good friends and that her remark was merely a joke. When asked if she had anything to say about the plaintiff, she gave the standard response in cases of slander, that she could only say that he was honorable and virtuous. This was the so-called *amende honorable* [honorable reparation], the customary manner in which to retract an insult. And with that the case was closed.⁶¹

The second incident is, as far as is known, the only instance of charivari-like behavior in New Netherland. Pieter Jansz. Slot, son of a former *schepen* of Haerlem, was to be married. The banns were published on 2 February 1663. On the same day, a May pole was erected before the door of Pieter Jansz. Slot's father's house 'in his honor' by a number of young men from the town. The May pole was then festooned with pieces of old stockings, symbolizing that the bride was no longer a virgin. The bridegroom took a dim view of this scorn and mockery, and chopped the May pole down. The following day another May pole was erected, which was also chopped down. This occurrence repeated itself for a third time. The placing

⁶⁰ Steendam, *Distelvinck*, 1: 62 (wedding of Vincent Adriacnsz. Roskam and Maria Rodrigo, 24 November 1647); Steendam, *Zeede-sangen voor de Batavische jonckheyt*, 86 (Isaac Bedloo and Elisabeth de Potter, 1653), 88 (Pieter Jacobsz. Marius and Maria Pieters, 15 October 1655) and 91 (Lucas Andriesz. Sabijn and Eva Louwerens van der Wel, 22 October 1655).

⁶¹ NYMA, ODR 2, p. 294 (27 August 1658; *RNA* 2: 425); Van Boheemen and Van Haaren, 'Ter bruiloft genodigd', 186. Examples of this tradition in Stuiveling, *Breders Groot lied-boeck* 1: 150 and in Jan Steen's painting 'De huwelijksnacht van Tobias en Sara' [The Wedding Night of Tobias and Sara] (Jansen, *Jan Steen*, 203).

Isaac Bedloe

Datum van Geboorte	1627
Plaats van geboorte	Calais, Nord-Pas-de Calais, France
Overlijden	Overleden februari 1673 in New Amsterdam, New Netherland, America
Naaste familie:	Zoon van Godfrey Bedloe Echtgenoot van Elisabeth de Potter Vader van Isaac Bedloo ; Catalina Bedloo ; Peter Bedlow ; Maria Bedloo en François Bedloo
Beroep	alderman New York City
Beheerd door	George J. Homs

Elisabeth de Lanoy formerly de Potter aka Bedlo

Born about 1636 in Batavia, Dutch East Indies [?]

Daughter of [Cornelis \(De Potter\) de Potter](#) and [Elisabeth Jacobs](#)

Sister of [Abraham Cornelise de Potter](#)

[spouse(s) unknown]

[children unknown]

Died [date unknown] in New York, (prob.) Brooklyn, Kings County [?]

Profile manager: [Tom Quick](#) [\[send private message\]](#)

De_Potter-14 created 2 Jun 2016 | Last modified 3 Jun 2016

This page has been accessed 43 times.

Contents

[\[hide\]](#)

- [1 Biography](#)
  - [1.1 Birth](#)
  - [1.2 Parents](#)
  - [1.3 Marriages](#)
  - [1.4 Children](#)
  - [1.5 Other church Events](#)
  - [1.6 Death](#)
- [2 Sources](#)

Biography

Elisabeth de Potter

Elisabeth de Potter (1636 -), married Isaacq Bedlo^[1]Swaentje Jans and Elisabeth de Potter signed a legal agreement releasing all claims on 31 March 1676 at New York^[2]

Elizabeth de Potter would have been the same age as her step sister Adriaentje bleijck|Braeckel (also b. 1636 at Batvia), and the girl grew up together after Adriaentje's mother married Cornelis de Potter ca. 1643. It should be noted that Adriaentje did not sponsor any baptism of her step sister's children; however, Isaacq sponsored Adriaentje's child Petrus, and Elisabeth sponsored Adriaentje's child Johanna.

Birth

Elisabeth de Potter was born at Batavia, Dutch East Indies ca. 1636.

Parents

- Father: Cornelis de Potter
- Mother: Elisabeth ser Jacobs

Marriages

Elisabeth de Potter married:

1) Isaac Bedloo, sometime before 1662.....; Isaacq died sometime between 1672 and 1680, (prob) at New York, New York.

2) Pieter de Lanoy, jm van Haerlem ca. Apr 22, 1680 at New York, New York. Marriage was recorded at the Reformed Dutch Church of New York, New York^[3]. No issue found yet.

Children

Children by Isaacq Bedlo:

- Isaacq Bedlo was bp. on Jan 11, 1662 at New York, Baptism was recorded at the Reformed Dutch church of New York, New York; sponsors were: Johannes Van Brug, Anna Stuyvesants ^[4]; m. Hermina Groenendael at NY^[5]
- Catalina was bp. on May 22, 1664 at New York, Baptism was recorded at the Reformed Dutch church of New York, New York; sponsors were: Jacqyes Casjou, Jacobus Backer, Catharina Roelofs^[6]; m. Thomas Hardon [Hawarden].
- Pieter was bp. on Jul 31, 1667 at New York, Baptism was recorded at the Reformed Dutch church of New York, New York; sponsors were: Gerrit Van Tricht, Elsje Tymens ^[7]; m. Maria Nazareth.
- Maria was bp. on Nov 03, 1669 at New York, Baptism was recorded at the Reformed Dutch church of New York, New York; sponsors were: Johannes de Peyster, Bedloos --Suster tot Middelburg ^[8]; m. Claes Burger.
- Francois was bp. on Dec 22, 1672 at New York, Baptism was recorded at the Reformed Dutch Church of New York, New York; sponsors were: Francois Lofle, Francois de Laval^[9]. No record of marriage found yet.

Other church Events

- NYRDC Baptism Record: 1651 Dec 24; Gerrit Hendrickszen; Grietie; Lambert Huybertszen, Hendrick Pieterszen, Lysbeth de Potter
- NYRDC Baptism Record: 1665 Feb 16; Johannes Nevius; Sarah Catharina; Matthias Nevius, predt tot Montfoort, Elizabeth de Potter

- NYRDC Baptism Record: 1665 Jun 07; Guiljam de Honneur, Christina Steentjens; Johannes; Warnar Wessels, Peter de Nys, Elisabeth de Potter
- NYRDC Baptism Record: 1668 Mar 11; Johannes Nevius, Adriana a'Braeckel; Johanna; Wilhelmus a'Braeckel, Swaentie de Potter
- NYRDC Baptism Record: 1668 Aug 08; Jan Gerdyn, Hester Vincent; Johannes; Adriaen Vincent, Isaac Bedlo, Elisabeth de Potter
- NYRDC Baptism Record: 1669 Jan 23; Thomas Movel, Debora Mes; Debora; Elisabeth de Potter
- NYRDC Baptism Record: 1669 Dec 12; Jacob Leysler, Elsje Thymens; Mary; Hans Kierstede, Elisabeth de Potter
- NYRDC Baptism Record: 1670 Aug 27; Thomas Lovell; Thomas; Elisabeth de Potter
- NYRDC Baptism Record: 1671 Jul 09; Abraham Kermer, Metje Davids; Isaac; Pieter de Lanoy, Elisabeth de Potter
- NYRDC Baptism Record: 1672 Apr 01; Christoffel Hooglant, Tryntie Cregiers; Francois; Isaac Bedlo, Elisabeth de Potter
- NYRDC Baptism Record: 1674 Sep 23; Jan Joosten, Tryn Jans; Jacob (twin); Matthys de Hardt, Elisabeth de Potter
- NYRDC Baptism Record: 1674 Sep 23; Jan Joosten, Tryn Jans; Rachel (twin); Matthys de Hardt, Elisabeth de Potter
- NYRDC Baptism Record: 1676 Dec 27; Michiel Hamelle, Henrica Strockels; Johannes; Andries Stockels, Margareta Strockels, Elisabeth de Potter
- NYRDC Baptism Record: 1683 Jun 20; Lucas Tienhoven, Tryntie Bording; Johannes; Gelyn Verplancken, Elisabeth de Potter
- NYRDC Baptism Record: 1684 Jun 29; Gelyn Ver Plancken, Hendrickje Wessels; Gelina; Pieter Jacobszen Marius, Hertman Wessels, Elisabeth de Potter

Death

Sources

- New York Church Records: [Samuel S. Purple's 'Records of the Reformed Dutch Church in New Amsterdam and New York, Marriages from 11 December 1639 to 26 August 1801.'](#); The beginning records show the date the Banns were registered, NOT the date of marriage. Starting on 9/20/1673 marriage dates are given.
1. ↑ TEUNIS G. BERGEN, Register in alphabetic Order of the Early Settlers of Kings County, Long Island
  2. ↑ 13.[S1174] A. Van Doren Honeyman, Joannes Nevius and His Descendants, p. 671, Release of Mrs. Bedloo [exact transcript with errors]: Translaet--Uppon the 31 Day off March 1676 Did Declaire Mrs. Swaentie Janse Widdow off Cornelis Depotter Deceased and Mrs. Elizabeth DePotter widdow off Isaack Bedlo Deceased Concerning all formerr open accounts to bee Callanced, Legured and Evend untill the Date hereoff wareffore they Do Discharge and acquitt one an other and to Different ffor ffor further Demand and therefore hath Mrs. Elizabeth Bedlo acquit and Stands off ffor hurr and hurr heires all hurr action and Right Concerning the Estate or boedel off the above written Mrs. Potters witnisse the originale hereof. Seigned by them boath with Claes Conelissen and Jan Gerrits Van Couwenhooven as witnesses with my Notario.

Seigned uppon the Record uppon the ?erry on Long Island Datum up Supra. Witnissed W
BOGARDUS Publ. Note.

- 3.↑ NYRDC Marriage Record: 1680 22 Apr; Pieter de Lanoy, jm van Haerlem; Elisabeth de Potter,
wid Isaac Bedloo, beyde woonende tot N. Yorke
- 4.↑ NYRDC Baptism Record: 1662 Jan 11; Isaacq Bedlo, Elisabeth de Potter; Isaacq; Johannes Van
Brug, Anna Stuyvesants
- 5.↑ NYRDC Marriage Record: 1685 16 Jun; Isaac Bedlo, jm van N. Yorck; Hermina Groenendael,
jd van Uytrecht beyde woonende alhier
- 6.↑ NYRDC Baptism Record: 1664 May 22; Isaac Bedlo, Elisabeth de Potter; Catalina; Jacqyes
Casjou, Jacobus Backer, Catharina Roelofs
- 7.↑ NYRDC Baptism Record: 1667 Jul 31; Isaac Bedlo, Elisabeth de Potter; Pieter; Gerrit Van
Tricht, Elsje Tymens
- 8.↑ NYRDC Baptism Record: 1669 Nov 03; Isaac Bedlo, Elisabeth de Potter; Maria; Johannes de
Peyster, Bedloos --Suster tot Middelburg
- 9.↑ NYRDC Baptism Record: 1672 Dec 22; Isaac Bedlo, Elisabeth de Potter; Francois; Francois
Lofle, Francois de Laval

[585-6]

TROUW-BOECK OFT REGISTER DER PERSONEN, DIE HIER
INGESCHREVEN, ENDE HIER OFT BÚYTEN DESE STADT
NEW-YORKE GETROÚWT ZYN.

A° 1653

- den 1 Febr. Pieter Roelofszen van Úytrecht, en Willemýntje Jans van Úytrecht.
- den 2 dicto. Emanúel Pieterszen, Neger, en Dorethea Angola Negerinne.
- den 8 dicto. Paulo Negro, en Anthonia Negrinne.
- Eodem. Isaac Hendrickszen Kip, en Catalýntje Hendricks Snýers.
- den 14 Mart. Anthony Angola, en Anna Van Capoverde.
- den 29 dicto. Hacke Brúysen, Van Weische in Smallandt, en Anneken Jans, Úýt Holsteýn.
- [589]
- den 7 April. Jacobús Schellinger, van Amsterdam, en Cornelia Mellyns, Wed^e. Van Jacob Loper.
- den 16 May. Isaac Bethloo, Van Calis in Vranckrýck, en Lýsbeth Potters, Van Batavia in Oostindien.
- den 1 Septemb. Jan Swaen, Van Stockem in't landt Van Lúýck, en Marritje Jans.
- den 3 dicto. Hans Fommer, Van Hirts Velt, en Maryken Húýberts Van Geestrúýdenberg.
- den 11 dicto. Claes Claeszen Smit, Van Amersfoort, en Geertrúýd Willekens, Van Hambúrg, Wed^e Van Hendrick Gúlick.
- den 25 Octob. Jan Janszen Van Oostersont, en Anneken Hendricks, Van N. Amsterdam.
- den 18 Novemb. Johannes Neviús, Van Solen in de Betúwe, en Ariaentje Bleýck, Van Batavia in Oostindien.
- den 19 Decemb. Pieter Janszen Van Werckendam in Gelder^l., en Ariaentje Gerrits Van Amsterdam.

den 29 dicto.	Hendrick Zachariaszen Van Groeningen, en Folckje Claes Van Amsterdam.
den 26 Septemb.	Jacob Wolfertszen Van Coŭwenhoven, en Magdaleentje Jacobs Van Amsterdam.
den 9 Octob.	Michiel Remboúts Van Amsterdam, en Janneken Dircks Van Hoorn.
den 10 dicto.	Thÿs Lúbbertszen, Van de Rÿp in Noordt holl ^t , Trÿntje Jans, Van Amsterdam.
den 17 Oct.	Andries Andrieszen Van Westroos in Sweden, en Wits Wÿtes, Van Coúdm in Vrieslant.
den 30 dicto.	Jacobús Backer, Van Amsterdam, en Margariet Stúyvesant, Van Delfs ziel.
den 12 Nov.	Andries Van der Slúys, Van Uÿtrecht, en Marritje Pieters, Van Amsterdam.
den 13 dicto.	Pieter Jacobszen Mariús, Van Hoogwoúdt, en Marritje Pieters, Van Amsterdam.
den 20 dicto.	Lúcas Andrieszen, Van N. Amsterdam, en Aefje Laúrens Van Amsterdam.
den 4 Decemb.	Jan Theúniszen Van Tilbúrg, en Trÿntje Pieters, Van Amsterdam.

[593]

A° 1656.

den 13 Janúar.	Húybert Hendrickszen Van Rodenkerchen, in't Stift Colen, en Marritjen Hendricks Van Norden, in Oost Vriesl ^t .
den 4 Febr.	Adriaen Hendrickszen Sips, Van Breda, en Grietje Warnarts Van Schonevelt.
den 2 Mart.	Ellert Engelbertszen, Van Eland in Oost Vriesl ^t , en Sara Waacker, Van Baston.
den 3 dicto.	Jan Widelte, Van Condom in Vranckrÿck, en Jannetje Jaspers, Van Amsterdam.
den 14 dicto.	Matthÿs Múller, Van Diedenhoven, en Anneken Pieters, Van Amsterdam.
den 25 dicto.	Francoÿs Solÿ, Van Dora in Britannie, en Rose Nielle, Van Rochell, Wed ^e . Van Stephanús Súget.
Eodem.	Allard Anthonÿ, Van Amsterdam, en Henrica Wessels, Van Uÿtrecht. Getrouwt den 12 April.*
Den 5 April.	Claes Thÿssen, Van Amsterdam, en Agnietje Strÿckers, Van Dwinglo in Drenth.
den 24 dicto.	Tjerck Claeszen de With, Van Grootholt in Zúnderlandt, en Barber Andrieszen, Van Amsterdam.
den 20 May.	Thomas Franszen Van Briston, en Elsje Jans, Wed ^e Van Barent Andrieszen.
den 25 dicto.	Severeÿn Laúrenszen, Van Rootsisil, in Deenmarcken, en Trÿntje Reÿnderts, Wed ^e . Van Arent Teemszen.

[594]

den 20 Júl.	Fredrick Arentszen, Van Swartenslúys, en Grietje Pieters, Van Breda.

* Married the 12th of April.

